

FINNS FOLKHÖGSKOLA

Rakennushistoria-
ja kulttuuriympäristöselvitys

2024

Helsinki 2024
Afrý Finland Oy

Finns Folkshögskola,
rakennushistoriaselvitys

Tekijä: Anu Laurila
Erikoisasiatuntija, arkkitehti
Taitto: Sophie Dorn
Arkkitehti

Copyright: AFRY Finland Oy
Tilaaaja: Omnia

Etukannen kuva: Anu Laurila 2024

Sisällys

1	Tutkimuksen yleistiedot.....	4
2	Kohteen kuvaus ja lähdeaineisto.....	5
2.1	Kohteen kuvaus	5
2.2	RKY-alueen osana	6
2.3	Muinaisjäännökset.....	7
2.4	Käytetyt arkistot ja lähteet	9
3	Finnsin kansanopiston tontin historiaa	11
4	Kansanopistojen historiaa	28
5	Finnsin kansanopiston rakentuminen.....	31
5.1	Finnsin kansanopiston perustaminen ja alkuvaiheet	31
5.2	Koulu vanhassa kestikievarissa	32
5.3	Uusi koulurakennus	33
5.4	Asuntola, opettajan asunto ja sauna	34
5.5	Sisällissota	35
5.6	Sota-aika ja uusi nimi	35
5.7	Uusi omistaja.....	36
5.8	Uusi asuntola ja ruokala	37
5.9	Uusin asuntola ja alueen myynti.....	39
6	Rakennukset, niiden vaiheet ja säilyneisyys	40
6.1	Kestikievari 1861	40
6.2	Koulutalo 1897.....	49
6.3	Asuntola 1909.....	73
6.4	Sauna	81
6.5	Asuinrakennus	84
6.6	Uusi majoitusrakennus 1984.....	87
6.7	Ruokala 1984.....	91
6.8	Uusin majoitusrakennus 1995	94
6.9	Huoltorakennus.....	97
6.10	Voimala.....	98
7	Tontin ja rakennusten kokonaisuuden nykytilanne	100
8	Tontin ja rakennusten kokonaisuuden muutoskestävyys	107
9	Suositukset asemakaavassa huomioitavista asioita	109
10	Yhteenveto	111
11	Lähteet	112
	Liitteet	113

1 Tutkimuksen yleistiedot

Tutkimuskohde

Finnsin kansanopiston alue
Finnsinmäki 6, 02780 Espoo

Tutkimuksen tilaaja

Omnia
Lehtimäentie 1D, 02770 ESPOO
Tilaajan yhteyshenkilö Mikko Seppänen, mikko.seppanen@omnia.fi

Tehtävä

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää Finnsin kansanopiston alueen ja rakennusten historiaa ja vaiheita asemakaavamuutosta varten. Tavoitteena oli arvioida ja tehdä esitys suojelutarpeista sekä ehdottaa sijain-
teja mahdollista lisärakentamista varten, huomioiden alueen historia.

Rakennushistoriaselvitystä voidaan käyttää myös rakennusten tulevien korjaustöiden lähtötietoina tai
apuna alueen kehittämisessä.

Rakennushistoriaselvityksen tarkoitus on kuvata, miten rakennuksesta tai alueesta on tullut sellainen kuin
se nykyisin on. Lisäksi tavoitteena on selvittää, mitä eri vaiheista on nykyisin jäljellä.

Tutkimuksen tekijät

AFRY Buildings Finland Oy
Linnoitustie 5
02600 Espoo

Anu Laurila, arkkitehti, RTA

Projekti: BP2081

2 Kohteen kuvaus ja lähdeaineisto

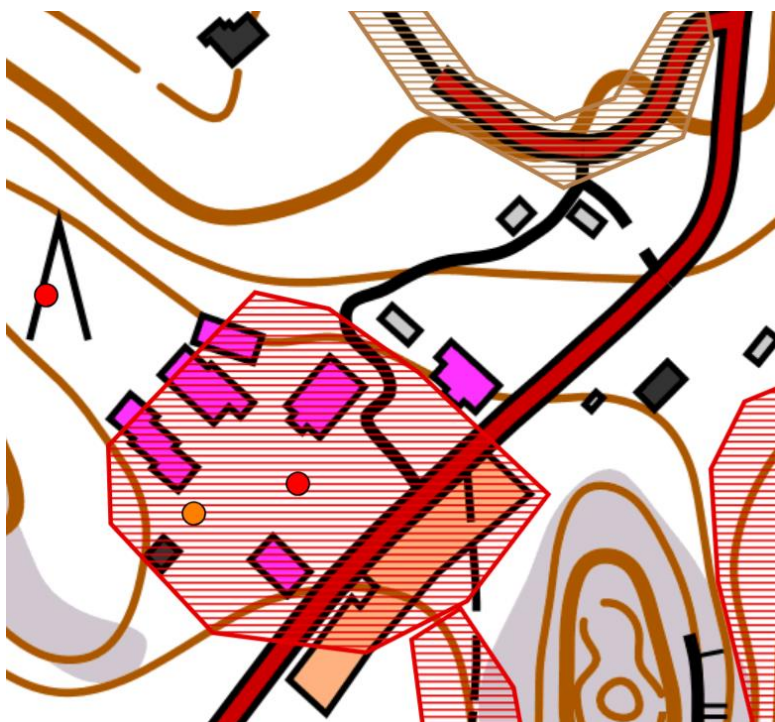
2.1 Kohteen kuvaus

Finnsin kansanopisto sijaitsee Espoossa, lähellä Espoonkartanoa kahden historiallisen tielinjan risteyskohdassa. Kansanopistoon kuuluu rakennuksia 1800-luvulta, 1900-luvun alusta ja 1980- sekä 1990-luvuilta. Vanhin rakennus on jo ennen kansanopiston perustamista paikalla ollut kestkieväri, jossa kansanopisto vuonna 1891 aloitti toimintansa.

Kansanopiston rakennukset on rakennettu muutamassa vaiheessa. Ensimmäisenä valmistui koulutalo vuonna 1897, sitten asuntola ja opettajan asunto sekä sauna vuosina 1907–1909, uusi asuntola ja ruokala sekä kaksi huoltorakennusta vuonna 1985 ja uusi asuntola vuonna 1995. Maakellari on todennäköisesti rakennettu 1907-luvun alussa.

Opiston kolmen vanhimman rakennuksen keskelle jää avoin keskuspiha, muuten tontilla on nykyisin runsaasti puita. Tontin koillisnurkassa on myös avointa maisemaa, joka on ollut niittyä tai peltoa, mutta toimii nykyisin pysäköintialueena. Sauna sijaitsee hieman erillään muista rakennuksista.

Finnsin kansanopisto sijaitsee valtakunnallisesti merkittävässä rakennetussa kulttuuriympäristössä (RKY) ”Espoonkartano” ja sen tontilla on muinaisjäännösalue, historiallinen kylätontti ”Mankby (Mankki) Finns” sekä löytöpaikka ”Finns 2”, josta on löytynyt kivikautinen kourutaltoa. Lisäksi hieman tontin luoteispuolella on muinaisjäännösalue, kivikautinen asuinpaikka ”Finns län-tinen”. Alueen kaakkoispuolella on hyvin säilynyt keskiaikainen Mankbyn kylätontti.

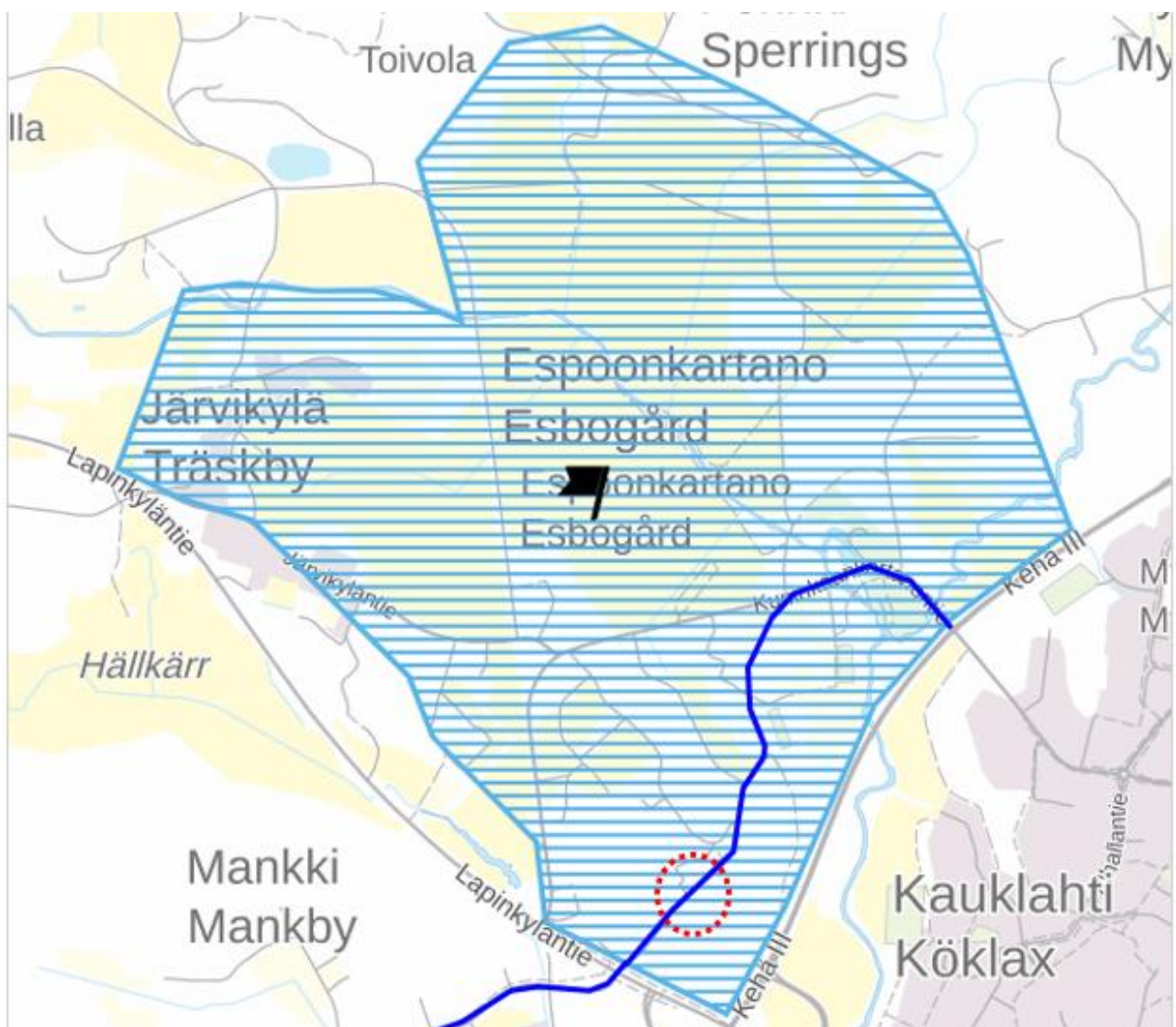
Kuva 1. Ote Museoviraston kartasta, jossa on rajattu muinaisjäännösalueet punaisella vinoviivoituksella ja muut kulttuuriperintökohteet ruskealla viivoituksella. Kansanopiston rakennukset on merkitty punaisella, lukuun ottamatta saunaa, asuinrakennusta ja talousrakennuksia jotka ovat harmaalla.

2.2 RKY-alueen osana

Finnsinmäki kuuluu valtakunnallisesti merkittävään rakennettuun kulttuuriympäristöön ”Espoonkartano”. Espoonkartano on yksi Suuren Rantatien varren vanhoista kuninkaankartanoista, jonka alueen halki kulkee keskiaikaisen tien linja. Myös Finnsinmäki ja kansanopisto mainitaan RKY-kuvauksessa: ”Finnsinmäkeä Navettamäen länsipuolella hallitsee 1897 rakennettu kansanopiston päärakennus ja 1909 valmistunut

oppilasasuntola. Pihan itäosassa sijaitsee Finnsin entinen kestiekievarirakennus 1860-luvulta rakennusten eteläpuolitse kulkevan Suuren Rantatien varressa. Finnsinmäen idänpuoleisella rakentamattomalla alueella tehdyissä arkeologisissa tutkimuksissa on löydetty kivikautisia asuinpaikkoja.”

Myös Suuri Rantatie on RKY-kohde.

Kuva 2. Espoonkartanon RKY-alue ja sinisellä Suuri Rantatie. Kansanopiston alueen sijainti kokonaisuudessa on osoitettu punaisella ympyrällä.

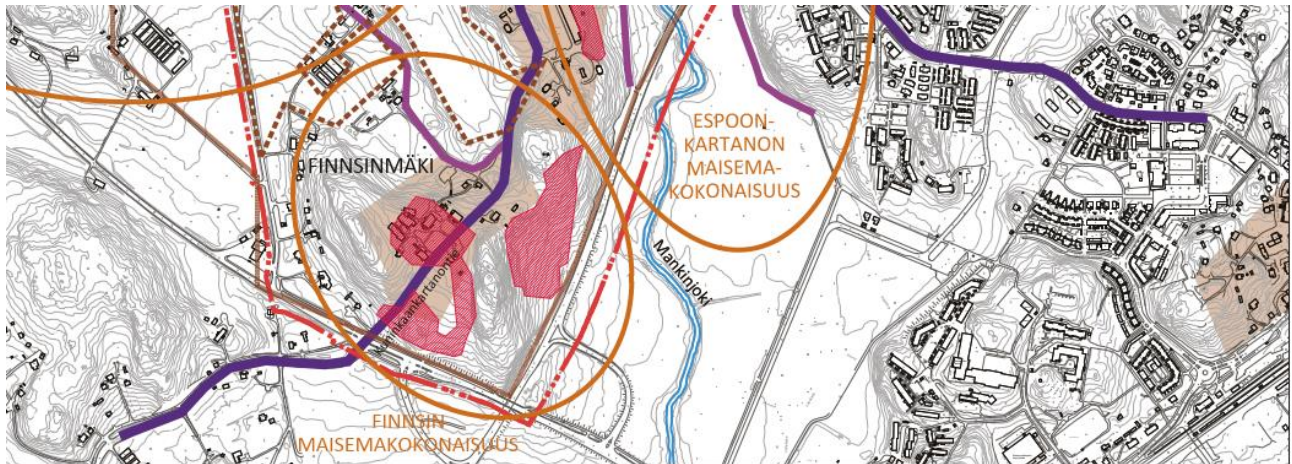
2.3 Muinaisjäännökset

Finnsinmäellä kansanopiston alueella sijaitsee Museoviraston muinaisjäännösrekisterin mukaan kaksi arkeologista kohdetta: historiallisen ajan kylätontti Mankby (Mankki) Finns sekä kivikautinen löytöpaikka Finns 2, vaikka esineen varsinainen löytöpaikka on tuntematon. Vanha Finnsintie eli keskiaikainen Vihdintie, joka on osa Hämeen Meritietä ja sijaitsee alueen pohjoisreunalla, on luokiteltu muuksi kulttuuriperintökohteeksi. Lisäksi historiallisen ajan muinaisjäännösinventoinnissa todetaan, että Finnsinmäki-niminen tie on osa keskiaikaisperäistä Suurta rantatietä.

Kansanopiston alueen läheisyydessä on myös muita muinaisjäännöksiä: Finns läntinen ja Finns ovat kivikautisia asuinpaikkoja kansanopiston alueen luoteis- ja eteläpuolella. Lisäksi kaakkoon kansanopiston alueesta on erityisen hyvin säilynyt Mankbyn keskiaikainen asuinpaikka.

Finnsinmäen luoteispuolella on lisäksi ollut pitäjänkartassa 1750 kaksi torppaa, joista enää toinen "Ryttars torp" oli jäljellä 1832. Tähän rakunnantorppaan on johtanut polku Finnsin tontin kautta.

Vuonna 2012 laaditussa "maiseman kulttuurihistorialliset arvoalueet" -selvityksessä (SITO 31.8.2012) Finnsin kansanopiston alue on tunnistettu kulttuurihistoriallisesti merkittäväksi maisemakokonaisuudeksi, ja sitä ympäröivät keskiaikaisperäiset tiet kulttuurihistoriallisesti arvokkaiksi. Vaikka kyseinen selvitys on osittain jo vanhentunut tiedoiltaan, on sen arvio kansanopiston kulttuurihistoriallisesta arvosta edelleen osuva.

31.08.2012

FINNSINMÄEN KUNNALLISTEKNINEN YLEISSUUNNITELMA
Maiseman kulttuurihistorialliset arvoalueet ja -kohteet
sekä historialliset tiehytydet nykyisin

Kaava-alue sisältää hyvin paljon maisema- ja kulttuuriarvoja. Pelkästään vanhojen tiehytyksien määrä on huomattava. Laajat peltoalueet ovat Uudenmaan alueella merkittäviä ja hyvin säilyneitä. Kulttuuriperinnön osalta alue on hyvin arvokas.

- Asemakaavan valmisteluvaiheen aluerajaus
- alue, jolla sijaitsee muinaismuistolain rauhoittama muinaisjäännös
- keskiaikainen kyläontti (Lähde: Espoon kaupunkisuunnittelukeskus 2010, alkuperäinen lähde Espoon eteläosien yleiskaavan tausta-aineisto)

- Suuri Rantatie, ns. Kuninkaantie, kulttuurihistoriallisesti arvokas
- muu kulttuurihistoriallisesti arvokas tiehytyys
- kulttuurihistoriallisesti arvokas maisemakokonaisuus, viitteellinen rajaus (Espoon kaupungin museo)

- valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY)
- Espoonkartanon kaariholsiltakokonaisuus (Sågbro-Qvarnbro)
- avoimet peltoalueet ja niityt
- golfkenttä

SITO

Kuva 3. Ote kartasta, jossa osoitettu kulttuurihistoriallisia arvoalueita (SITO 2012). Selvitys on osin vanhentunut, kun alueella on tehty tarkempia inventointeja. Myöskään kuvan asemakaavan valmisteluvaiheen rajaus ei pidä enää paikkaansa.

2.4 Käytetyt arkistot ja lähteet

Alueen vanhimpia vaiheita on koottu arkeologisista inventoinneista kuten Espoonkartanon alueen historiallisen ja esihistoriallisen ajan muinaisjäännösten inventoinnit (Museovirasto, Haggrén, Jansson & Latikka 2004). Alueelle on myös vastikään toteutettu arkeologinen tarkkuusinventointi (Museovirasto, Seppä 2023).

Svenska Centralarkivet säilyttää Mellersta Nylands folkhögskolanin (Finns folkhögskolan) ja Svenska Folkskolans Vännerin arkistoja. Näistä molemmista kokoelmista saatiin käyttöön runsaasti aineistoja alueen ja rakennusten eri vaiheista. Vanhimpien rakennusten alkuperäisiä tai edes ennen 1980-lukua laadittuja piirustuksia ei kuitenkaan juurikaan löytynyt.

Tilaaajalta saatiin käyttöön Svenska Centralarkivetin skannaamia aineistoja sekä uudempia rakennusten korjauksiin ja suunnitteluun liittyviä aineistoja.

Espoon museon arkistosta saatiin käyttöön karttoja, valokuvia ja muita aineistoja. Lisäksi keskustelu työn alkuvaiheessa museon intendentin, Tryggve Gestrinin kanssa työn alussa antoi hyvät lähtökohdat selvitykselle.

Finnsin kansanopistosta on laadittu joitain historioikeja, joihin tutustuttiin Kansalliskirjaston lukusalissa ja joista yksi saatiin käyttöön Svenska Centralarkivetistä.

Lisäksi käytiin läpi jonkin verran Kansalliskirjaston digitoituja sanoma- ja aikakausilehtiä.

Rakennuspiirustuksia tiedusteltiin myös Espoon ja Helsingin kaupunginarkistoista, mutta niistä ei piirustuksia alueen rakennuksista tai karttoja alueesta löytynyt.

Arkkitehtuurimuseon arkistossa tutustuttiin arkkitehti Kråkströmin kilpailuehdotukseen koskien Finnsin kansanopiston laajennusta.

Selvityksen loppuun on listattu käytetyt lähteet.

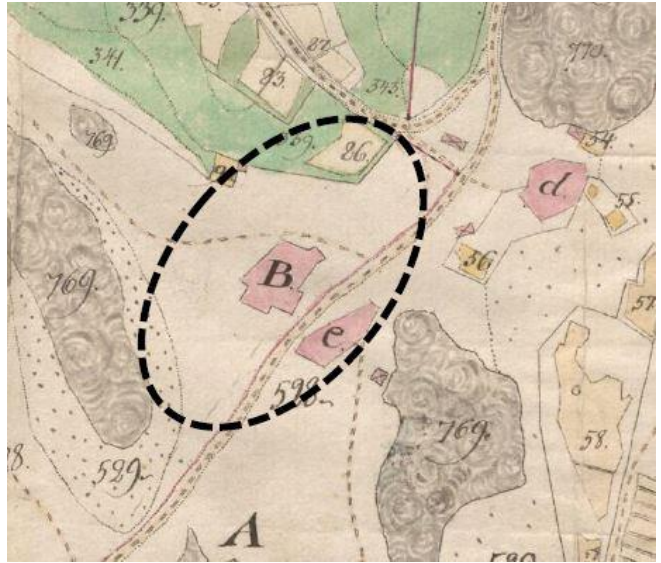
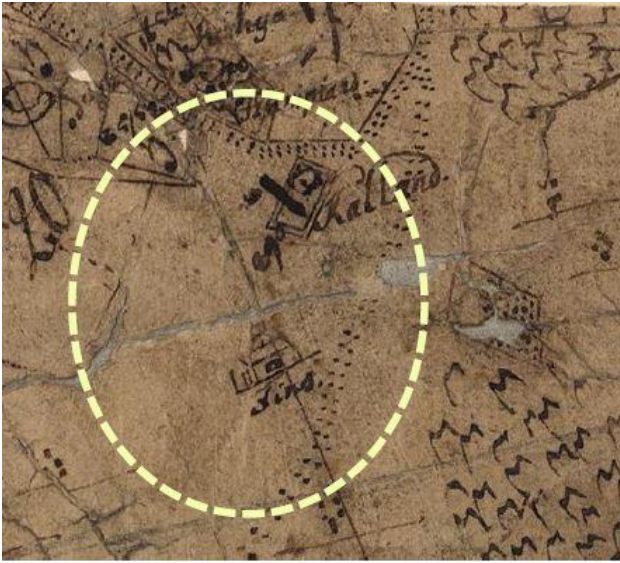
3 Finnsin kansanopiston tontin historiaa

Kansanopisto on keskiaikaisperäisen maantien, Suuren Rantatien, varrella, siitä Vihdin suuntaan erkanevan pienemmän keskiaikaisperäisen tien risteyksessä. Teiden kunnossapito kuului aluksi maanomistajille, mutta Suomen itsenäistyttyä teiden kunnossapito siirtyi valtiolle. Yleisesti teiden kunnan ollessa maanomistajien vastuulla, ne olivat ajoittain todella vaikeita kulkea ja huonokuntoisia. Finnsin kohdalla oli kaksi jyrkkää mäkeä, joita vuonna 1867 loivennettiin, mikä oli suuritöinen urakka kallion louhimisen vuoksi. Valtion ottaessa vastuun teiden ylläpidosta, niiden kunto vähitellen parani ja mm. Suuresta Rantatiestä Finnsin kohdalla todetaan vuonna 1925, että tie ei voisi juuri parempi olla. (Lahti s.76, 205)

Finnsin kansanopiston lähellä on keskiajalla ollut Mankbyn kylä. Mankbyn kylätontti Suuren Rantatien (nykyisen Finnsinmäen tien) vastakkaisella puolella kansanopistosta katsoen on hyvin säilynyt muinaisjäännös. (Julkaisussa Espoonkartano, Haggrén s.26–28) Kylä liitettiin vuonna 1556 perustettuun Espoonkartanoon, vain Finnsin talo säilyi itsenäisenä, vaikka se menettikin omistuksensa kylän rintapelloilla ja kotiniityillä ja sai tilalle ulkopeltoja ja -niittyjä. Finnsin omisti tuolloin Vincentius Jacobsson, joka joko rakensi itselleen uuden talon tai oli jo entuudestaan asunut hie-man sivussa muusta kylästä Finnsinmäellä. Hänen käyttämänsä sinetti viittaa peruutettuun räls-siin ja Horn-nimisen rälssisukuun.

Osaksi Espoonkartanoa Finns todennäköisesti tuli vuonna 1652, kun Gustaf Horn kasvatti Espoonkartanoa ostamalla sen alaisuuteen tiloja (Julkaisussa Espoonkartano Kepsu s.62). Ainakin vuonna 1779 Finns esitetään kartoissa osana Espoonkartanoa. Kun Anders Myrberg osti Espoonkartanon ja sen rälssitilat 1823–25, oli Gammel-finns yksi rälssitiloista. Tuolloin lampuotina tilalla oli Carl Sahlström, mutta vuosisadan puolivälissä omistajaksi tuli Elias Eskman. Gammel-finns su-lautettiin kartanoon vuonna 1890, kun Eskmanin leski kuoli. (Julkaisussa Espoonkartano, Snellman s.115–118).

Finnsissä oli ollut kestikievari jo 1640-luvulta. Si-jainti oli luonteva kestikievarille, koska paikka oli kahden keskiaikaisen tien risteyksessä. Kestikievari oli eräänlainen majatalo, jossa matkustaja sai ruokaa ja yösijan sekä tarvittaessa jatkokyydin. Rakennuksessa, josta tuli Finnsin kansanopiston ensimmäinen koulurakennus, toimi kestickievari 1860-luvulta vuoteen 1891. (Rostedt s.33–36) Tuolloin se muutti ensin tien toiselle puolelle Gammel-finssiin, sitten vuonna 1896 väliaikaisesti Kirkkonummelle, mutta palasi vuonna 1901 Finnsinmäelle vanhaan Gammel-finnsin rakennukseen. Siellä se toimi vuoteen 1910 saakka, jonka jälkeen se siirtyi Kaukalahden aseman lähelle. Kestikievarin isäntänä toimi Gammel-finnsissä Gustaf Löfman, joka jatkoi kievarinpitoa Kaukalahden aseman lähellä vuoteen 1915 saakka. (Lahti s.81, 84)

Kuva 5. Vasemmalla konseptikartta 1779 jossa näkyy tontilla yksi rakennus ja nykyisen saunan paikalla on "kaalimaa" (kålland). Oikealla 1832 Espoonkartanon isojakokartta (B Gammelfinnsin rälssitila ja e Finnsin kestikievari kirjan Espoonkartano mukaan s.116–117) Kartat Espoon kaupunginmuseo.

Kuva 6. Vasemmalla 1871 Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto/Senaatin kartasto (Kansallisarkiston digitaaliset aineistot), jossa nykyinen kestikievari, tien toisella puolella ollut vanha Gammelfinnsin päärakennus sekä kaksi muuta asuinrakennusta ja useita talousrakennuksia. Oikealla vuoden 1939 Maanmittaushallituksen topografinen kartta, jossa kestikievari, koulurakennus, asuntola ja sauna sekä torppa, "Vanha Backis" pihapiirissä; tien toisella puolella Gammelfinnsin vanha päärakennus ja muutamia talousrakennuksia.

Kestikievarin lisäksi pihapiirissä oli kansanopiston aloittaessa toimintansa pieni torppa, jota Espoon kaupunginmuseon valokuvassa kutsutaan nimellä "Vanha Backis". Se on todennäköisesti Gammelfinnsin vieressä sijainneen Backensin torpan vanha rakennus, joka oli saanut uuden paikan kestikievarin ja sitten kansanopiston pihassa. Se siirrettiin vuonna 1938 sivummalle pihapiirissä ja nimettiin työpajarakennukseksi (slöjdstuga). Vahtimestarin asunnoksi se muutettiin 1950-luvulla. Lopullisesti rakennus purettiin, kun vuonna 1984 sen paikalle rakennettiin uudet asuntola ja ruokala. Lisäksi kansanopiston pihapiirissä olivat liiteri ja sen takana kaksi ulkokuonetta sekä lähellä tontin rajaa pienen metsikön nurkalla kaivo-huone. Kestikievarin vieressä oli maakellari, joka on edelleen olemassa. Uusimmat talousrakennukset alueella ovat 1980-luvulla rakennetut voimala, huoltorakennus ja pyöräkatos. Voimala ja pyöräkatos ovat alueen keskuspihan nurkissa, huoltorakennus saunan lähellä.

Kansanopiston tonttia vastapäätä, Finnsinmäen eli Suuren Rantatien toisella puolella oli 1950-luvulle asti vanha Gammelfinnsin päärakennus (Julkaisussa Espoonkartano Snellman s.131 ja Rostedt s.34). Gammelfinnsin päärakennus lieene pystytetty tuohon paikkaan 1800-luvulla. (Seppä s.18)

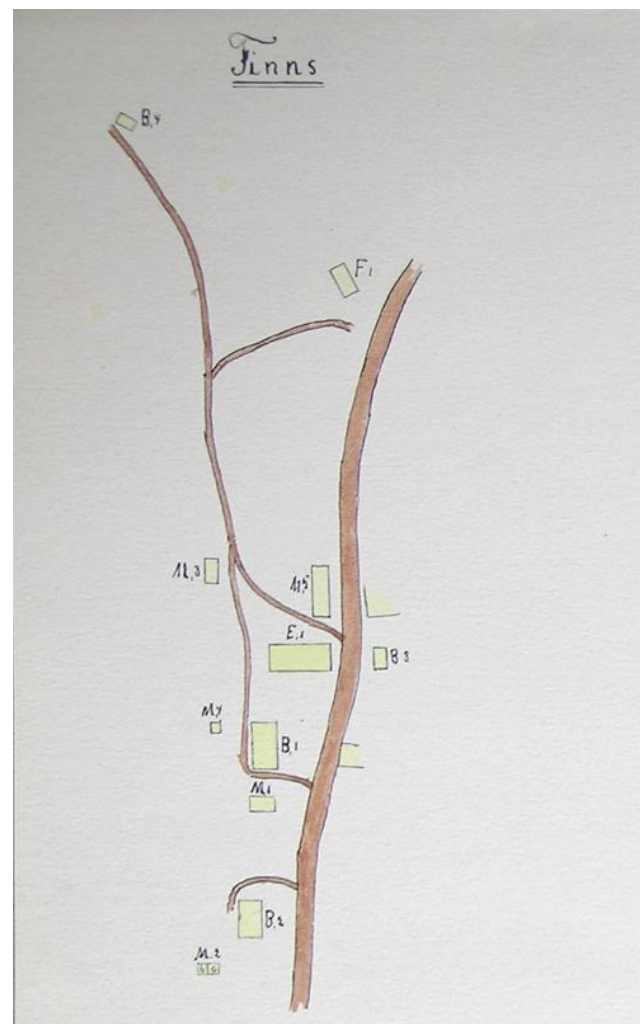
Ensimmäisen kansanopiston johtajan vaimo, opettaja Olga Rostedt kertoo Mellersta Nylands folkhögskolanin opiskelijayhdistyksen julkaisussa rakennuksen vanhimpien osien eli osan kivijalasta ja muutamien hirsikertojen olleen kuitenkin peräisin jopa 1500-luvulta. (Rostedt s.34)

Gammelfinnsin pihapiirissä on ollut myös talousrakennuksia. Näitä olivat vaja, sikala ja liiteri sekä pitkäkhö rakennus, jota nimitetään talliksi tai navetaksi eri lähteissä. Rakennukset näkyvät vanhoissa valokuvissa ja August Ramsayn vuonna 1914 teettämässä kartassa.

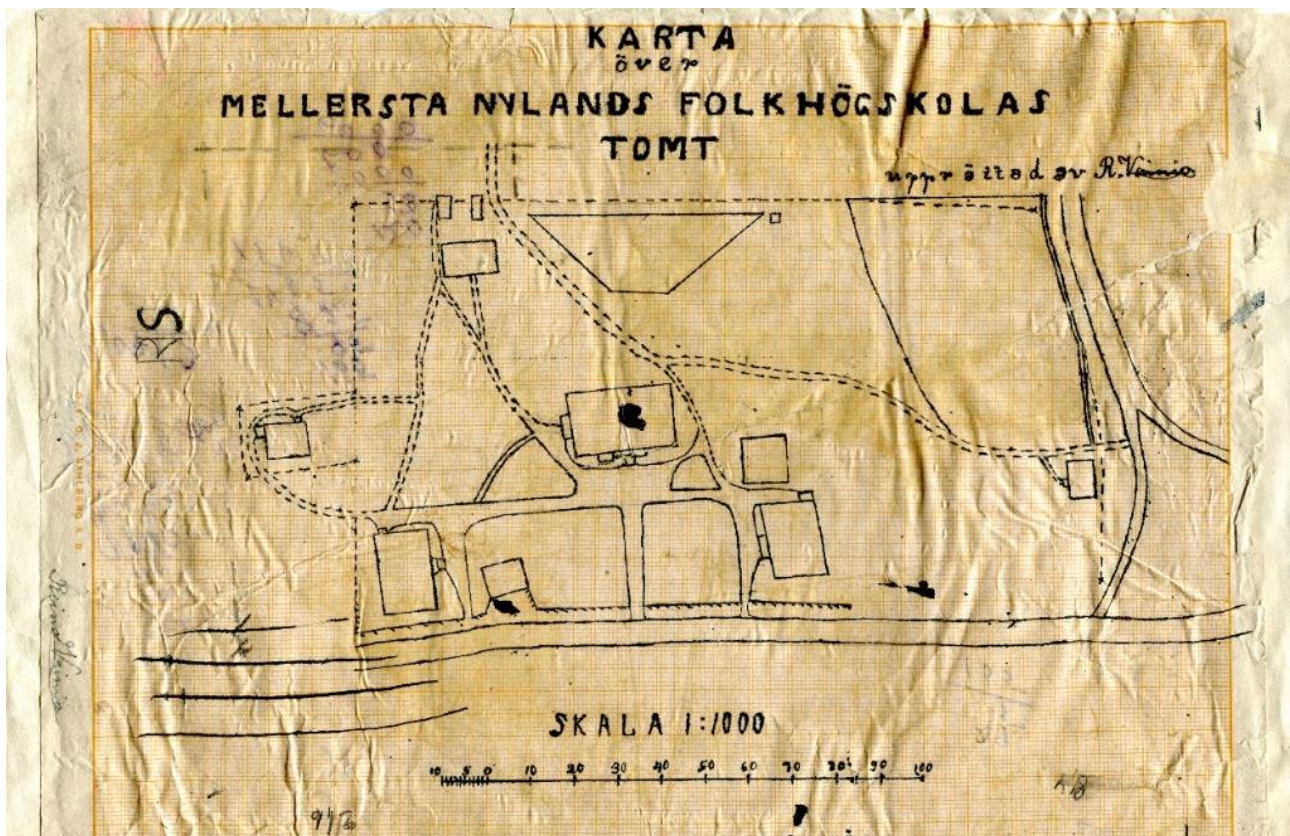
Gammelfinnsin puoli tiestä on ollut melko avointa maisemaa. 2000-luvun alussa, kun kyseisellä puolella tietä ei enää ollut rakennuksia, sitä

käytettiin pysäköintialueena. Pysäköinnille varattua aluetta on laajennettu kahteen otteeseen vuosina 2005 ja 2012, kun kansanopiston alueella on ollut kesäteatteri. Laajennuksen vuonna 2012 piti olla siitä annettujen lausuntojen perusteella väliaikainen, mutta se on jäänyt pysyväksi.

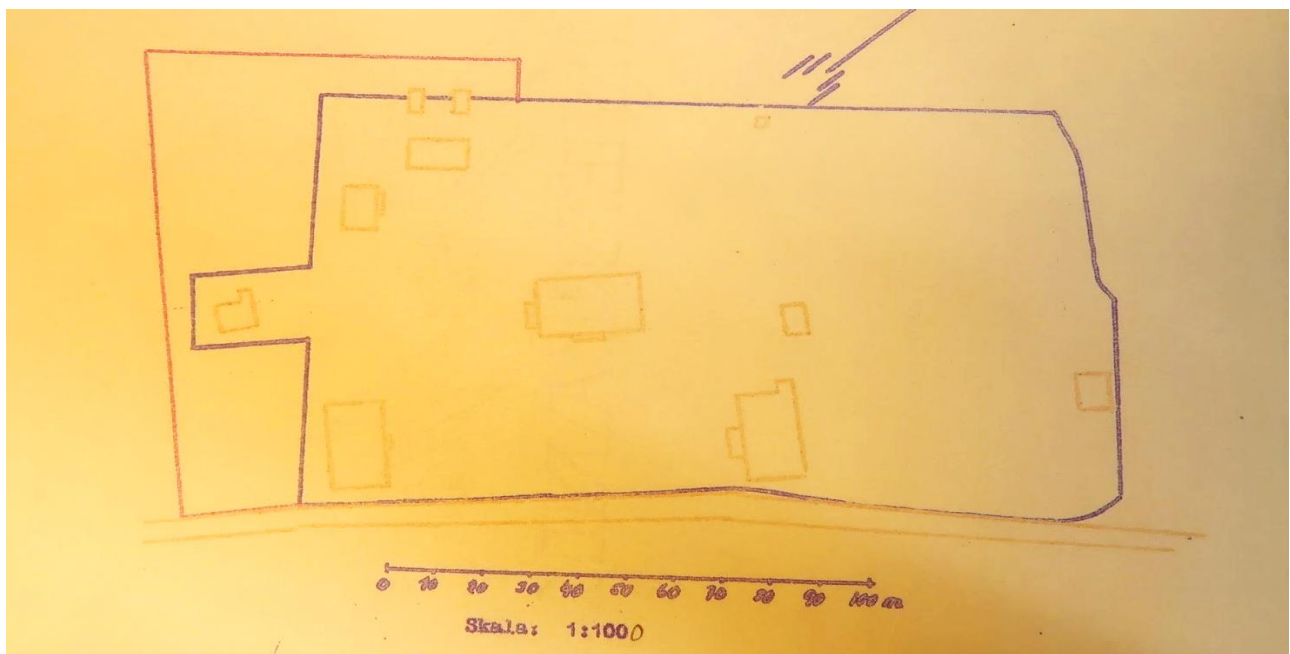
Seuraavassa on tarkasteltu kansanopiston alueen kehitystä kartta-aineistojen valossa.

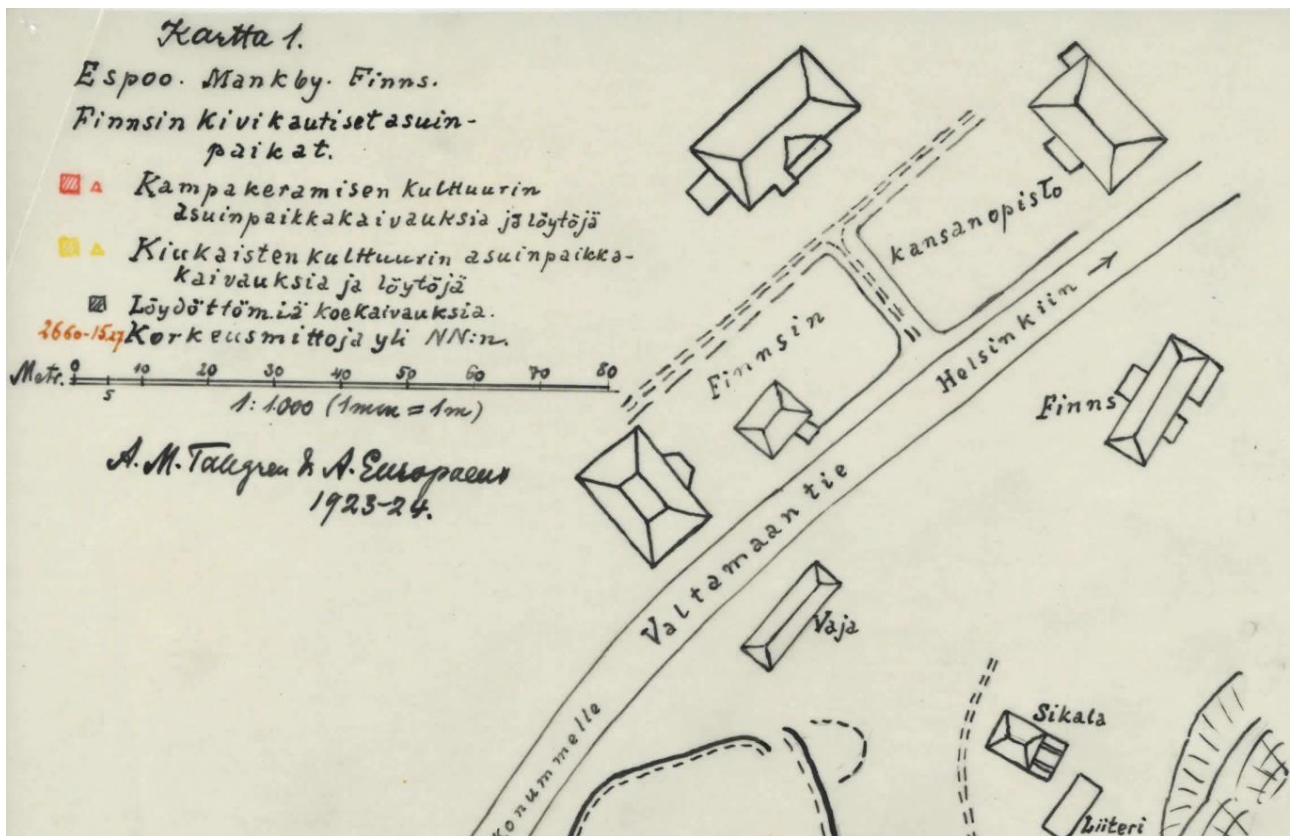
Kuva 7. Kuvassa B1 on Gammelfinnsin päärakennus, B2 Backensin torppa ja B1 "Vanha Backis" kansanopiston pihapiirissä. Kartassa näkyvät myös alueella olleet kulkureitit August Ramsayn teettämä kartta vuodelta 1914. Espoonkartanon arkisto.

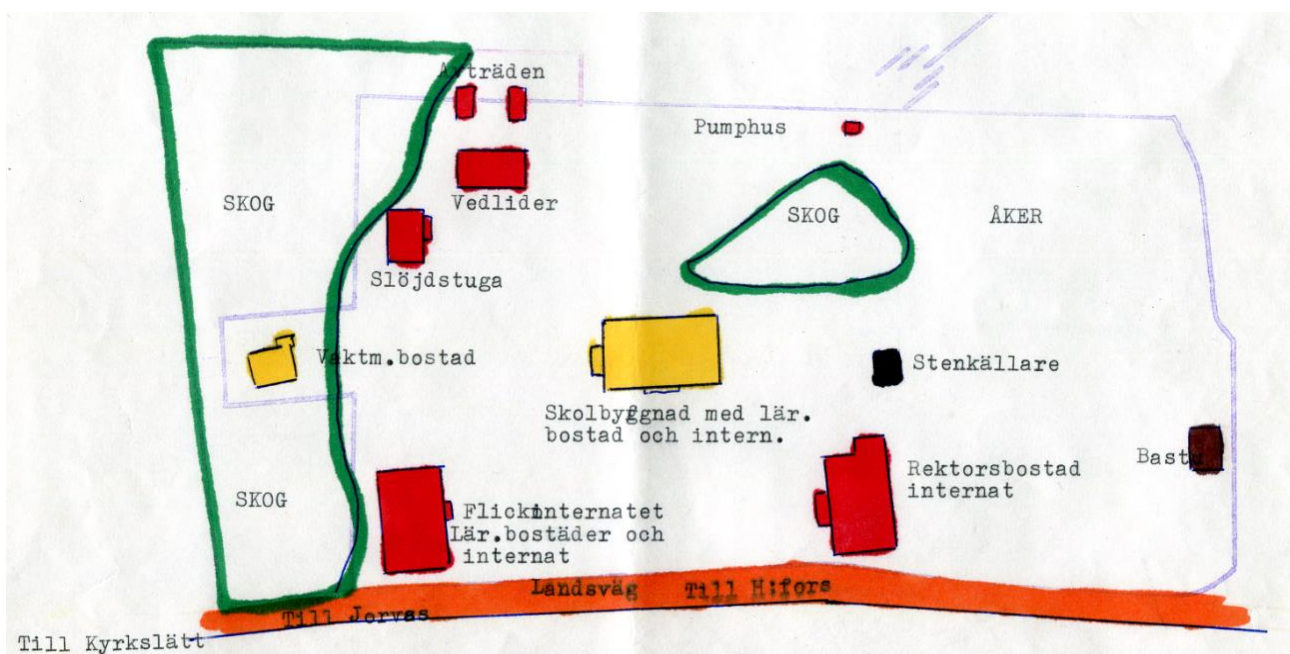
Kuva 8. Ajoittamaton kartta Finnsin alueesta, piirtänyt R. Vainio. Kuvaa tilannetta ennen vuotta 1938, mahdollisesti jo 1910–20-lukua. Erikoista on, että kaivolle ei ole merkitty polkua. Asuntolan edessä oleva pieni rakennus on torppa "Vanha Backis" ja neliö kestikievarirakennuksen vieressä on todennäköisesti kellaritai aidattu kasvimaata. SCA

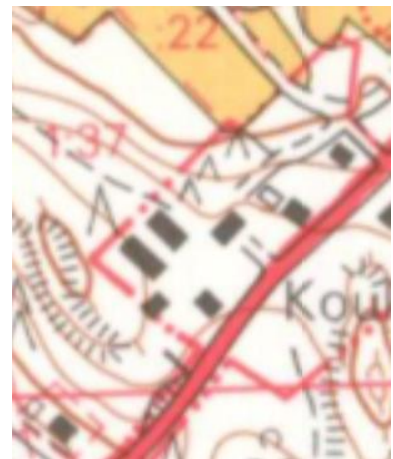
Kuva 9. Kartta, jossa esitetty kansanopistolle vuonna 1950 hankittu uusi maa-alue punaisella viivalla. SCA

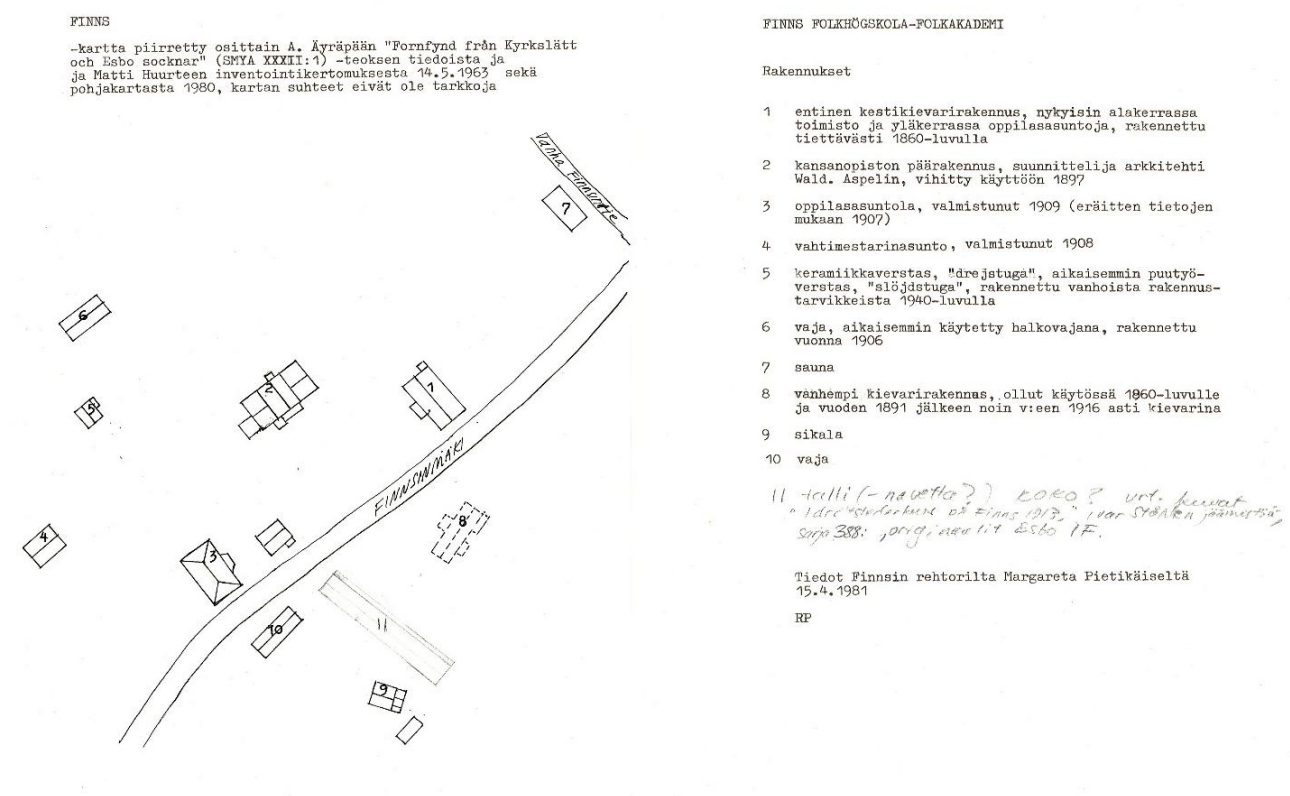
Kuva 10. Alue vuosien 1923–24 arkeologisen tutkimuksen (Äyräpää) muistiinpanojen mukaan. Vaja, sikala ja liiteri olivat vielä paikoillaan, kun alueella tehtiin arkeologisia tutkimuksia vuonna 1965, koska ne näkyvät tutkimusten kartassa. Vanha Gammelfinnsin päärakennus eli viimeinen kestiekievari oli tuolloin jo purettu. Museoviraston Kyppi.fi-palvelu.

Kuva 11. Kansanopiston alue vuonna 1950. Puuliiterin takana on kaksi ulkokuonetta (avträden) ja kaivuhuone (pumphus) koulurakennuksen takana olevan metsikön nurkalla. Työpaja (slöjdstuga) on todennäköisesti asuntolan vierestä siirretty torppa, Vanha Backis. SCA

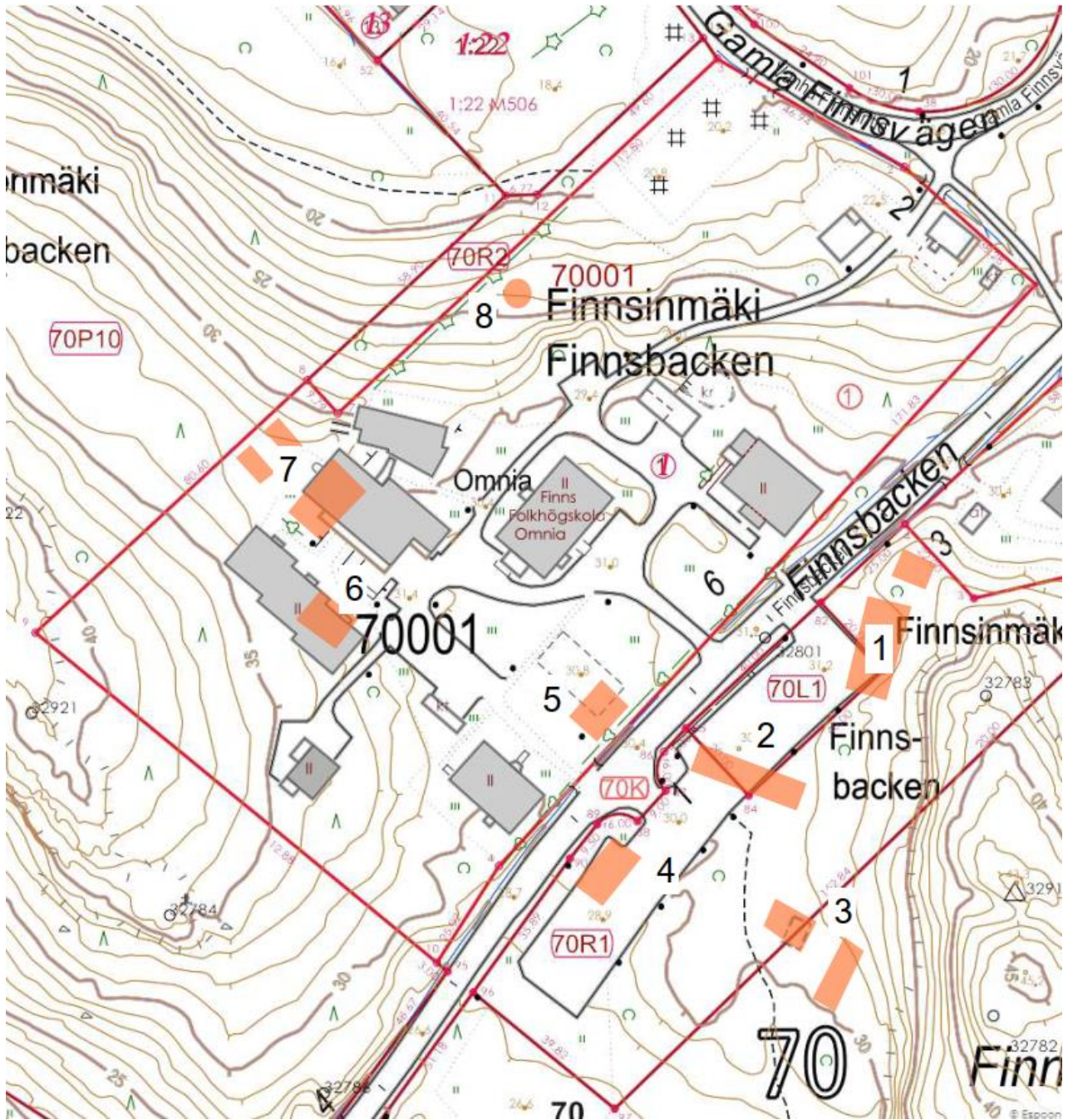
Kuva 12. Vuosien 1959, 1975 ja 1991 Maanmittaushallituksen topografiset kartat. Tien toisella puolella ollut Gammelfinnsin rakennus sekä kaksi talousrakennusta (sikala ja liiteri) katoavat vuosien 1959 ja 1975 välillä. (vanhatkartat.fi)

Kuva 13. Vuonna 1981 Finnsin kansanopiston rehtorin Margareta Pietikäisen kuvauksen mukaan Riitta Paavosen virkatyönään laatima kartta alueen rakennuksista. Vanha Backis esiintyy kartassa kahdessa kohdassa: asuntolan edessä, josta se siirrettiin vuonna 1938 sivummalle ja on kartassa nimetty keramiikka-verstaaksi. Espoon kaupunginmuseo.

Kuva 14. Finnsinmäen tietä vuonna 1975. Pensasaita rajaa kansanopiston keskuspihaa tietä vasten. Kuva Espoon kaupunginmuseum, kuvaaja Riitta Paavonen.

Kuva 15. Alueelta kansanopiston aikana puretut rakennukset merkitty oranssilla: 1. Gammelfinnsin päärakennus ja sen vieressä ollut talousrakennus, 2. navetta tai tallirakennus, 3. talousrakennukset sikala ja liiteri, 4. vaja, 5. torppa "Vanha Backis", siirretty kohtaan 6. vuonna 1938 ja purettu 1980-luvulla uudisrakennusten alta, 7. liiteri ja kaksi ulkohuonetta, jotka on purettu 1980-luvulla uudisrakennuksen alta, 8. kaivuhuone, jäänyt pois käytöstä vesijohdon rakentamisen myötä 1950-luvulla (kaivon paikka on edelleen havaittavissa maastossa).

Kuva 16. Sikalan perustus, purettujen rakennusten kartassa numero 3. Kuva Espoon kaupunginmuseo, kuvaaja Tryggve Gestrin.

Kuva 17. Työpajarakennus, joka oli opiston keskushalta (purettujen rakennusten kartassa numero 5) sivummalle 1938 siirretty torppa (purettujen rakennusten kartassa numero 6) ja purettiin uudisrakennusten alta 1980-luvulla. Kuva 1975, kuva Espoon kaupunginmuseo, kuvaaja Riitta Paavonen.

Kuva 18. Taustalla vanha Gammelfinnsin päärakennus sekä pitkä navetta / tallirakennus vuonna 1914. Loivassa rinteessä rakennusten taustalla on kasvimaata. Kuvaaja Erik G. Pettersson, kuva Espoon kaupunginmuseo.

Tontin istutuksista tai kasvillisuudesta ei tutkimuksen aikana löytynyt karttoja tai kuvauksia. Asiaa on pyritty selvittämään vanhoista ilmakuvista sekä valokuvista. Maanmittaushallituksen ja Puolustusvoimien vanhoja ilmakuvia oli käytössä vuodesta 1944 alkaen.

Alun perin kansanopiston alue on ollut melko avoin. Keskuspiha, jota opiston kolme vanhinta rakennusta rajaavat, on ollut avointa nurmikenttää, jonka keskellä on ollut suora käytävä Finnsinmäen tieltä koululle sekä vinot polut koululta asuntolaan ja kestikievarinrakennukseen. Koulun edustalla on ollut hiekkapiha. Metsikköä on ollut alueen lounaisnurkassa ja pieni metsikkö pohjoisreunalla, lähellä kaivohuonetta. Saunalta koululle johtavan tien varrella on ollut puita, ilmakuvien mukaan pääosin kuusia. Katselmuksella todettiin

myös kaksi vanhaa tammea polun reunalla. Varsinainen puukuja polku ei ehkä kuitenkaan ole ollut. Tontin luoteisreunaa on rajannut kuusiaita, joka on edelleen olemassa ylikasvaneena.

Koulurakennuksen valmistuttua Suuren Rantatien eli nykyisen Finnsinmäen reunassa oli lauta-aita. Se on korvattu varhaisessa vaiheessa syreenipensasaidalla, joka näkyy jo 1910-luvulta lähtien kuvissa. Lautta-aita on uudelleenrakennettu pensasaidan viereen joksikin aikaa 1950-luvulla. Lisäksi aidassa on ollut pitkään kaksi vaahteraa ikään kuin portinpielinä koululle tieltä johtavan sisäänkäynnin molemmin puolin. Koulun ja asuntolan välissä on ollut muutamia kuusia ja asuinrakennuksen ja työpajan välissä omenapuita. Varsinainen hyötypuutarha on sijoittunut kestikievarin ja saunan väliin.

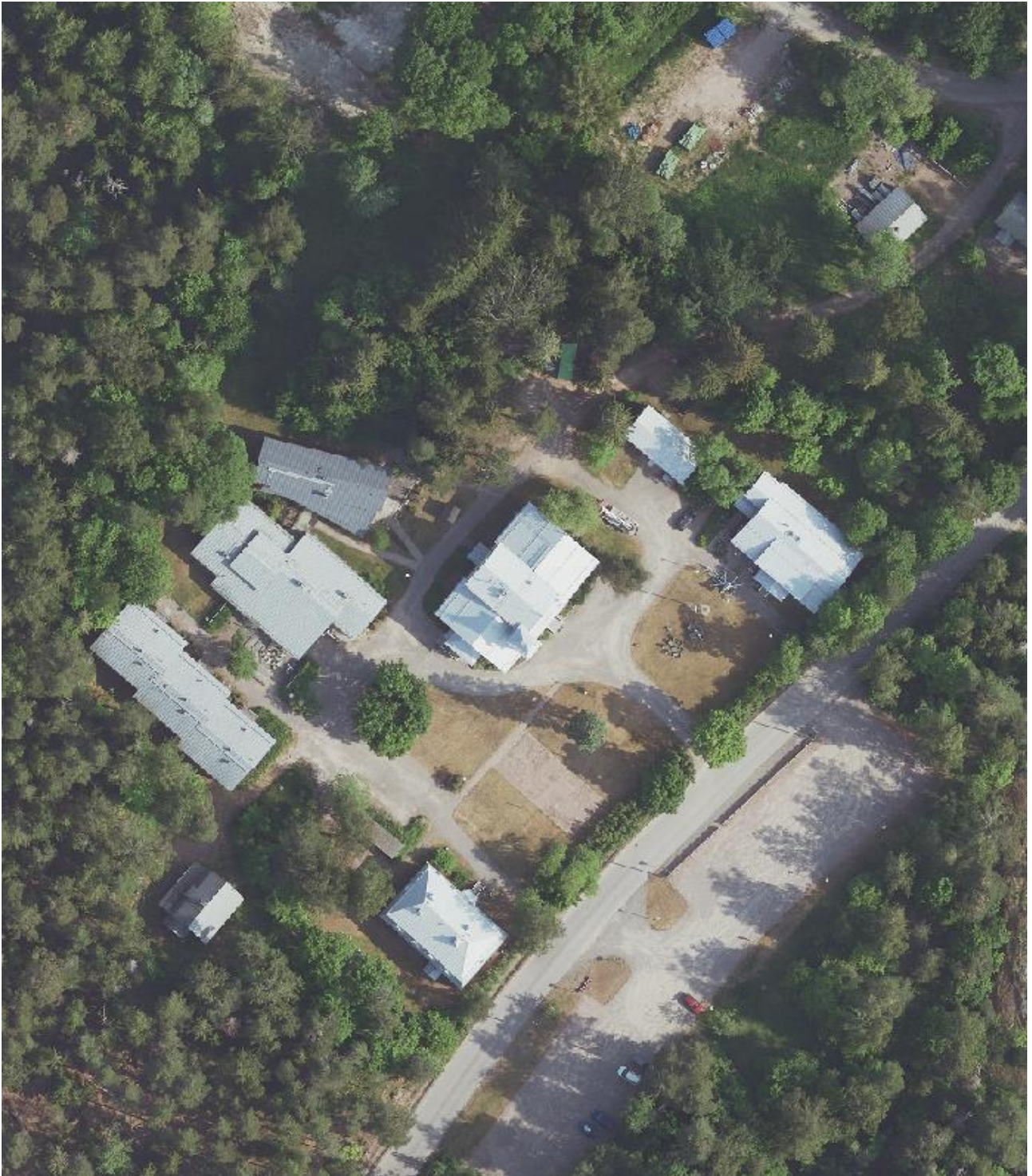
Kuva 19. Vuonna 1944: Kansanopiston alue on muuten hyvin avoin, mutta lounaassa on metsää ja koulurakennuksen pohjoispuolella on pieni metsikkö, joka ikään kuin jatkuu epäsäännöllisenä puukujana saunalle. Pihamaa koulun edustalla on avoin, mutta tien varrella on istutuksia. Pihamaan polut sijoittuvat symmetrisesti keskikäytävän suhteen. Gammelfinnsin pihapiirissä on joitain talousrakennuksia ja viljelty alue. Kuva Puolustusvoimat / Espoon kaupunginmuseo.

Kuva 20. Vuonna 1950: puut erottuvat ilmakuvasa hyvin ja pieni metsikkö ja puut saunalle johtavan polun varrella ovat pääosin kuusia. Pihamaan käytävät erottuvat hyvin ja koulurakennuksen molemmin puolin on avoimet hiekkakentät. Tonttia rajaa luoteessa aita, joka on istutettu. Gammelfinnsin päärakennus ja muutama talousrakennus ovat edelleen olemassa. Kuva Maanmittaushallitus.

Kuva 21. Vuonna 2005: kaikki nykyisinkin alueella olevat rakennukset ovat paikoillaan. Kestikievarirakennuksen koillispuolella, sen ja saunan välissä ollut avoin puutarhatila on alkanut pusikoitua. Alueella on edelleen komeita kuusia ja luoteisreunan istutettu aita erottuu edelleen. Pysäköintialue tien toisella puolella on pienehkö ja sen keskellä kasvaa muutamia puita. Muuten Gammelfinnsin vanha pihapiiri on alkanut pusikoitua. Kuva Maanmittaushallitus.

Kuva 22. Vuonna 2023: pysäköintialuetta tien toisella puolella on laajennettu vuonna 2012. Vanha istutettu kuusialta luoteisreunassa on alkanut kadota muun puuston sekaan. Kuva Espoon kaupungin karttapalvelu.

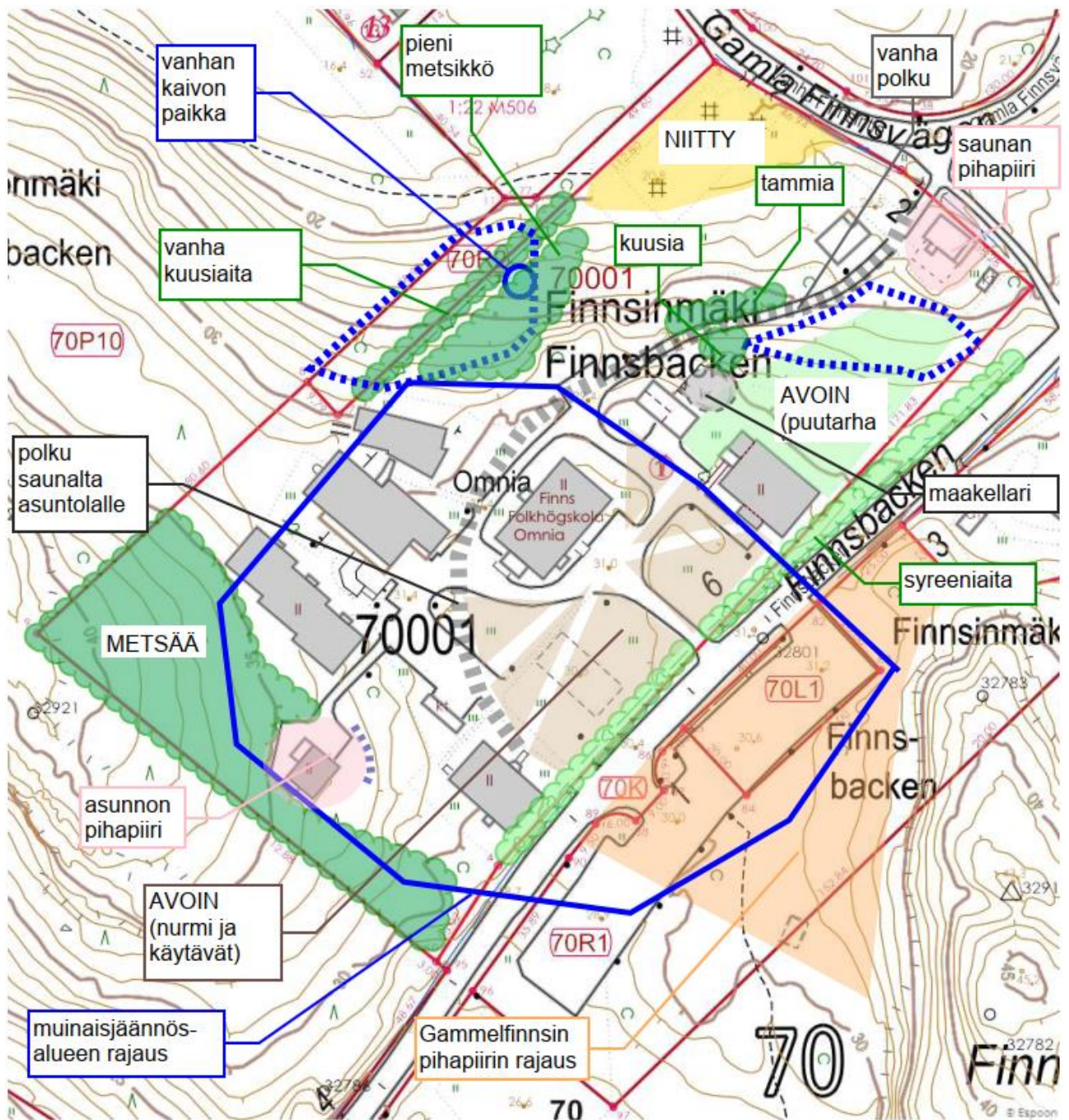
Alueelle on vahvistettu asemakaava vuonna 1982. Siinä alue on merkitty /s-merkinnällä, joka tarkoittaa aluetta, jossa ympäristöä suojellaan. Vain koulurakennuksella on erillinen suojelumerkintä, mutta siinäkin on "loivennus", jossa todetaan, että rakennusta ei saa purkaa "ilman pakottavaa syytä". Asemakaavassa ei ole huomioitu alueen muinaisjäännöksiä, mutta alueen itänurkassa oleva metsä on merkitty säilytettäväksi luonnontilaisena.

Kuva 23. Asemakaava vuodelta 1982. Tumman violetit alueet ovat alueita, joille saa rakentaa ja vaalean ruskealla on huoltorakennusten rakennusalat. Espoon karttapalvelu.

Kansanopiston alueella ei ole ollut käytettävissä olleiden lähteiden mukaan erityisiä istutussuunnitelmia, vaikka ajoittain sellaisia on kirjausten mukaan kaavailtu tehtäväksi. Opiston talous on kuitenkin jatkuvasti ollut tiukalla ja varat on suunnattu ensisijaisesti opetukseen. Siksi ympäristöä ei ole erityisesti suunniteltu tai rakennettu esimerkiksi puistoksi tai puutarhaksi. Vain 1980-luvun uudisrakennusten välinen ulkotila on erityisesti suunniteltu rakennushankkeen yhteydessä. Kansanopistoa edeltävästä ajasta on perua kestikievarin vierellä ollut hyötypuutarha. Kuuset ja tammet saunalta koululle johtavan polun vieressä ja kuusiaita tontin kaakkoisreunalla saattavat olla 1900-luvun alusta, kun asuntola ja sauna rakennettiin ja aluetta todennäköisesti muutenkin kehitettiin eniten. Tosin polku saunalta koululle lie-nee vanhempi. Maakellari on todennäköisesti rakennettu vuonna 1907.

Gammelfinnsin pihapiiristä ei enää ole muuta jäljellä kuin sikalan kivijalka sekä maakellari (kuvassa 7 kellari on merkinnällä M1).

Kuva 24. Kooste eri lähteistä ja paikalla tehdyistä havainnoista koskien alueen eri osien luonnetta ja käsittelyä kansanopiston aikana. Alueiden rajaukset eivät ole täysin tarkkoja, vaan suuntaa antavia. Sinisellä katkoviivalla on merkitty vuoden 2023 arkeologisessa tarkkuusinventoinnissa kivikauden kannalta potentiaalisesti ehjimpinä säilyneiksi arvioidut hiekkamaa-alueet.

4 Kansanopistojen historiaa

Kansanopistot ovat lähtöisin Tanskasta, jossa pappi ja runoilija Grundtvig esitti ajatuksen uudenlaisesta koulusta ensimmäisen kerran vuonna 1832. Hänen ajatuksenaan oli nuorisolle suunnattu koulu, jossa kirjan sijasta opettajan merkitys on suuri ja jossa opetus on tarkoitettu kaikille, eli kansalle. Tavoitteena oli, että kansanopisto täyttää sen kuilun, joka on eliitin ja kansan kulttuurien välillä. Myöhemmin 1800-luvun puolivälissä Tanskassa kansanopisto kehittyi kodinomaiseksi sisäoppilaitokseksi. (Karttunen s.9–10)

Tanskasta kansanopistoajatus levisi ensin Norjaan ja Ruotsiin 1800-luvun puolivälissä. Suomessa seurattiin kansanopistojen kehitystä sanomalehdissä ja asiasta keskusteltiin etenkin yliopistopiireissä. Vuonna 1868 Y. S. Yrjö-Koskinen esitti, että valistus ei ole Suomessa huvia ja hyödyn asia, vaan elinehto, siksi tarvitsemme kansanopistoja. Tuohon aikaan kansakoulu oli vasta aluillaan ja oppikoulu tarkoitti virkamiesten koulutusta, joten tilausta oli maaseudun väestölle suunnatulle koululle. Yrjö-Koskinen myös käytti ensimmäisenä ”kansanopisto” -nimitystä tällaisesta koulusta. (Karttunen s.11–12)

Kansanopistojen perustamista Suomeen alkoivat 1800-luvun jälkipuoliskolla ajaa useat tahot. Varakkaat talonpojat olivat ajatuksen takana, koska oppikoulut olivat virkamiehien kasvatusta varten, mutta maaseudulle tarvittiin myös oppineita ihmisiä. Oppikoulujen opettajat ja papit olivat myös vahvoja kansanopistojen puolesta puhujia. Lisäksi ylioppilasosakunnat olivat asiassa hyvin aktiivisia, kukin omalla seudullaan. Ylioppilaskuntien kiinnostuksessa kansanopistoja kohtaan oli taustalla myös kielikysymys. Ruotsinkieliset halusivat vahvistaa ruotsin kielen asemaa maaseudulla ja suomenkieliset puolestaan halusivat toimia suomenkielisen kansan sivistämiseksi. (Karttunen s. 13–14)

Suomen ensimmäinen kansanopisto aloitti toimintansa Kangasalalla Sofia Hagmanin johtamana tammikuussa vuonna 1889. Hagman oli tätä ennen tutustunut kansanopistoasiaan muissa pohjoismaissa parin vuosikymmenen ajan.

Kangasalan kansanopisto oli suomenkielinen ja oli toiminnassa vain vuoteen 1900 eli Hagmanin kuolemaan saakka. (Karttunen s.17, 23)

Ruotsinkieliset olivat perustaneet yhdistyksen Svenska Folkskolans vännar, joka ajoi ensi sijassa kansakoulujen asiaa, mutta otti myös kansanopistot kiinnostuksen kohteeksi ja pyrki autamaan sellaisen perustamisessa. Ensimmäinen ruotsinkielinen kansanopisto perustettiin Porvooseen saman vuoden 1889 lokakuussa kun suomenkielinen opisto aloitti Kangasalalla. Borgå folkhögskolanin perustaja oli Porvoon lyseon rehtori J. E. Strömborg, mutta johtajana toimi Walter Forsius. (Karttunen s.14, 18–19)

Kansanopistojen perustamiseen liittyi myös lupien hakeminen toiminnalle. Perustamislupa oli hankittava, vaikka siitä ei selkeää sääntöä ollutkaan. Kouluylihallitus tulkitsi asian kuuluvan kansakouluasetukseen ja senaatti puolestaan ilmoitti, että kunkin opiston oli saatava myös senaatin talousosaston lupa toiminnalleen. Lupien hakemisen yhteydessä vahvistettiin kunkin opiston säännöt eli käytännössä opetusohjelma erikseen. (Karttunen s.23)

Kansanopistojen opetusohjelma koostui sivistäivistä aineista kuten uskonnosta, historiasta, maantieteestä ja yhteiskuntatiedosta sekä äidinkieliästä ja laskennosta, mutta mukana oli myös käytännön aineita kuten käsityötä ja kotitaloutta sekä maatalousaineita. (Karttunen s.40)

Mellersta Nylands folkhögskolan taustavoimana oli Nyländska avdelningen (nykyisin Nylands Nation) eli Uusmaalainen osakunta, joka oli ruotsinkielinen. Osakunnassa toimi kansanopistotoimikunta, jonka tavoitteena oli saada perustettua kansanopisto Länsi-Uudellemaalle, kun Porvoossa toimiva vastasi jo Itä-Uudenmaan tarpeesta. Vuonna 1891 Espoon Finnsin vanhassa kestiekievarakennuksessa aloitti Mellersta Nylands folkhögskola. Kansanopistoja alkoi tämän jälkeen syntyä 1890-luvulla runsaasti ympäri Suomea. Autonomian ajan päättyessä vuonna 1917 Suomessa toimi jo 42 kansanopistoa. Seuraavat selkeät ajanjaksot, jolloin uusia opistoja perustettiin, olivat heti itsenäisyyden alussa ja sotien jälkeen 1950-luvulla. (Karttunen s.24, 43, 104, 203)

Valtion taloudellista apua alkoivat kansanopistot saada jo alkuvaiheessa, vuodesta 1892. Mellersta Nylands folkhögskola alkoi saada valtionapua vuonna 1897. Valtionapu vakiintui vuonna 1906, mikä toi mahdollisuuksia myös kansanopistojen rakennustoimintaan. Vuosina 1918–25 kansanopistot saivat vuosittain avustusta toimintaansa sekä määräsunnan rakennusapua. Vuonna 1925 tuli voimaan ”laki kansanopistojen valtionavusta”, jossa määriteltiin ehdot valtionavustuksille. Lakia täydentävässä asetuksessa puolestaan määriteltiin kansanopiston tehtävä eli yleisivistävä toiminta. Laki ei parantanut kansanopistojen taloudellista asemaa ja valtionavun suuruutta, vaan lakia uudistettiin jo vuonna 1930, jolloin valtionavun suuruudeksi määriteltiin 65 % todellisista menoista. (Karttunen s.43, 62, 151, 156–157, 161)

Merkittävä lakimuutos oli vuoden 1950 uudistus, jossa määriteltiin uudestaan kansanopisto ja kansankorkeakoulu. Kansanopisto oli yksivuotinen ja kansankorkeakoulu useampivuotinen. Samassa lakiuudistuksessa nostettiin valtionapua 70 % todellisista menoista, joihin laissa sisällytettiin uutena myös mm. palovakuutus. Rakennusavustukset perustuivat rakennusten ”vuokra-arvoon”, jonka laskentaperusteita muutettiin 1950–60-luvuilla siten, että vanhat kiinteistöt saivat vähemmän avustusta kuin uudet. Eli kärjistetysti voidaan sanoa, että vanhoja rakennuksiaan hyvin hoitaneet opistot saivat vähemmän avustusta kuin runsaasti uutta rakentaneet. Avustusta osittain korvaamaan alettiin myöntää valtionlainoja opistojen rakennustoimintaan. (Karttunen s. 211, 216–217)

Rakennuksista

Yleensä kansanopistot aloittivat vuokratiloissa ja muutaman vuoden toimittuaan saivat rakennettua omat rakennukset. Usein arkkitehdit laativat piirustukset uusiin rakennuksiin ilmaiseksi kansallismielisessä innostuksessa tai talkoohennessä. Ensimmäinen varsinainen sisäoppilaitos valmistui Pohjois-Savoon vuonna 1900. (Karttunen s.27)

Suomen kansanopistojen käyttöön rakennetuista koulurakennuksista varhaisin on vuonna 1891 rakennettu Kruunupyyn päärakennus, jonka on suunnitellut arkkitehti Harald Neovius. Muita Finnsin päärakennusta varhaisempia ovat 1894 Uusikirkko, 1895 Liminka ja Häme, 1896 Etelä-Pohjanmaa (arkkitehti Josef Stenbäck) ja Huittinen (arkkitehti Usko Nyström). (Karttunen s. 60–70) Rakennukset olivat suurehkoja hirsirakennuksia, joista Kruunupyy muistuttaa ulkoasultaan hieman Finnsiä, Liminka on puolestaan

pelkistetympi ja Etelä-Pohjanmaa hyvin koristeellinen. Myöhemmin 1900-luvulla alettiin rakentaa myös kivirakennuksia kansanopistojen käyttöön.

Aluksi kansanopistojen oppilaat kävivät koulua kotoaan käsin. Tilanne jatkui tällaisena yleensä ainakin 1900-luvun alkuun saakka, jolloin ryhdyttiin rakentamaan asuntoloita koulujen yhteyteen. Asuntolat olivat erillisiä tytöille ja pojille tai ainakin niihin oli erilliset sisäänkäynnit. Asuntoloiden huoneet olivat yleensä suuria ja niihin mahtui jopa 8–10 oppilasta. (Karttunen s. 113)

Rakennus- ja korjaustoiminta olivat kansanopistoissa vilkkaita sotien jälkeen, kun opistoihin tuli lisää oppilaita ja rakennukset olivat paikoin tuhoutuneet tai päässeet huonoon kuntoon. Myös asuntoloiden oloja pyrittiin parantamaan siten, että huoneissa olisi enää korkeintaan neljä oppilasta. Samoin opettajien asuntojen varustelua parannettiin. (Karttunen s.223–224)

5 Finnsin kansanopiston rakentuminen

5.1 Finnsin kansanopiston perustaminen ja alkuvaiheet

Uudenmaan osakunnan eli tuohon aikaan Nyländska studentavdelningenin kokouksessa 4.2.1890 oli kuraattori Edward Westermarck nostanut esille kansanopiston tarpeen, mikä johti kansanopistokomitean perustamiseen. Varoja hankkeelle alettiin kerätä järjestämällä juhlia, ”folkfester”, joissa myös kerrottiin kansanopiston tarkoituksesta ja tavoitteista. Opiston paikaksi selvitettiin Espoota, Kirkkonummea ja Siuntiota sekä Helsinkiä. Valinta päättyi Espooseen, kun vuoden 1891 helluntaina Espoonkartanon omistaja Arthur Myrberg ja vaimonsa lahjoittivat Finnsin vanhan kestikievarin rakennuksen ja tontin kansanopistolle. Perustavassa kokouksessa hyväksyttiin opiston kannatusyhdistyksen säännöt ja koulun opetusohjelma. Näin aloitti Finnsin kansanopisto toimintansa marraskuun 2. päivänä vuonna 1891, aluksi nimellä Mellersta Nylands folkhögskola. Ensimmäisenä vuonna oppilaita oli 25. (Nylund s.5–6, 8, Stadius s.7, 9, 12)

Koulun sijainti oli mainio, koska se oli lähellä Kirkkonummen rajaa, jolloin sieltäkään ei ollut pitkää matkaa koululle. Lisäksi koulu oli yleisen maantien varressa ja vielä Vihtiin ja Siuntioon johtavan tien risteyksessä. Oppilaita kouluun tuli erityisesti Kirkkonummelta, Espoosta, Siuntion ja Helsingistä. (Laine s.144, 146)

Koulun avajaisia varten oli 2.11.1891 vanhan kestikievarin sisäänkäynti koristeltu pohjoismaiden lipuin ja Stensvikin kansakoulun oppilaiden punomin köynnöksin. Lisäksi koulun oven päällä oli kyltti, johon oli maalattu ”Vår Gud är oss en väldig borg”. Avajaisjuhlassa oli monenlaista ohjelmaa puheista musiikkiin. (Stadius s. 10)

Mellersta Nylands folkhögskolanin tarkoituksena oli antaa yleissivistävää opetusta. Oppiaineita

olivat mm. äidinkieli, historia, yhteiskuntaoppi, maantiede, luonnontieteet, laskento, terveysoppi, kirjoittaminen ja kirjanpito sekä taito- ja taideteineet kuten laulu, käsityöt ja liikunta. Myös ammatillista opetusta annettiin maanviljelyksessä ja maitotilan hoidossa sekä kotitaloudessa. Lisäksi koulussa harjoitettiin kristillistä uskontoa. Oppilaiden oli oltava 18 vuotta täyttäneitä ja käyneet kansakoulun, mutta tästä voitiin myöntää poikkeuksia. Opetussuunnitelman vahvasti Keisarikunnan Senaatin Talousosasto 21.3.1894. Koulun johtokunnassa olivat tuolloin kihlakunnantuomari ja maanomistaja G. V. Eklund, konsuli ja maanomistaja F. Kiseleff, maanomistaja A. G. Myrberg, tilanhoitaja C. W. Svedenborg sekä opiston johtaja. (Stadius s.14–18) Finns oli kolmas Suomeen perustettu kansanopisto ja ensimmäinen, jossa oli täysi kuuden kuukauden talvikurssi (Julkaisussa Espoonkartano, Snellman s.130)

Kansanopistokomitea oli myös antanut stipendin Borgåbladetin toimittajalle, ylioppilas Robert Rostedtille opintomatkaa varten, jotta hän tutustuisi kansanopistojen toimintaan Tanskassa ja Ruotsissa. Rostedtista tuli uuden kansanopiston ensimmäinen johtaja, joka kuitenkin ehti hoitaa tointa vain muutaman vuoden ennen kuolemaansa vuonna 1894. Tämän jälkeen johtajana toimi vain vuoden maisteri Artur Boman, jonka jälkeen seuraajaksi tuli ylioppilas Uno Stadius. (Nylund s.6–9, Stadius s.8)

Koulun sijoituessa vanhaan kestikievariin toimi sitä vastapäätä, Suuren Rantatien toisella puolella edelleen kestikievari, jossa oli majoitustiloja, posti ja puhelinkeskus. Kestikievariin tulivat myös Helsingin seudulla julkaistut sanomalehdet. (Stadius s.37)

5.2 Koulu vanhassa kestikievarissa

Koulun aloittaessa toimintansa Uno Stadius kuvaa sen tonttia siten, että koulun piha oli tilava, siellä oli pieni metsikkö ja suurehko puutarha, johon tilanhoitajalla oli käyttöoikeus. Pihalla oli koivuja ja kuusia, omena- ja kirsikkapuita, marjapensaita ja kukkaistutuksia. Puutarhan oli perustanut kestikievarin pitäjä Vilhelm Tengström. (Stadius s.17)

Koulun ensimmäisinä vuosina rakennuksen korjauksiin käytettiin jonkin verran varoja, joten rakennuksessa tehtiin jotain korjauksia tai muutoksia. Koulun kirjanpidon mukaan kestikievarissa

valaistuksena olivat petroolilamput ja lämmitys tapahtui uuneilla. (Stadius s.30–35)

Koulun varhaisvaiheen kuvauksissa puhutaan ”jääkylmästä Gammel-Finnsin salista”, jossa järjestettiin veisto-opetusta ja joka ei lämmennyt, vaikka kuinka poltettiin halkoja uunissa. (Sundell kirjassa Fellman s.47) Tällä tarkoitetaan kestikievarina toiminutta Gammelfinnsin rakennusta, joka 1950-luvulle asti oli Finnsinmäen eli Suuren Rantatien toisella puolella.

Kuva 25. Ensimmäisenä opistorakennuksena toiminut vanha kestikievarirakennus vuonna 1905. SCA

5.3 Uusi koulurakennus

Stadius alkoi ajaa uuden koulurakennuksen aikaansaamista. Hanke oli ollut mukana suunnitelmissa jo kansanopiston perustamisesta saakka, mutta aluksi siihen ei ollut varoja. Rakennustarpeita alettiin hankkia lahjoituksina, joita saatiinkin paikallisilta. Koulua varten toimitettiin esimerkiksi vuonna 1892 muutamia satoja puunrunkoja, joista osa lankkuina ja päreinä, mutta saadut lahjoitukset eivät vielä riittäneet uuden koulun rakentamiseen. (Nylund s.9, Stadius s.36)

Vuonna 1896 uusien tilojen tarve oli jo suuri. Niinpä vanhat ja silloiset oppilaat päättivät järjestää keräyksen sekä erilaisia juhlia saadakseen koottua varat uuden koulutalon rakentamista varten. Varoja saatiinkin hyvin, joten koulun johtokunta päätti vuoden 1896 lopulla aloittaa rakentamisen. Peruskivi muurattiin 9.1.1897 ja sinne piilotettiin myös kuparilaatikossa tietoja koulusta sekä kaikkien oppilaiden nimikirjoitukset. Koulun vihkiäisiä vietettiin jo 7.11.1897. (Nylund s.10, Stadius s.11)

Uusi koulurakennus ei kuitenkaan parantanut koulun kiinnostavuutta, vaan oppilasmäärät laskevat ollen aluksi 18 oppilasta, seuraavana vuonna 16 ja kolmantena eli vuonna 1899 vain 2. Samaan aikaan johtaja Uno Stadius muutti Ruotsiin ja uudeksi johtajaksi valittiin tohtori Arvid Mörne.

Mörnen aikana koulussa vahvistettiin käytännön aineiden opetusta kuten maanviljely- ja emäntäkoulutusta, jotka toimivat myös kansaopistoissa eräänlaisena naamiona venäläisiä vallanpitäjiä kohtaan. Venäläiset pelkäsivät kansaopistojen olevan kansallismielisten toimijoiden pesiä. Maanviljely- ja emäntäkoulu toimivat Finnsissä vuoteen 1920. (Fellman s.16–18)

Finnsiin liittyy myös nuorisoseuratoiminta, koska Espoon ensimmäinen nuorisoseura perustettiin vuonna 1903 Finnsissä, jossa se aluksi myös koontui. (Lahti s.149–150)

Kuva 26. Koulurakennus vuonna 1947. Oikeassa reunassa näkyy myös vanha Gammelfinnsin päärakennus. SCA

5.4 Asuntola, opettajan asunto ja sauna

Liikenneyhteydet Finnsiin olivat olleet hyvät niin maantietä kuin laivareittejä pitkin. Vuonna 1903 ne paranivat entisestään, kun avattiin rautatie Karjaalle ja lähelle Finnsin kansanopistoa tuli Kaukalahden asema (Lahti s.87).

Uusi koulurakennus ei riittänyt tarjoamaan kaikkia tarpeellisia tiloja toiminnalle. Asiaa ratkomaan perustettiin 1905 komitea, johon kuuluivat koulun opettajien lisäksi herrat K. J. Röman ja A. Gestrin Kirkkonummelta sekä koulun johtokunnan sihteeri herra A. Lönnberg. Komitea suunnittelei uutta rakennusta, johon sijoittuisi koulukeittiö, ruokasali ja emännän asunto sekä yksi opettajan asunto. Olemassa olevan koulutalon toiseen kerrokseen komitea esitti oppilashuoneita. Tärkeimmäksi tavoitteeksi asetettiin kuitenkin oppilaiden asuntoasian ratkaiseminen, koska oli koulun idean mukaista, että oppilaat asuisivat koululla. (SCA, Redogörelse läseåret 1905–1906)

Vuonna 1908 Arvid Mörne siirtyi koulun johtavaksi opettajaksi ja koulun varsinaiseksi johtajaksi tuli Gabriel Biaudet. Hänen aikanaan rakennettiin ensin asuinrakennus johtavalle opettajalle 1907 ja sitten oppilasasuntola vuonna 1909. Rakennuksiin saatiin valtion avustusta. (Nylund s. 11–13) On hyvin todennäköistä, että tähän vaiheeseen kuuluu myös saunan rakentaminen, jotta asuntolassa asuville oppilaille olisi peseytymispaikka.

Kansanopisto jatkoi toimintaansa vanhoissa tiloissa aina toiseen maailmansotaan saakka. Johtavat opettajat vaihtuivat ajoittain tiuhaan ja koulun suosio oppilaiden määrällä mitattuna vaihteli. Vuodesta 1920 alkaen edellytettiin, että kansanopistoissa on oltava vähintään 30 oppilasta ja täysipainoinen opetusohjelma. (Fellman s.20–21)

Kuva 27. Asuntolarakennus vuonna 1947. Taustalla tien toisella puolella ollut vajarakennus. SCA

5.5 Sisällissota

Sisällissodan aikana Finns toimi aluksi Espoon punaisten päämajana. Kun valta Espoossa vaihtui valkoisille Leppävaarassa käydyn taistelun jälkeen 11.4.1918, käyttivät myös valkoisten

kanssa toimineet saksalaiset ja Svenska brigaden Finnsin tiloja ainakin taukopaikkanaan. (Lahti s.176, KAMU-tietopaketti sisällissodasta finna.fi:ssä).

Kuva 28. Vasemmalla "tauko Finnsin pihalla 12.4.1918" ja oikealla saksalaisia joukkoja Finnsissä. "Veckans Krönika", kuvaaja M. Weurlander.

5.6 Sota-aika ja uusi nimi

Sota-aika 1940-luvulla hankaloitti opetusta, koska kansanopisto sijaitsi pääkaupunkiseudulla ja sitä käytettiin evakuointipaikkana. Ensin lukuvuonna 1939–40 koulun tiloihin sijoitettiin helsinkiläisiä ja karjalaisia, myöhemmin myös sotainvalideja. Lukuvuonna 1941–42 puolestaan koululle evakuoitiin vanhuksia Helsingistä ja vuonna 1944 siellä toimi merenkulkuhallitus. Lukuvuonna 1944–45 koulu oli edelleen muussa kuin opetuskäytössä. Sinne majoitettiin karjalaisia evakoita ja sotilaita, kun Suomi joutui Moskovan välirauhan sopimuksen nojalla vuokraamaan läheisen Porkkalan niemen Venäjälle. (Fellman s.22–23)

Sota-ajan käyttö kulutti rakennuksia ja toisaalta Suomen sodanjälkeinen rakennemuutos yhteiskunnassa heikensi maatalousopintoihin

suuntautuneen kansaopiston kiinnostavuutta. Siksi koulussa laadittiin uudet opetussuunnitelmat, joissa keskityttiin enemmän yhteiskunnallisiin kysymyksiin yleissivistävyyden lisäksi. Koulussa alettiin järjestää myös kesäkursseja. Koulun oppilasmäärä alkoi kasvaa 1950-luvun lopulla ja ennätys saavutettiin lukuvuonna 1963–64, kun oppilaita oli 44. Opetussuunnitelman muutoksen yhteydessä koulun nimi muutettiin virallisesti Finns folkhögskolaniksi, joksi sitä kansan suussa oli jo alusta saakka kutsuttu. (Fellman s.24–25)

Koulun taloudelliset resurssit olivat huonot 1950-luvulla, eikä uusiin suuriin rakennushankkeisiin ollut varaa. Vanhoja rakennuksia korjattiin ja parannettiin kuitenkin jonkin verran 1950- ja 1960-luvuilla.

5.7 Uusi omistaja

Positiivista 1960-luvulla oli, että liikenneyhteydet Finnsiin paranivat 1960-luvulla entisestään, kun rakennettiin Helsingin ohitustie eli Kehä III. (Lahti s.309)

Peruskoulun aikaansaaminen 1960–70-luvuilla vaikutti kansanopistojen toimintaan heikentäen niiden suosiota ja tarvetta. Tämä ajoi myös Finnsissä toiminnan vaikeuksiin, kun oppilasmäärät ja tulot vähenivät. Vuonna 1973 tammikuussa kansanopiston toiminta siirtyi kuntayhtymälle yhdessä Västra Nylands folkhögskolanin toiminnan kanssa. Tarkoitus oli yhdistää koulut. Huhtikuussa 1973 tehtiin kuitenkin päätös lopettaa toiminta Finnsissä kokonaan. Finnsin kansanopiston kannatusyhdistyksessä ja siihen kuuluvissa yhteisöissä päätös oli tyrmistyttävä. Svenska

Folkskolans Vänner (myöhemmin tekstissä SFV) ei jäänyt toimeettomaksi, vaan teki kokouksessaan 28.5.1973 ehdotuksen järjestää rahoitus- ja pelastuskampanja Finnsin hyväksi. Jos kampanja onnistuisi SFV ottaisi hoitoonsa Finnsin kansanopiston varoineen ja velkoineen, jos taas ei, niin kannatusyhdistys saisi itse hoitaa opiston lopettamisen. Kannatusyhdistys suostui ehdotukseen. Kampanja onnistui ja Finns jatkoi toimintaansa uutena painotuksenaan luova toiminta sekä lapsi- ja nuorisotyö. Rakennuksissa tehtiin pieniä korjauksia ja tilamuutoksia uuden omistajan myötä. Finnsistä tuli niin suosittu, että kaikki halukkaat eivät mahtuneet opiskelemaan, vaikka olisivat käyneet koulua kotoaan käsin. Siksi ryhdyttiin suunnittelemaan laajennuksia. (Fellman s.29–30)

5.8 Uusi asuntola ja ruokala

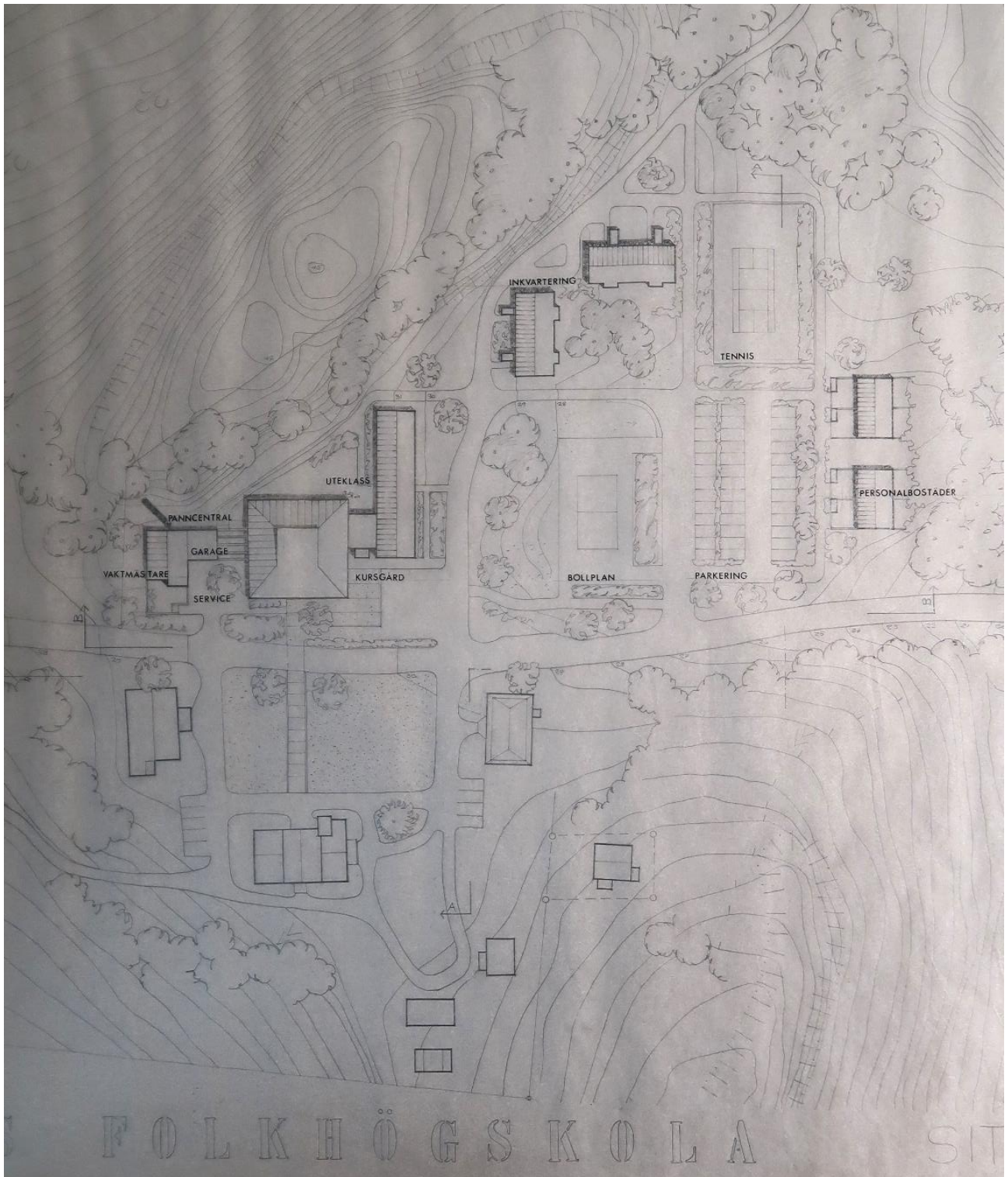
Laajennussuunnitelmia lähdettiin valmistelemaan ajatuksella, että Finnsin alueesta tulisi alueensa ruotsinkielinen kurssi- ja konferenssikeskus, paikallinen kulttuurikeskus ja Svenska Folkskolans vännenin ystäväyhdistysten keskuspaikka. Kansanopiston laajentamista varten laaditun suunnitelman mukaan Finnsinmäen eli Suuren Rantatien toiselle puolelle, vanhaa koulurakennusta vastapäätä vuokramaalle olisi rakennettu uusi koulurakennus, jossa olisi ollut opetustiloja 500 m², ruokailutilaa 250 m², toimistotiloja 350 m² ja teknisiä tiloja 150 m². Sen lisäksi oli suunniteltu 40-paikkaista asuntolaa (600 m²) ja 5...10 asuntoa, yhteensä 300...500 m². Eli hyvin suurta kokonaisuutta verrattuna vanhoihin tiloihin. (Pietikäinen julkaisussa Fellman s.90)

Vuonna 1977 perustettiin rakennustoimikunta, johon kuuluivat DI Kurt Widbom, Opetusneuvos Gunnar Bäck, varakihlakunnantuomari Håkan Lindberg, kansliapäällikkö Ragnar Mannil ja rehtori Olav Storgård sekä asiantuntijajäsenenä professori ja arkkitehti Bengt Lundsten. Lisärakennusten suunnittelusta järjestettiin vuonna 1978 kilpailu, jonka voitti arkkitehti Erik Kråkström ehdotuksellaan "Leve Finns". (Pietikäinen julkaisussa Fellman s.90) Arkkitehtuurikilpailu oli

pienimuotoinen kutsukilpailu, johon oli pyydetty kolme arkkitehtia: Carl-Johan Slotte, Claus Tandefelt ja Erik Kråkström.

Lopulta päätettiin pääasiassa taloudellisista syistä toteuttaa vain kansanopiston tarpeet tyydyttävät lisärakennukset eli uusi asuntola sekä rakennus keittiötä, ruokalaa ja työpajoja varten. Lisäksi oli rakennettava kaksi teknistä tilaa eli lämpökeskus ja huoltorakennus. Rakennukset päätettiin sijoittaa koulun omalle tontille. Laajennusten jälkeen koulussa oli oppilaspaikkoja noin 75 sekä mahdollisuus lyhytkursseihin myös talvella. (Pietikäinen julkaisussa Fellman s.91)

Rakentamista viivytti vielä vaatimus asemakaavan laatimisesta alueelle ennen rakennusluvan myöntämistä. Asemakaava valmistui ja vahvistettiin 14.4.1982 ja opetushallitus hyväksyi rakennussuunnitelmat 5.8.1983, kun niitä oli alkuperäisistä jonkin verran muutettu ja supistettu kustannusten pienentämiseksi opetushallituksen vaatimuksesta. Valtionavustusta rakentamiseen saatiin noin 2,3 miljoonaa mk, kun kokonaiskustannukset olivat noin 8,2 miljoonaa mk. Loppuosa rahoitettiin pääosin lainalla. (Pietikäinen julkaisussa Fellman s.92)

Kuva 29. Erik Kråkströmin voittanut ehdotus asemapiirroksena. Rakennukset olisivat levittäytyneet vuokramaalle vanhan Gammelfinnsin puolelle tietä ja rakentamisen määrä olisi ollut monikertainen vanhan kansanopiston rakennuskantaan nähden. Piirustus Arkkitehtuurimuseon arkisto, Erik Kråkströmin piirustuskoelma.

5.9 Uusin asuntola ja alueen myynti

Vuonna 1997 SFV osti Solvallon urheiluopiston ja yhdisti sen Finnsin kansanopiston kanssa Solvalla-Finns osakeyhtiöksi. Juuri ennen yhdistymistä oli Finnsin alueelle rakennettu vielä yksi uusi asuntola, joka oli saanut rakennusluvan vuonna 1995. Se rakennettiin vuonna 1984 valmistuneen ruokala-työpajarakennuksen viereen.

Tämän jälkeen kansanopiston opetustoiminta siirtyi ensin vuonna 2002 Ab Svenska folkhögskolan -SFV:lle ja tältä vuonna 2008 Ammatti-instituutti Axxelille. Tämän jälkeen Finnsin kansanopiston alue ja rakennukset myytiin Ammatti-instituutti Omnialle vuonna 2011. (<https://www.skolhistoria.fi/finns-folkhogskola-esbo/>)

Kuva 30. Uudet asuntola ja ruokala koulun tornista katsottuna. SCA

6 Rakennukset, niiden vaiheet ja säilyneisyys

6.1 Kestikievari 1861

Rakennus on kaikkien käytettävissä olleiden lähteiden mukaan rakennettu vuonna 1861. Sen suunnittelijasta tai rakentajasta ei ole tietoa, mutta se on ilmeisesti rakennettu kestikievariksi.

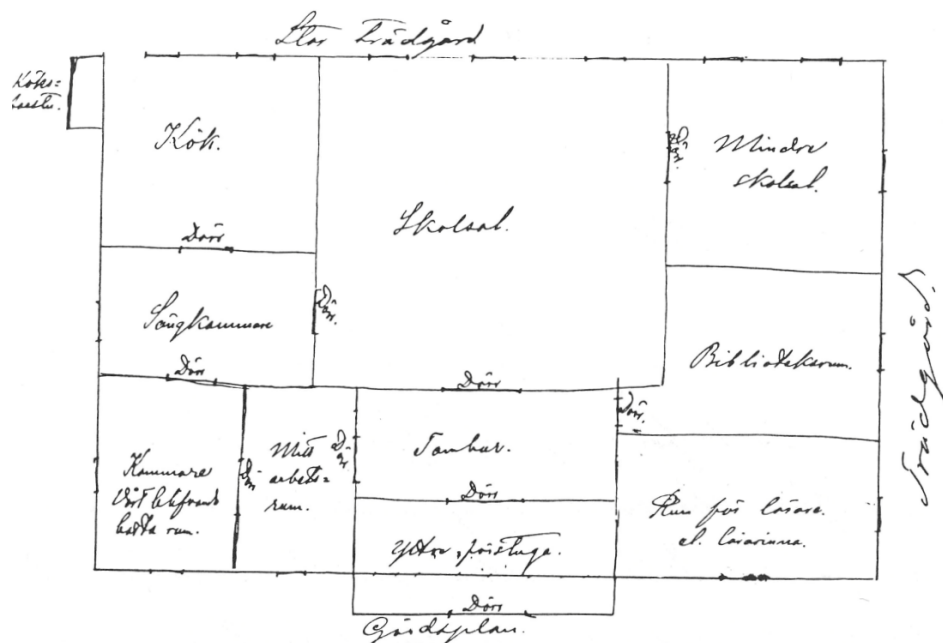
Rakennus on kaksikerroksinen, hirsirunkoinen ja siinä on luonnonkivistä ladottu kivijalka. Julkisivut on vuorattu peiterimalaudoituksella ja maalattu punaisiksi, ikkunoiden ja listoitusten ollessa valkoisia. Katteena on rivipelti. Ikkunat ovat kuusi- ja kaksikokoisia puuikkunoita, jotka on todennäköisesti uusittu 1950-luvulla. Kuistin ikkunat ovat 1980-luvulta. Rakennuksen huoneistoala on 439 m².

Ensimmäinen rakennusvaihe

Rakennus toimi kestikievarina vuoteen 1891, jolloin Arthur Myrberg lahjoitti sen kansanopiston

käyttöön. Kansanopistoa varten siihen tehtiin joitain korjauksia, joiden laadusta ja laajuudesta ei ole tietoa.

Alla oleva pohjapiirustus on Finnsin historiasta kertovasta kirjasta ja oletettavasti opiston ensimmäisen rehtorin Robert Rostedtin piirtämä. Sen perusteella voidaan todeta, että varsinaisia koulutiloja olivat iso sali (skolsal), sen vieressä oleva pienempi sali (mindre skolsal) sekä sen vieressä ollut kirjasto (bibliotekrum). Eteisestä oli käynti paitsi isoon saliin, myös opettajainhuoneeseen sekä työhuoneeseen. Rakennuksen yhdessä nurkassa oli keittiö ja sen vieressä sänkykamari. Keittiöön oli oma sisäänkäynti rakennuksen päädyssä. Rakennuksen takana oli puutarha (stor trädgård). Lämmitys tapahtui uuneilla.

Kuva 31. Kestikievarin pohjapiirustus kansanopiston aloittaessa toimintansa rakennuksessa. Kuva julkaista Finns folkhögskola 1891–1984, s.38.

Muutosvaiheet

Kun uusi koulurakennus valmistui vuonna 1897, muutettiin kestäkievari johtajan asunnoksi, jossa oli myös muutamia asuinhuoneita oppilaille.

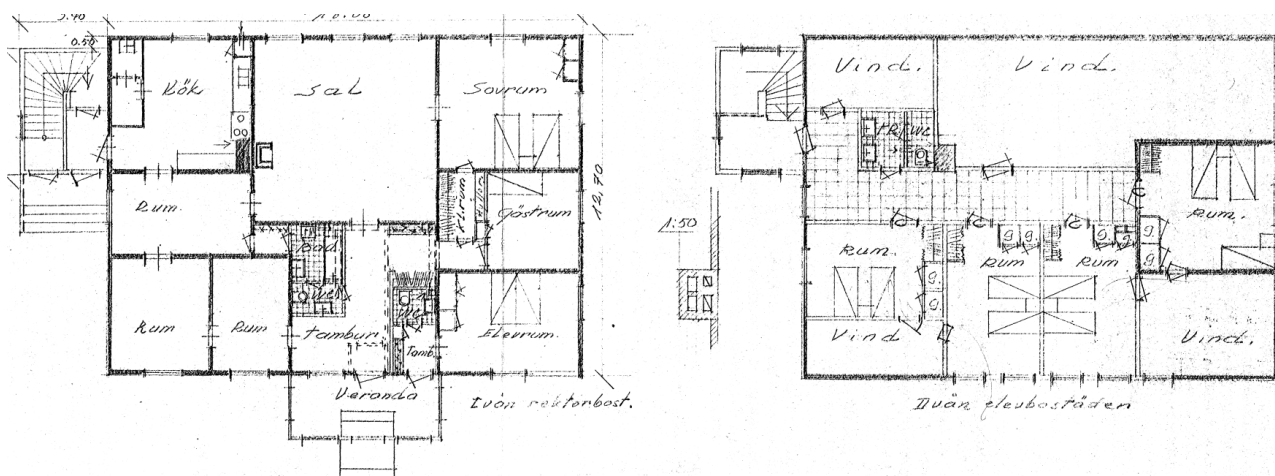
Vanhimpien 1900-luvun alusta olevien valokuvien perusteella rakennuksen kuistin ikkunat olivat alun perin vinoristikkojaolla. Ulko-ovissa oli kolme lasiruutua ja alaosa oli umpinainen. Ullakolla oli kapeat kolmiruutuiset haukkaikkunat. Muut ikkunat olivat 6-ruutuisia. Julkisivut oli vuorattu peiterimalaudoituksella, kuistin seinissä oli sileä vaakalaudoitus. Rakennuksessa oli kolmiorimahuopakatto.

Vuoden 1914 valokuvissa kuistin seinissä on jo samanlainen peiterimavuoraus kuin muissakin julkisivuissa.

Vuonna 1949 rakennukseen on tehty uusi tiilikatto.

Keskuslämmitys asennettiin 1950-luvulla, jolloin uunit on todennäköisesti purettu. Vesijohto on myös asennettu viimeistään myös 1950-luvulla.

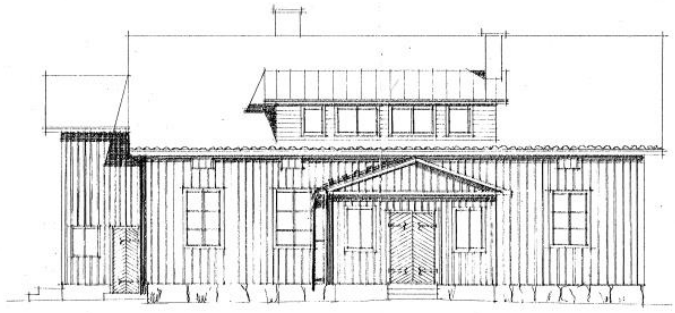
Merkittäviä muutoksia rakennukseen tehtiin 1950–60-lukujen vaihteessa. Tuolloin rakennettiin ullakolle oppilashuoneita, joita varten avattiin pihan suuntaan olevaan katon lappeeseen ikkunarivi. Samalla ullakon haukkaikkunat ummistettiin. Ullakolla oli toisessa päädyssä aiemmin ollut jo yksi huone ja sinne oli johtanut porras eteisestä. Nyt rakennettiin uusi porrashuone rakennuksen päätyyn ja eteisen vanhan portaan tilalle pesuhuone. Ensimmäiset suunnitelmat muutoksista laadittiin vuonna 1959, mutta vasta vuonna 1960 laaditut suunnitelmat toteutettiin. Toisen kerroksen oppilashuoneet oli varattu miespuolisille opiskelijoille.

Kuva 32. Vuoden 1960 pohjapiirrokset. Rakennusvalvonnan arkisto, Espoon Arska-palvelu.

Rakennuksen ulkoasu muuttui paljon uudistusten myötä. Uusi porrashuone oli huomattavasti suurempi kuin vanha keittiön sisäänkäyntikuisti. Haukkaikkunoiden poistaminen teki julkisivuista alkuperäistä raskaammat ja muutti niiden mittasuhteita. Tiilikatto puolestaan oli todettu liian ras-
kaaksi rakenteille. Vesikaton materiaali

vaihdettiin pelliksi ja katon pihan puoleisen lappeen muoto muuttui, kun siihen tehtiin kattoikkunoiden rivistö. Viimeistään tässä vaiheessa kuistiin ikkunat ja ulko-ovi uusittiin alkuperäistä yksinkertaisemmiksi. Todennäköisesti myös julkisivulaudoitus uusittiin

Kuva 33. Vuoden 1959 julkisivut, joissa haukkaikkunat ovat vielä tallella, mutta kuistiin ikkunat ja ovi on uusittu ja päätyyn on suunniteltu uusi porrashuone ja vanha keittiön sisäänkäynti on osoitettu purkumerkinnällä. Katon lappeeseen on avattu ikkunat. Rakennusvalvonnan arkisto, Espoon Arska-palvelu.

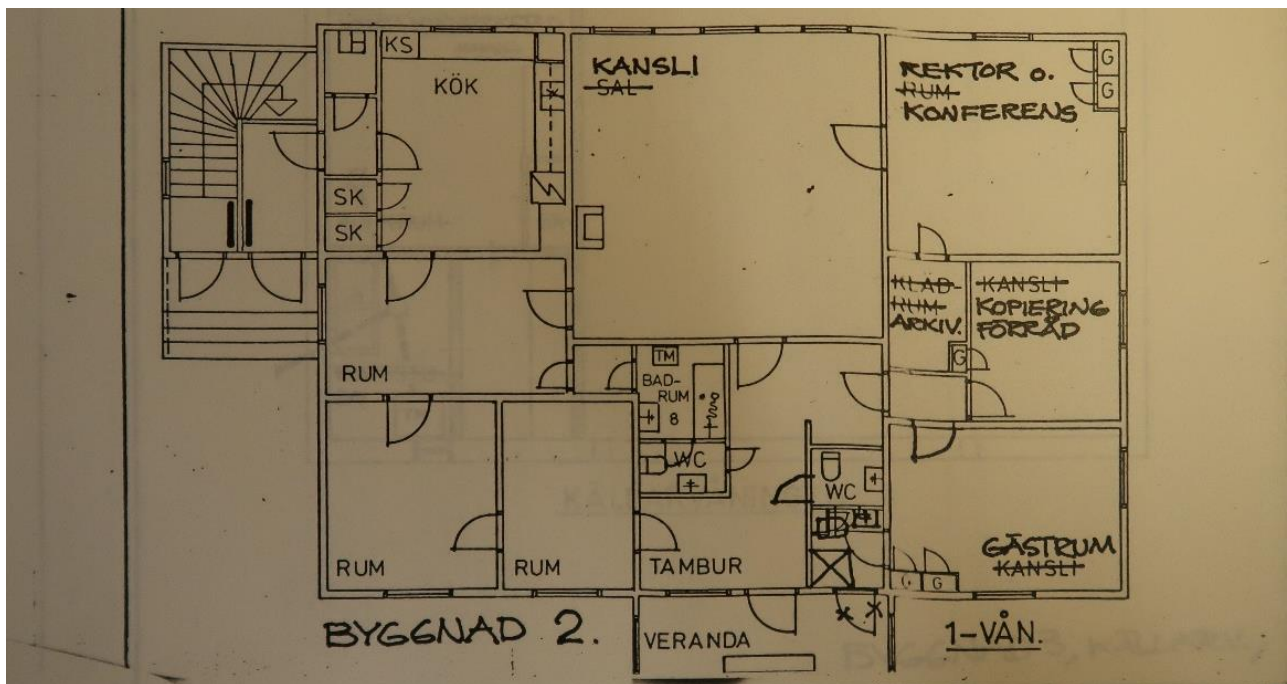
Kuva 34. Poikien asuntola kestikievarirakennuksen toisessa kerroksessa 1960-luvun alussa. SCA

Rakennuksen toisessa kerroksessa tapahtui tulipalo 17.7.1973 ja sen vuoksi toinen kerros jouduttiin korjaamaan raskaasti ja jonkin verran

korjauksia tehtiin myös ensimmäisessä kerroksessa ja julkisivuissa. Samalla toisen kerroksen pesutilaan asennettiin suihku.

Kuva 35. Kestikievari vuonna 1979. SCA

Kuva 36. Ensimmäisen kerroksen pohjapiirustus ennen 1980-luvun muutoksia. Mustalla tussilla luonnosteltu muutoksia. SCA

Vuonna 1987 rakennusta korjattiin osana lisärakennus- ja peruskorjaushanketta. Tuolloin rakennettiin luiska porrashuonepäätyyn ja uusittiin kuistin ikkunat ja ulko-ovet. Myös sisätiloissa tehtiin tilamuutoksia. Keittiön kohdalle rakennettiin

eteinen, pesuhuone ja pieni huone samalla kun pääeteiseen vuonna 1960 rakennettu pesuhuone purettiin. Kaikki sisäpinnat myös korjattiin, vähintään maalaamalla.

Kuva 37. Kestikievari vuonna 1987 korjausten jälkeen ja kun luiska on rakennettu. SCA

Rakennuksen julkisivulaudoitus uusittiin vuonna 2004. Silloin paljastui, että hirsirungon pinnassa oli punamultamaalaus. Se on tavanomaista, koska hirsirakennusta ei voi laudoittaa ennen kuin hirret ovat saaneet painua muutaman vuoden. Joten rakennus on alun perin ollut jonkin aikaa hirsipinnalla.

Viimeisin muutos rakennuksessa on tehty vuonna 2013, kun rakennuksen käyttötarkoitus muutettiin toimistotiloiksi ja sinne asennettiin koneellinen tulo-poistoilmanvaihto. Tämä tarkoitti myös uusia alakattoja erityisesti toisarvoisempiin tiloihin. Rakennusta on korjattu viimeksi vuonna 2023, jolloin on maalattu vesikatto ja julkisivut.

Kuva 38. Kestikievarin julkisivujen uusiminen vuonna 2003. Silloin havaittiin, että kuistin vieressä hirsiseinää oli jossain vaiheessa paikallisesti korjattu rankarakenteena. Paikkaus saattaa olla peräisin 1970-luvun tulipalon jälkeisistä korjaustöistä. Espoon kaupunginmuseum, kuvaaja Tryggve Gestrin.

Käyttöhistoria

Rakennus on toiminut vuodet 1861–1890 kestkievevarina, sitten 1891–1897 kansanopistona, 1897–2011 rehtorin asuntona ja oppilasasuntolana sekä kansliana ja vuodesta 2013 toimistotiloina.

Ominaispiirteet ja säilyneisyys

Ominaispiirteet ovat ne piirteet, joista rakennuksen tunnistaa juuri kyseiseksi rakennukseksi. Vanha kestkievevarirakennus on pääosin menettänyt 1800-luvulle viittaavat piirteensä julkisivuissa kuten ullakon haukkaikkunat ja ehjän satulakaton 1960-luvun alussa tehdyissä muutoksissa. Samalla rakennettu uusi porrashuone päädyssä ja siihen 1980-luvulla lisätty luiska heikentävät myös rakennuksen iän hahmottamista.

Ikkunat ovat todennäköisesti 1950–60-luvulta, vaikka niiden jako kuistin ikkunoita lukuun ottamatta vastaa vanhaa kuusiruutuista. Julkisivulaudoitus on uusittu, viimeksi vuonna 2004. Se on kuitenkin säilynyt peiterimalaudoituksena, joka tosin on ulotettu alun perin vaakalaudoitettuun kuistiinkin jo 1910-luvulla. Kansanopiston alkuaikojen huopakatto on muuttunut tiilikaton kautta peltikatoksi.

Ainoa piirre, josta rakennuksen tunnistaa ensivaikutelmaa vanhemmaksi, on luonnonkivistä laadottu kivijalka. Nykyisin rakennuksen ulkoasu viittaa enemmänkin 1950–60-luvulle kuin 1800-luvulle.

Sisätiloissa on ensimmäisessä kerroksessa säilynyt piirteitä, jotka kertovat rakennuksen olevan vanhempi kuin sen ulkoinen hahmo antaa ymmärtää. Kolmessa huoneessa on leveistä laudoista tehty lautalattiat, joita kiertää seinän suuntainen, nurkissa jiiriin asennettu kehyslauta. Salissa on säilynyt vanha kaakeliuuni. Väliovista suurin osa on vanhoja peiliovia.

Ensimmäisen kerroksen kansanopiston alkuvaiheiden tilajako on edelleen hahmotettavissa, mutta myöhemmin eteiseen, keittiön paikalle ja yhden päätyhuoneen viereen rakennetut wc-tilat eteistiloineen ovat hävittäneet jossain määrin tilojen selkeyttä. Sisätiloissa 1950–60-lukuun viittaavat huokoiset kuitulevyt useissa kattopinnoissa.

Toisen kerroksen tilat, väliovet ja pinnat ovat pääosin uusia, jonkin verran on 1960-luvun komeroita jäljellä.

Seuraavat kuvat esittävät kestkievevaria vuonna 2024.

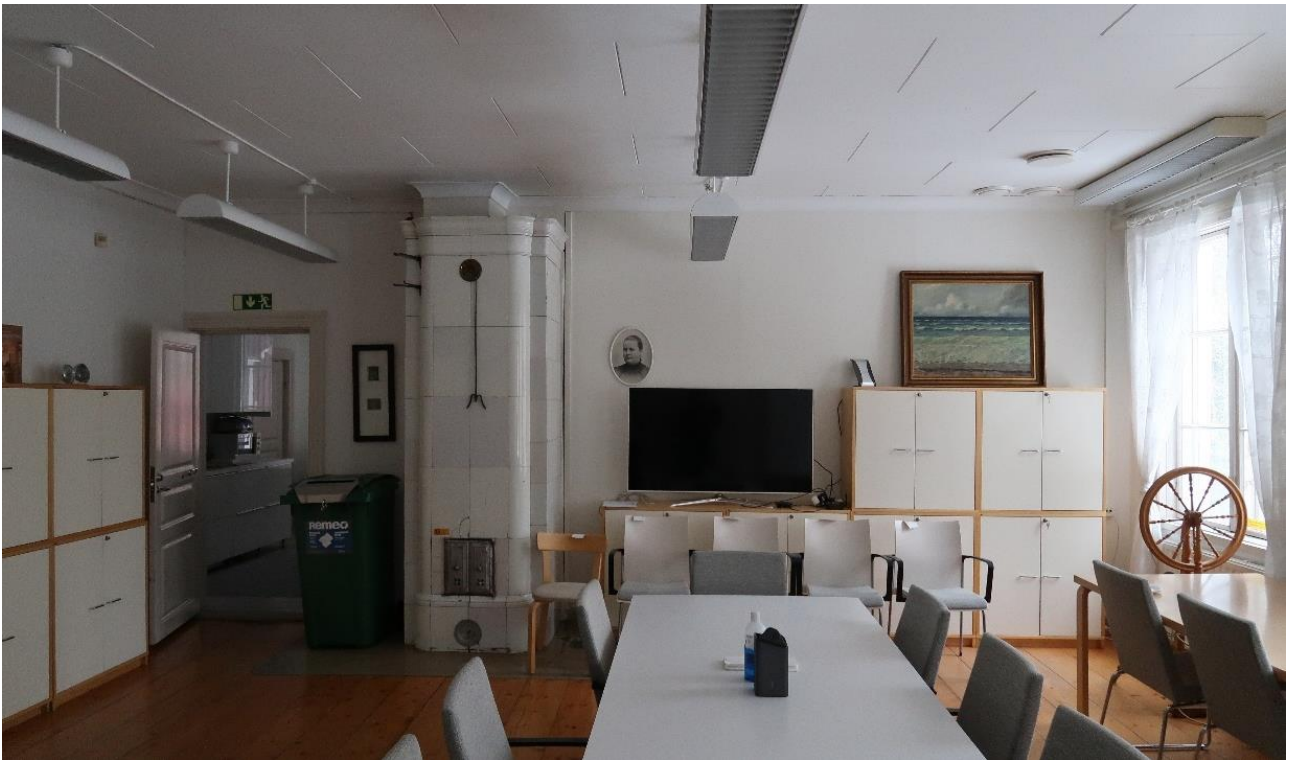
Kuva 39. Vasen kuva: Kestikievevarin ikkunat on joskus uusittu, koska vanhan "talvituplan" huullos on karmissa sisempänä kuin nykyinen sisäpuite. Oikea kuva: lattioissa on kolmessa tilassa säilynyt leveä vanha laudoitus kehyslautoineen

Kuva 40. Kestikievari keskuspihan suuntaan.

Kuva 41. Kestikievari katsottuna Finnsinmäen tien suunnasta.

Kuva 42. Kestikievarin pääsali, jossa on säilynyt kaakelikuuni ja nurkan oviaukossa näkyy vanha peiliovi, joita rakennuksessa on säilynyt useita. Lattiassa on leveät lankut.

Kuva 43. Kestikievarin toisen kerroksen tilat ovat pinnoiltaan ja väliovien osalta nykyaikaiset.

6.2 Koulutalo 1897

Perustiedot ja arkkitehti

Rakennus on valmistunut vuonna 1897. Rakennuksessa on kaksi kerrosta ja osittainen kellari. Se on hirsirunkoinen ja ala-, väli- ja yläpohjat ovat puurakenteisia. Julkisivut on laudoitettu. Katto on rivipeltiä. Rakennus edustaa uusrenessanssityyliä. Rakennuksen huoneistoala on 568 m².

Rakennuksen on suunnitellut arkkitehti Waldemar Aspelin (1854–1923). Hän teki suunnitelmat ilmaiseksi kuten usein varhaisten kansanopistojen suunnittelijat tekivät. Aspelin ei Finnsin päärakennusta suunnitellessaan ollut vielä erityisen tunnettu arkkitehtina, vaan aloitteli toimintaansa pääkaupunkiseudulla.

Waldemar Aspelin oli ennen opintojaan ollut harjoittelijana arkkitehti Theodor Höijerin toimistossa. Opintonsa Aspelin aloitti Ruotsissa, Boråsissa, josta valmistuttuaan jatkoi opintoja Helsingin Polyteknillisessä opistossa, josta valmistui vuonna 1886. Opintojensa aikana Aspelin työskenteli F. A. Sjöströmin ja G. Nyströmin toimistoissa. Valmistuttuaan hän perusti oman toimiston ensin Haminaan vuonna 1887, mutta siirtyi Helsinkiin jo vuonna 1889. Vuodesta 1894 alkaen hänellä oli yhteinen toimisto arkkitehti C. R. Björnbergin kanssa. Lisäksi hän opetti käsiväpöörustusta mm. Taideteollisessa korkeakoulussa. (www.mfa.fi / arkkitehtiesittelyt, Espoon museolta saadut tiedot)

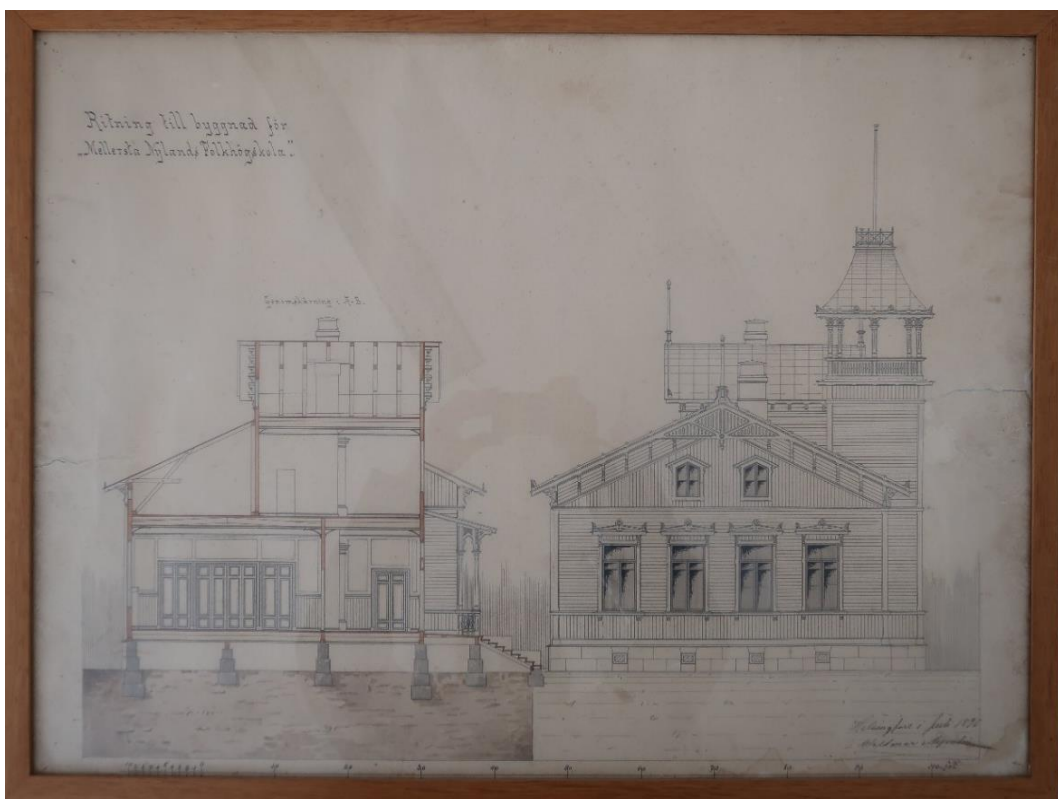
Ennen kansanopistoa Aspelin oli suunnitellut Espooseen jo Hovgårdin päärakennuksen sekä

Mataskärin kansakoulun. Aspelin tunnetaan etenkin suurista asuinkerrostaloista sekä pankkarakennuksista Helsingissä. Hänen kenties tunnetuimpia rakennuksiaan on Donnerin talo (1900) Kruunuhaassa. Aspelin toimi arkkitehtina myös muissa kaupungeissa. Esimerkiksi Hämeenlinnaan hän suunnitteli Karlbergin kartanon päärakennuksen Aulangolle (1890) sekä Aulangon puistoalueen näkötornin (1906). (www.mfa.fi / arkkitehtiesittelyt, Espoon museolta saadut tiedot)

Birger Brunilan laatimassa muistokirjoituksessa (Arkitekten 9/1923) Aspelinin todetaan olleen taitava laatimaan pohjakaavoja sekä käyttäneen mielellään renessanssityyliä. Nämä molemmat piirteet ovat havaittavissa Finnsin kansanopiston koulurakennuksessa.

Ensimmäinen rakennusvaihe

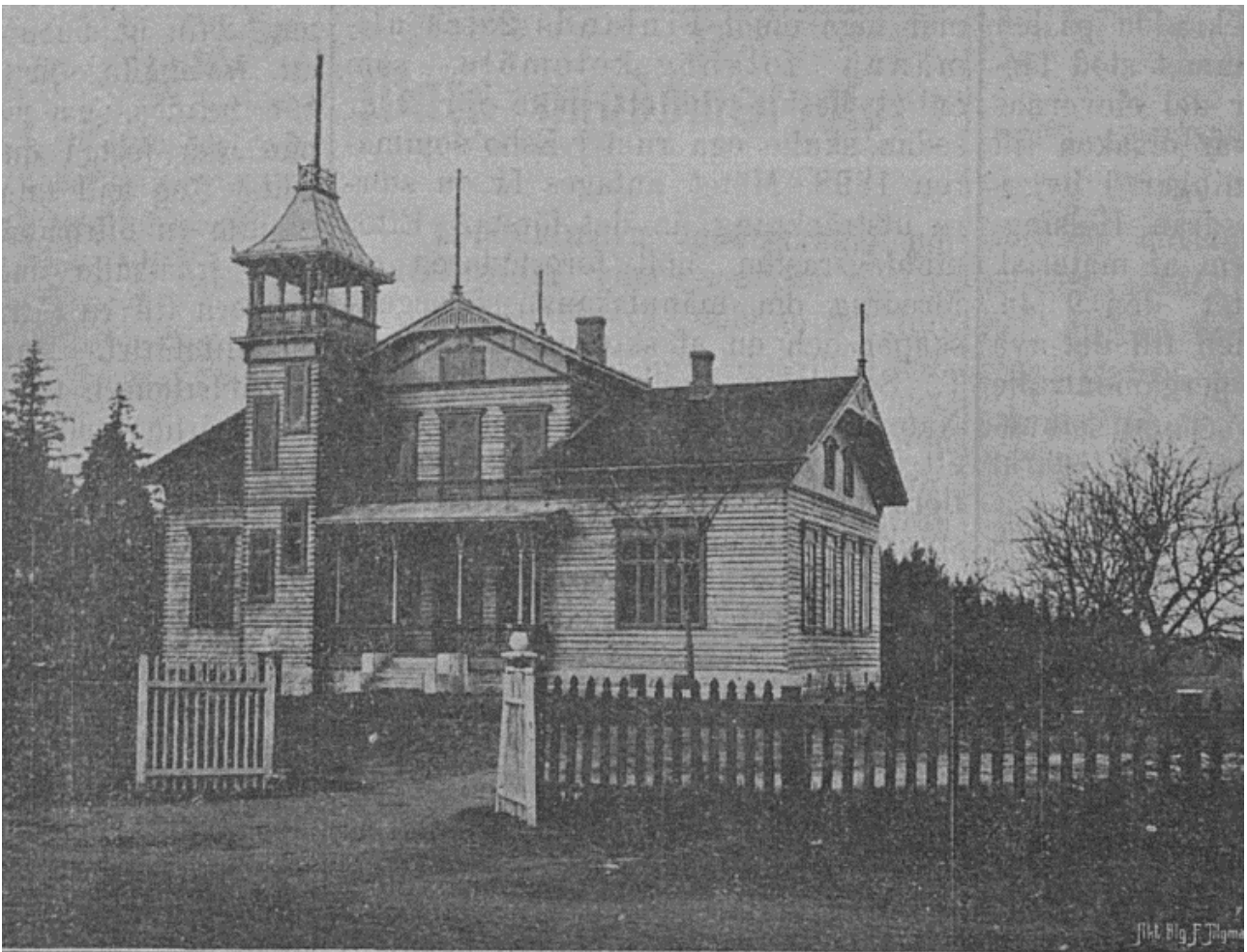
Koulurakennuksen rakentamiseen osallistui useita tahoja, jotka halusivat tukea kansakoulun toimintaa. Kuten jo aiemmin kerrottiin, piirustukset laati ilman palkkiota arkkitehti Waldemar Aspelin. Monia rakennustarpeita saatiin myös lahjoituksina. Lahjoittajina olivat mm. C. H. Norrman (puutavaraa Bastivikin höyrystahalta), Emil Nyman (tiiliä Sarfvikin tiilitehdas) ja F. V. Grönqvist (Sanduddin pinkopahvia ja maaliala) sekä Julius Tallberg (ikkunalasia) ja G. F. Stockmann (nauvoja ja peltiä). Lisäksi saatiin rahallisia avustuksia yksityishenkilöiltä. (Nylund s.10)

Kuva 44. Alkuperäiset Waldemar Aspelinin julkisivupiirustukset ja leikkaus, jotka ovat Finnsin salin seinällä.

Kivijalan rakentaminen alkoi alkuvuodesta, hirsirunkoa alettiin pystyttää keväällä ja rakennus valmistui marraskuussa 1897. Ensimmäiset vuodet rakennus oli ilman ulkovuorausta, koska hirsirungon annettiin painua. Vielä vuoden 1902

valokuvassa rakennus on hirsipinnalla. Aluksi rakennuksessa oli valokuvien perusteella pärekatto, vain tornin huippu ja sisäänkäyntikuistin katos oli pellitetty.

Kuva 45. Vastavalmistunut koulurakennus ja aluetta rajaavaa aitaa vuonna 1897. Rakennus on hirsipinnalla. Kuva lehdestä "Ungdomen" 1.1.1898.

Mellersta Nylands folkhögskola.

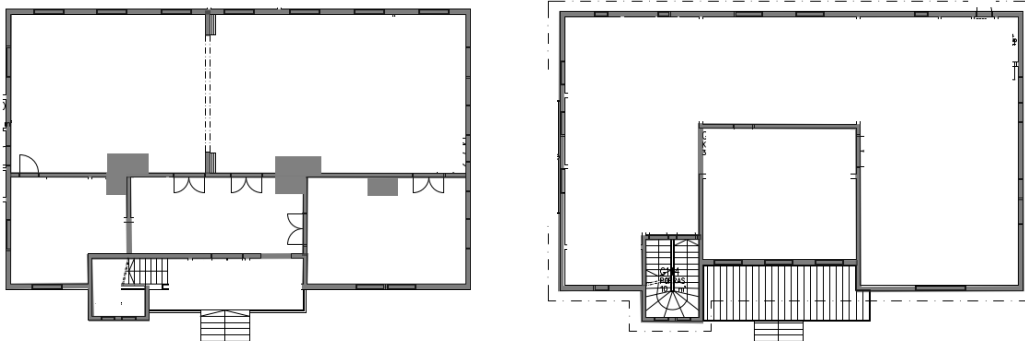
Kuva 46. Koulurakennus vuonna 1910. Lauta-aita on vaihtunut pensasaidaksi ja julkisivut on laudoitettu. Postikortti, Espoon kaupunginmuseo.

Koulutalossa oli sen valmistuttua ensimmäisessä kerroksessa suuri luentosali ja sen vieressä käsi-työ- ja liikuntasali. Nämä salit pystyttiin myös yhdistämään tilaksi, johon mahtui noin 700 henkilöä. Muita ensimmäisen kerroksen tiloja olivat

kirjasto- ja lukusali, kanslia ja vieraiden vastaanottohuone, eteinen ja ulkoeteinen (eli kuisti). Toisessa kerroksessa oli suuri kudontasali sekä varaukset neljälle pienemmälle huoneelle, jotka rakennettaisiin myöhemmin. (Stadius s.37)

Kuva 47. Koulurakennus vuonna 1900. Rakennuksessa on pärekatto ja seinät ovat maalaamatta. SCA, kuvaaja Jakob Ljungqvist.

Kuva 48. Luonnokset ensimmäisen ja toisen kerroksen alkuperäisistä pohjakaavioista sanallisten kuvausten ja nykytilanteen perusteella.

Vanhimpien valokuvien perusteella sisätiloissa oli lankkulattiat, seinissä maalatut pinkopahvit ja uunit olivat tiilipinnalla. Lämmitys tapahtui uuneilla. Valaistus oli aluksi luonnonvalon ja öljylamppujen varassa. Vähitellen sisätiloja todennäköisesti sisustettiin enemmän ja 1900-luvun ensimmäisten vuosikymmenten kuvissa seinien alaosissa näkyy jo panelointi ja yläosissa on paikoin tapetit.

Kun rakennus sai ulkovuorauksen, sekin oli ainakin joitain vuosia ilman maalipintaa. Toisen kerroksen ja ullakon ulkoseinät oli laudoitettu jo rakennusvaiheessa niiltä osin, kun ylin kerros on tasakerran yläpuolelta rankarakenteinen. Varhaisin maalaus on mustavalkoisten valokuvien perusteella ollut hyvin vaalea. Ikkunoiden vuorilaudat ja listoitukset ovat olleet seinäpintoja tummempia.

Kuva 49. Puutöitä puutyösalissa vuosina 1906–07. SCA

Kuva 50. Kuvassa todennäköisesti koulun ensimmäisen kerroksen kirjastohuone, jota käytettiin myös käsitöihin. Kuva vuonna 1902–03. SCA, kuvaaja Jakob Ljungqvist.

Kuva 51. Kuvassa todennäköisesti koulun ensimmäisen kerroksen kirjastohuone, jota käytettiin myös käsitöihin. Kuva vuonna 1907–08, kun seinien alaosat on paneloitu ja yläosa tapetoitu. SCA, kuvaaja Jakob Ljungqvist.

Muutosvaiheet

Koulurakennuksessa ei ainakaan aikalaiskuvausten perusteella ollut alun perin keittiötä. Todennäköisesti keittiö sijoitettiin rakennukseen rehtori Mörnen aikana (1899–1911), jolloin opetuksessa panostettiin aiempaa enemmän myös käytännön aineiden kuten kotitalouden opetukseen. Koulun tileissä ei ensimmäisinä vuosina ole kuluja ”ruoanlaiton opetuksesta”, mutta lukuvuonna 1905–06 sellainen kirjaus on. Espoon museossa säilytettävässä rakennusmestari Emil Nordqvistin työluettelossa mainitaan Finns folkhögskola vuonna 1907. Kirjauksessa todetaan ”Elevbostäder i 2dra

våningen samt byggnadsförändringar”. Hyvin todennäköisesti tämä tarkoittaa sitä, että on tehty muutamia oppilashuoneita koulun toiseen kerrokseen sekä keittiö kuisteineen ensimmäiseen kerrokseen. Keittiö sijoitettiin kanslian ja vieraiden vastaanottohuoneen paikalle.

Samaan rakennusvaiheeseen kuuluu todennäköisesti myös maakellari, jonka rakennusvuodeksi Mellersta Nylands folkhögskolanin arkistossa säilyneessä eräässä rakennusten luettelossa on kirjattu 1907.

Kuva 52. Maakellari sijoittuu voimalan taakse. Taustalla näkyy vanha kestikievari.

Kuva 53. Rakennuksen pääty ilman keittiön kuistia. Kuvan oikeassa reunassa näkyy myös vanha torppa, joka siirrettiin sivummalle pihapiirissä 1938. Kuva Espoon kaupunginmuseum, lahjoittaja Matti Huuhka.

Vuosina 1917–18 rakennukseen asennettiin sähkövalaistus.

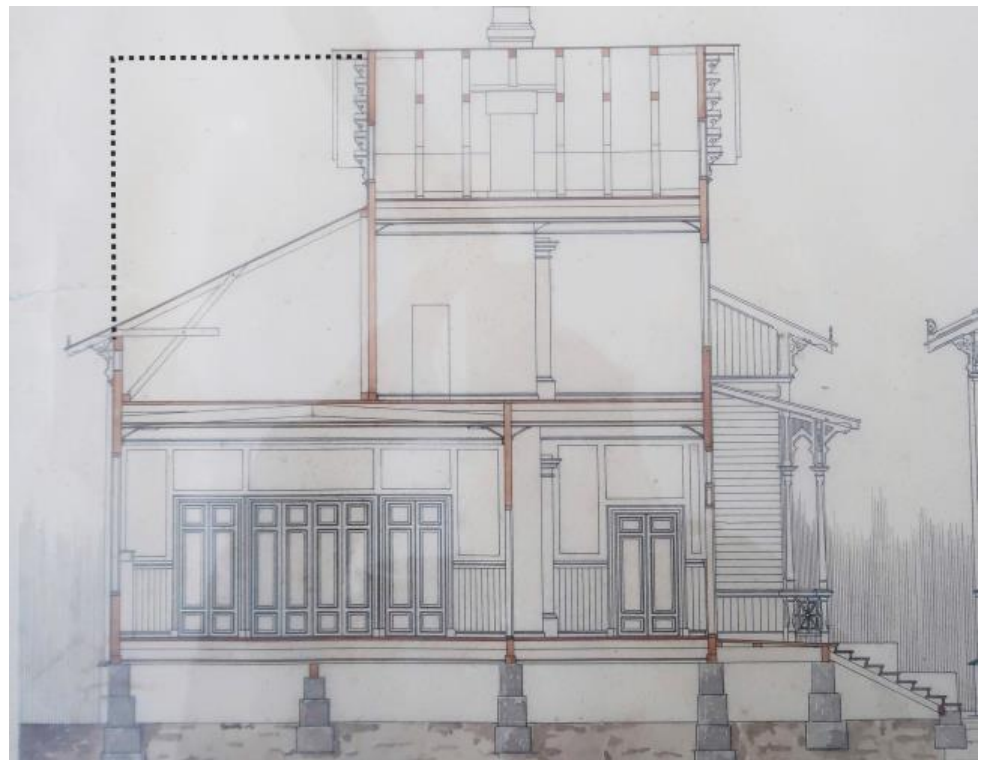
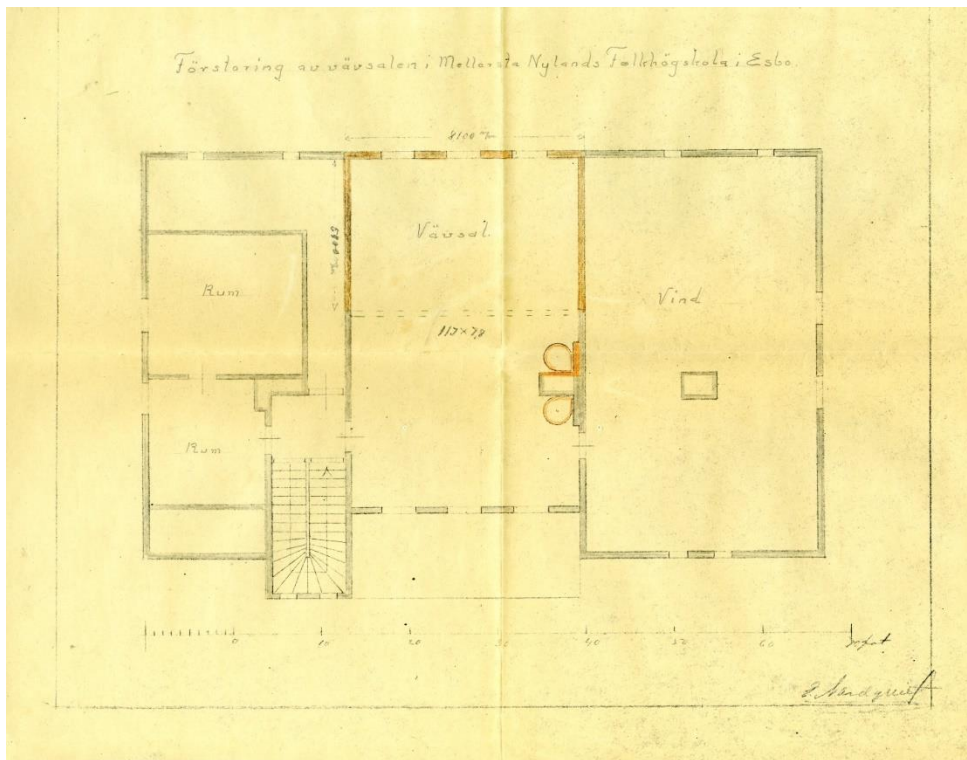
Kansanopisto oli kesän 1927 ollut vuokrattuna Etelä-Uudenmaan suojeluskuntapiirille, jonka jäljiltä rakennuksissa suoritettiin kuntokatselmus. Tuolloin koulurakennuksen ensimmäisen kerroksen salissa ja eteisessä ainakin oli tapetit seinissä.

Vuonna 1936 rakennuksen toisessa kerroksessa olevaa kudontasalia on laajennettu. Laajennuksesta on arkistossa säilynyt arkkitehti Selim A.

Lindqvistin luonnokset sekä kirje, mutta laajennusta ei tehty niiden mukaan vaan yksinkertaisemmin. Arkistossa myös säilyneen työselityksen sekä toteutuspiirustukset on allekirjoittanut E. Nordqvist eli rakennusmestari, joka oli suunnitellut aiemmat muutokset vuonna 1907. Laajennuksen työselityksessä sanotaan, että uudet (ulko)seinät tehdään lankkuseininä, joihin on sulottu eristeeksi sahanpurua. Laajennuksen vuoksi myös rakennuksen kokonaishahmo muuttui, kun takajulkisivuun tehtiin samanlainen poikkipääty kuin oli alun perin ollut vain pääjulkisivussa. Vesikatkon muoto muuttui myös.

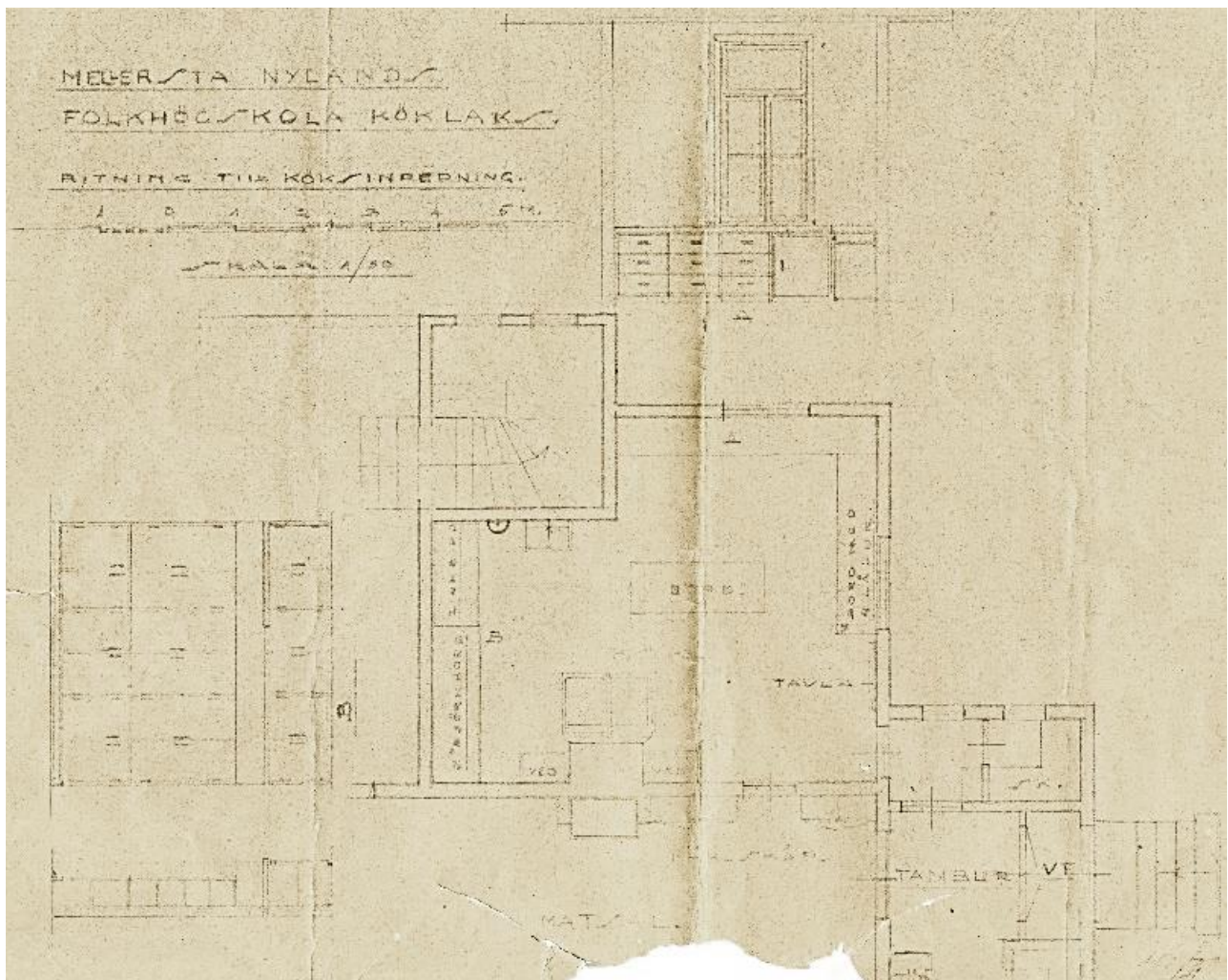
Kuva 54. Rakennuksen pääty viimeistään vuonna 1929, jolloin keittiön kuisti on jo paikoillaan, mutta toisen kerroksen laajennusta ei vielä ole toteutettu. Kuva Espoon kaupunginmuseo.

Kuva 55. Yllä pohjapiirros laajennuksesta (punaisella laajennusosa) sekä alkuperäiseen leikkauspiirustukseen katkoviivalla hahmoteltu laajennuksen aiheuttama muutos rakennuksen hahmossa. (Pohjapiirros SCA ja alkuperäinen leikkauspiirustus Omnia / Finnsin kansanopisto.)

1930-luvun palovakuutusasiakirjojen mukaan rakennuksessa on osittain huopa- ja osittain peltikatto. Todennäköisesti päre on korvattu huopakatteella ja pelti on säilynyt tornin huipussa ja kuistin katoksessa.

Suunnitelmia tai piirustuksia ei juurikaan ole säilynyt 1940-luvulta. Vain keittiön sisustuksesta on suunnitelma vuodelta 1947. Tuolloin keittiöön rakennettiin uudet kaapit ja kenties myös nykyinen katon panelointi on peräisin tästä vaiheesta.

Kuva 56. Keittiön sisustus suunnitelma vuodelta 1947. Suunnitelmassa kuisti on olemassa ja keittiö on suurempi kuin nykyisin. SCA

Merkittävä muutosvaihe koulurakennuksessa oli 1950-luvulla. Tuon vaiheen korjaukset ja muutokset suunnitteli rakennusmestari Bernhard Olin. Silloin rakennukseen tehtiin kellarikerros. Sinne sijoitettiin pannuhuone, koska siirryttiin keskuslämmitykseen sekä keittiön ruokakellari ja koulun wc-tilat. Kellarista tehtiin sisäinen porras suoraan keittiöön. Keskuslämmityksen lisäksi rakennukseen asennettiin vesijohto ja sähköt uusittiin.

Sisätiloissa tehtiin myös korjauksia ja muutoksia. Ensimmäisessä kerroksessa suurin osa sisäänkäyntikuistista liitettiin eteistilaan. Vanhat kuistin

ikkunat ja ovi siirrettiin uuteen ulkoseinään. Ulkokuistista jäi jäljelle vain kapea osuus.

Luentosaliin rakennettiin näyttämö ja keittiötä "modernisoitiin". Toisessa kerroksessa kudontasali siirtyi rakennuksen pätyyn ja vanhasta kudontasalista tehtiin viisi oppilashuonetta, joiden keskellä oli kudontasaliin johtava käytävä. Oppilashuoneet olivat naisopiskelijoille. Muuten sisätiloissa pintoja uusittiin, seiniin asennettiin Enso-tapetteja, lattiat hiottiin ja maalattiin samoin kuin seinien alaosien paneelit. Myös ikkunat kunnostettiin.

57. Keittiö 1950-luvun alussa. SCA

Ulkoasuun vaikuttanut muutos oli kellariin johtavan eteistilan toteuttaminen takajulkisivulle. Tässä vaiheessa myös toisen kerroksen kesti-
kievarin puoleisen päädyn pienet päätyikkunat muutettiin yhdeksi suureksi ikkunaksi, kun kudontasali siirrettiin tuohon tilaan. Julkisivut maalattiin vaalean kellertäviksi ja ikkunat ja listoitukset valkoisiksi.

58. Toisen kerroksen kudonta- eli käsityösali 1960-luvun alussa. Takaseinässä näkyy 1950-luvulla päätyyn avattu suuri ikkuna. Seinät on paneloitu kapealla, lakatulla paneelilla 1950-luvun tyyliin. SCA

Kuva 59. Koulurakennus vuonna 1951 ennen julkisivujen maalausta. Päätyyn, toiseen kerrokseen on tehty uusi pieni ikkuna epäsymmetrisesti toiseen kerrokseen. SCA

Kuva 60. Koulurakennus vuonna 1952 kun se vietti 60-vuotisjuhlaa 9.3.1952. Julkisivut on juuri maalattu. SCA, kuvaaja A. Viitasalo.

Koko katto uusittiin peltikattona vuonna 1957. Merkittävä muutos rakennuksen hahmoon oli, kun tornin huippu purettiin vuonna 1959 sen lahohtua korjauskelvottomaksi ja vaaralliseksi. Ja varaa uuden huipun rakentamiseen ei ollut. (Fellman s.26)

Kuva 61. Tornin huipun purkaminen vuonna 1959. Oikeanpuoleisessa kuvassa näkyy myös toisen kerroksen päätyyn 1950-luvulla avattu suuri ikkuna. SCA

Koulu vietti 75-vuotisjuhlaansa vuonna 1966. Sitä varten tehtiin sisätiloissa korjauksia ja salin lattia uusittiin ja seiniin asennettiin puukuitulevyt. (Fellman s.27)

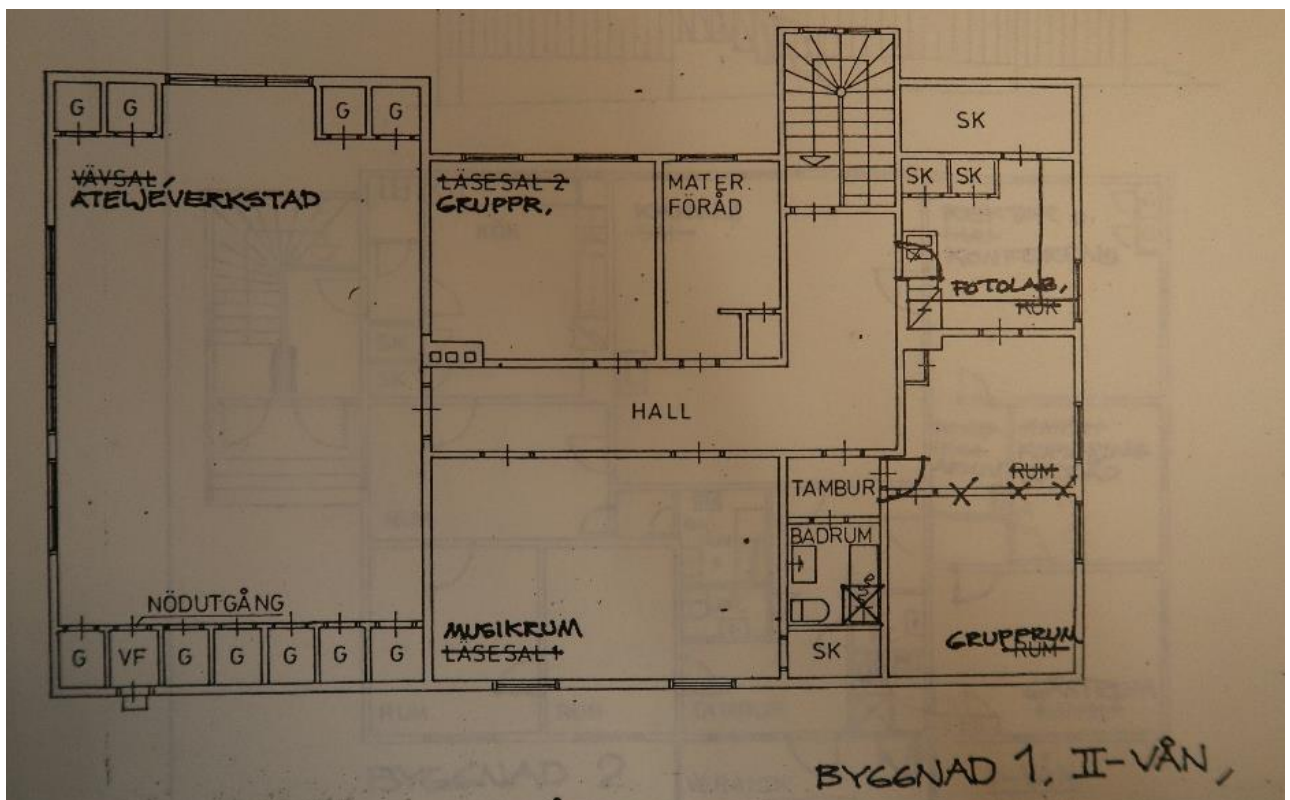
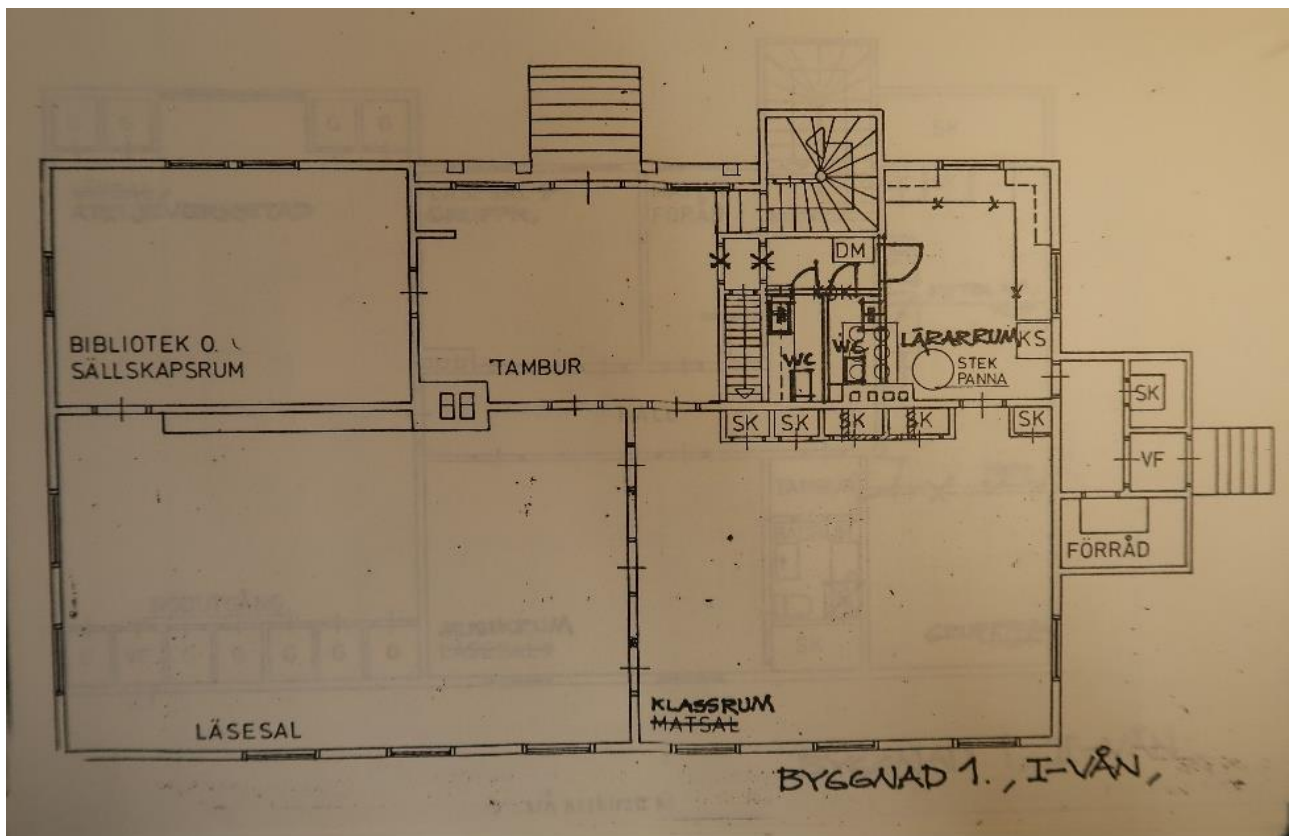
Toisen kerroksen tilajärjestelyjä uusittiin 1970-luvulla purkamalla oppilashuoneiden väliseiniä, jolloin saatiin suurempia ryhmätyöhuoneita.

Toisen kerroksen päädyn suuresta salista tehtiin uusi poistumistie ulos. Lisäksi toiseen kerrokseen rakennettiin uudet wc-tilat.

Todennäköisesti 1970-luvulla rakennus sai tumman vihreän sävyn julkisivuihinsa. Listoitukset oli maalattu valkoisiksi ja ikkunanpuitteet tumman ruskeiksi.

Kuva 62. Vihreä väritys 1970-luvulla, kuva 1979. SCA

Kuva 63. Koulun pohjapiirrokset ennen 1980-luvun muutoksia ja paksulla tussilla luonnosteltu suunnitellut muutokset kuten 1. kerroksen wc-tilat. SCA

Kun alueelle 1980-luvulla rakennettiin uudet asuntola ja ruokala, tehtiin samassa yhteydessä kaikissa vanhoissa rakennuksissa peruskorjaus. Koulurakennuksessa kellarin wc-tilat muutettiin varastoiksi. Toisen kerroksen pesuhuoneesta tehtiin kaksi wc-tilaa ja ensimmäiseen kerrokseen rakennettiin uudet wc-tilat. Toisessa kerroksessa päädyn suurta salia uudistettiin ja todennäköisesti tällöin tehtiin myös päädyn nykyinen suuri ikkuna. Lisäksi toisessa kerroksessa purettiin joi-tain väliseiniä.

Ensimmäisessä kerroksessa eteiseen rakennettiin tuulikaappi ja tehtiin alaslaskettu katto. Kaikkien tilojen seinien pahvit ja puukuitulevyt vaihdettiin kuitukipsilevyiksi. Salien välillä olleet kahdeksan puupeiliovea vaihdettiin uudeksi siirtoseinäksi.

Keittiön kuistille asennettiin invanostin. Kellarista suoraan keittiöön johtanut porras katkaistiin ummistamalla välipohja sen kohdalla.

Ulkoasussa suurin muutos oli 1950-luvulla puretun tornin huipun rekonstruointi vanhan mallin mukaan, jolloin rakennuksen julkisivut saivat tornin osalta takaisin alkuperäisen asunsa. Rakennuksen julkisivut maalattiin nykyisinkin niissä olevalla värityksellä eli keltaiset seinät valkoisin listoin ja vaaleanruskein ikkunanpuittein.

Rakennuksen julkisivulaudoitus on uusittu vuonna 2021 vanhaa mallia ja uusimista edeltävää väritystä noudattaen. Samalla myös tornin rakenteita vahvistettiin, koska torni oli alkanut kallistua. Vesikatto on maalattu vuonna 2023.

Käyttöhistoria

Rakennus on aina toiminut opetustiloina. Toinen ensimmäisen kerroksen sali on ollut alusta alkaen luentosali, mutta toisen salin käyttötarkoitus on vaihdellut. Aluksi se oli voimistelu- ja käsityösali, sitten ruokasali ja nykyisin jälleen luentosali. Toisessa kerroksessa oli aluksi vain kudontasali ja varaukset oppilashuoneille.

Keittiön rakentaminen rakennukseen on tapahtunut todennäköisesti vuonna 1907. Samalla toiseen kerrokseen toteutettiin ensimmäiset oppilaiden asuinhuoneet.

Opettajan asunto toisessa kerroksessa on ollut 1930-luvulta alkaen, jolloin toista kerrosta laajennettiin.

Nykyisin rakennuksen pääkerrokset toimivat koulutus- ja kokoustiloina. Keittiö on edelleen olemassa.

Kellari koulurakennukseen on tehty vasta 1950-luvulla ja se oli aluksi keittiön varastoa ja siellä olivat myös wc-tilat ja lämpökeskus. Nykyisin kellari on pääosin varastotilaa ja siellä on myös lämmönjakohuone

Ominaispiirteet ja säilyneisyys

Koulurakennuksen tunnistaa julkisivuistaan 1890-luvun rakennukseksi, vaikka sen päätyyn on rakennettu keittiön kuisti ja takajulkisivulle kellarin sisäänkäynti. Lisäksi toista kerrosta on laajennettu 1930-luvulla siten, että myös takajulkisivuun on tullut poikkipääty. Pieniä ikkunamuutoksia on tehty toisessa kerroksessa siten, että keittiöpäätyyn on lisätty epäsymmetrisesti yksi pieni ikkuna ja toisen päädyn pienet ikkunat on korvattu 1950-luvulla yhdellä suuremmalla. Tämä suuri ikkuna puolestaan on uusittu ja sen sivuille on lisätty pienet ikkunat 1980-luvulla.

Julkisivuissa ovat säilyneet olennaiset 1890-luvun uusrenessanssi- ja julkisivujen kentiin jaetut, eri suuntaiset laudoitukset ja näyttävä torni, vaikka molemmat onkin uusittu, tornin huippu 1980-luvulla ja julkisivulaudoitus 2020-luvulla. Ikkunat ovat alkuperäiset ja niille on ominaista ensimmäisessä kerroksessa erityisen suuri koko. Kun alun perin tilojen valaistus on ollut luonnonvalon ja öljylamppujen varassa, on valoaution koolla ollut erityistä merkitystä. Alkuperäinen vesikatto on pellitettyjä tornin huippua ja sisäänkäyntikatosta lukuun ottamatta ollut pärekatto, todennäköisesti kustannussyistä. Katto on kuitenkin muutettu ensi huopakatoksi ja sitten peltikatoksi, joka nykyisin on jo vakiintunut katon materiaaliksi.

Julkisivujen värit on muuttunut useaan otteeseen. Alun perin se on ollut vaalea, listoitusten ollessa tummempia ja ikkunoiden ollessa valkoisia. Sen jälkeen rakennus on ollut vaalean kellerävä ja tumman vihreä, nykyisin keltainen. Alkuperäisiä värejä ei ole enää mahdollista

väritutkimuksella selvittää, koska julkisivulaudoitus on uusittu.

Sisätiloissa ensimmäisen kerroksen tilajako on erityisesti eteisen ja keittiön kohdalla kokenut muutoksia 1950- ja 1980-luvuilla. Muuten alkuperäinen selkeys salien ja kirjaston osalta on jäljellä. Peiliväliovet ovat säilyneet samoin kuin seinien alaosien paneeloinnit saleissa ja kirjastotilassa sekä eteisessä. Helmiponttipaneelit katossa ovat jäljellä toisessa salissa ja kirjastotilassa, keittiössä on uudempi, lakattu paneelikatto, joka todennäköisesti on 1940-50-luvulta. Lattioissa on yleensä muovi- tai linoleumimatot, vain toisessa salissa on lautalattia, joka on peräisin 1960-luvulta. Sisätiloissa peiliovien, seinien alaosien paneelointien sekä tilojen korkeuden ansiosta rakennuksen tunnistaa 1890-luvulta peräisin olevaksi.

Toinen kerros on kokenut paljon muutoksia rakennuksen historian aikana. Siellä on havaittavissa 1950-luvun piirteitä keskikäytävällä, jossa poistettujen ovien kohdalla seinien paneelointia on paikattu. Päätyyn 1950-luvulla rakennettu kudontasali on nykyisin 1980-luvun asussa samoin kuin toisen päädyn vanhat asuinhuoneet. Jonkin verran vanhoja, eri ikäisiä peiliovia on säilynyt myös toisessa kerroksessa.

Koulu on hieno esimerkki alun perin pääosin lahjoituksin toteutetusta rakennuksesta. Se kuvaa miten yhdessä, hyvällä tahdolla ja määrätietoisesti jonkin asian puolesta toimimalla voidaan toteuttaa suuriakin hankkeita pienillä resursseilla.

Seuraavat kuvat esittävät koulutaloa vuonna 2024.

Kuva 64. Koulurakennuksen julkisivut. Molempien päätyjen toisen kerroksen ikkunoissa on tapahtunut muutoksia. Toiseen päätyyn on tehty yksi pikkuikkuna epäsymmetrisesti, toisen pikkuikkunat on korvattu yhdellä suurella 1950-luvulla, ja nykyiset päädyn ikkunat ovat 1980-luvulta. Keittiön kuisti on todennäköisesti lisätty vuonna 1907 ja kellarin sisäänkäynti on 1950-luvulta, jolloin kellari kaivettiin rakennuksen alle.

Kuva 65. Koulurakennuksen luentosali, jonka pätyyn on 1950-luvulla tehty näyttämö. Lattialauditus on 1960-luvulta, paneelikatto on todennäköisesti alkuperäinen.

Kuva 66. Koulurakennuksen alkuperäinen käsityö- ja voimistelusali, sittemmin ruokasali, jonka katto on levytetty ja lattiassa on matto.

Kuva 67. Koulurakennuksen eteistilassa ja sen viereisessä alkuperäisessä kirjastossa on vanhat valaisimet. Eteistä on muutettu 1950- ja 1980-luvuilla. Väliovet ovat alkuperäisiä, samoin seinien alaosien puupaneeli niiltä osin kuin seinät ovat alkuperäisiä.

Kuva 68. Toisen kerroksen tilat ovat pinnoiltaan ja asultaan nykyaikaisia. Pädyn suuressa salissa on 1980-luvulla otettu kattotuolit osittain esille.

Kuva 69. Koulurakennuksessa on säilynyt runsaasti vanhoja peiliovia. Ensimmäisen kerroksen korkeat peiliovet ovat kolmijakoisia, toisessa kerroksessa on muutamia 1800–1900-lukujen vaihteeseen ajoittuvia ovia ja muutamia 1950-luvun tyylisiä ovia.

Kuva 70. Kellarissa ovet ovat 1950-luvulta ja yhdessä pienessä varastotilassa on vanha puualapohja näkyvissä, kun muualla kattopinnat on paneloitu ja lämmönjakuhuoneessa rapattu.

6.3 Asuntola 1909

Perustiedot ja arkkitehdit

Asuntola on valmistunut vuonna 1909 eli juuri siihen aikaan, kun kansanopistoihin alettiin yleisesti rakentaa asuntoloita ja opistoista tehdä sisäoppilaitostyyppisiä kouluja. Rakennus on kaksikerroksinen hirsirakennus, jossa on mansardikatto ja koristeelliset ikkunat katon lappeilla. Rakennuksessa on luonnonkivisokkeli ja osittainen kellari-kerros. Rakennuksen huoneistoala on 361 m².

Asuntolan ovat suunnitelleet arkkitehdit Taucher & Cajanus ja se esiteltiin Arkitekten-lehdessä 1.11.1909. Lehdessä kerrottiin, että rakennus on tullut hyvin edulliseksi rakentaa, koska sen pohjakaava on hyvin yksinkertainen.

Arkkitehdit Gunnar Taucher (1886–1941) ja Gösta Cajanus (1883–1943) olivat asuntolaa suunnitellensa vasta valmistuneita arkkitehteja. He osallistuivat jo opiskeluaikanaan sekä heti valmistuttuaan yhdessä arkkitehtuurikilpailuihin menestyksekkäästi, vaikka eivät

saaneetkaan kilpailuista toimeksiantoja. Taucher ja Cajanus toteuttivat kuitenkin yhdessä huviloita mm. Kulosaareen. Finnsin asuntola onkin ulkoasultaan hyvin samankaltainen kuin huvilat, joita arkkitehdit Kulosaareen suunnittelivat.

Taucher siirtyi jo vuonna 1911 Yleisten rakennusten ylihallitukseen arkkitehdiksi ja vuonna 1913 Helsingin rakennusvalvojaksi. Vuodesta 1924 hän toimi Helsingin kaupunginarkkitehtina. Yksityispraktiikka Taucherilla oli aina vuoteen 1924.

Cajanus on jäänyt arkkitehtien historiassa vähemmälle huomiolle, eikä hänestä löytynyt juurikaan tietoja. Hän oli kotoisin Lohjalta, jonne myös suunnitteli useita rakennuksia kuten Virkkalan kalkkitehtaan pääkonttorin 1920- ja 1930-lukujen rakennusvaiheet, klubitalon sekä useita asuinrakennuksia.

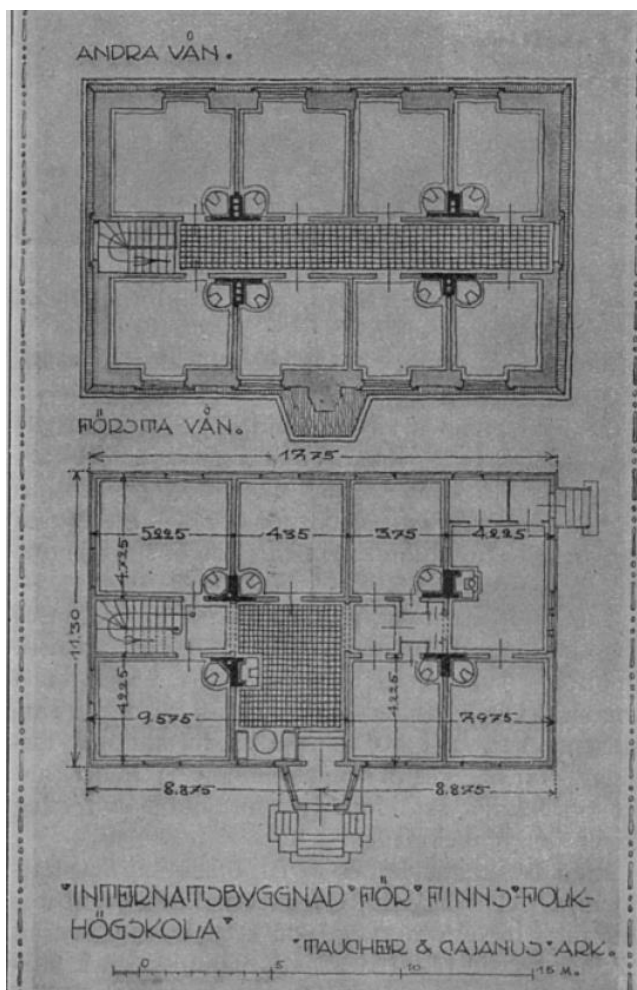
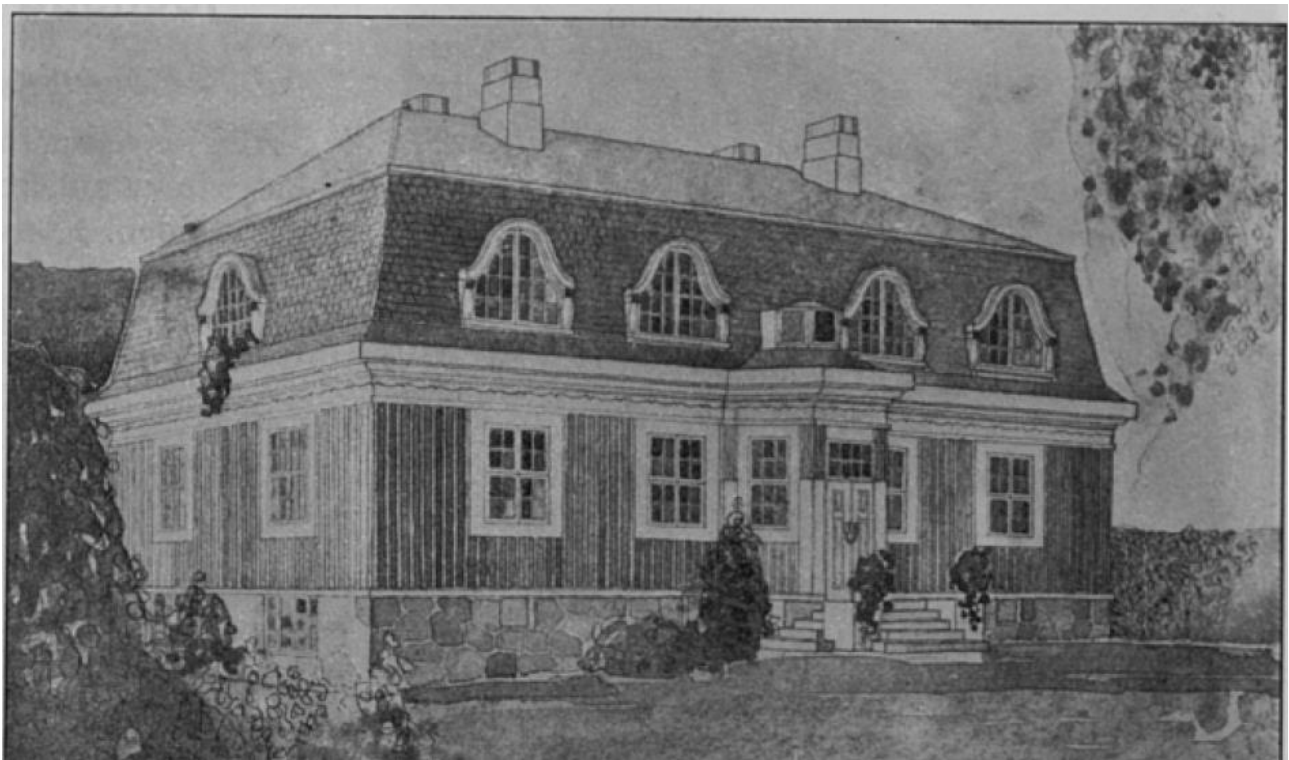
Ensimmäinen rakennusvaihe

Asuntolan pohjakaava oli hyvin selkeä, ensimmäisessä kerroksessa oli avara aula ja viisi huonetta, sekä toisessa päädyssä opettajan asunto. Siihen oli oma sisäänkäynti rakennuksen päädyssä. Toisessa kerroksessa oli kahdeksan huonetta. Kellarissa oli työpaja. Yhdestä valokuvasta (www.finna.fi, kuva "Vanha Backis 1914") päätellen alun perin katemateriaalina oli kimpipaanu eli sahattu kattopaanu, joka myös esiintyy Arkitekten-lehdessä julkaistussa julkisivupiirustuksessa.

Asuntolan rakentamisesta on vastannut rakennusmestari Emil Nordqvist, jonka työluettelossa rakennus mainitaan vuonna 1909 Finnsin kansanopistoon tehty "Internatsbyggnad".

Rakennuksen julkisivut oli vuorattu peiterimalaudoituksella ja ikkunat oli jaettu neljään ruutuun, joista kukin oli vielä jaettu ohuemmillä puitteilla neljään pienempään ruutuun. Toisen kerroksen ikkunat on sijoitettu mansardikaton alempaan lappeeseen ja ne ovat yläreunastaan kaarevat ja ikkunoiden reunoilla on pienet pylväätkään kuin kantamassa kaarta.

Pääsisäänkäynti on viistoseinäisen umpikuistin kautta. Opettajan asunnon sisäänkäynti rakennuksen päädyssä on vaatimattomampi ja kellariin on kulku takajulkisivulta.

Kuva 71. Asuntolan julkisivu- ja pohjapiirustukset, jotka julkaistiin Arkitekten-lehdessä vuonna 1909.

Muutosvaiheet

Palovakuutusasiakirjojen mukaan vuonna 1930 rakennukseen tehtiin uusi peltikatto. Samalla rakennuksen julkisivulaudoitus uusittiin ja rakennus maalattiin punaiseksi.

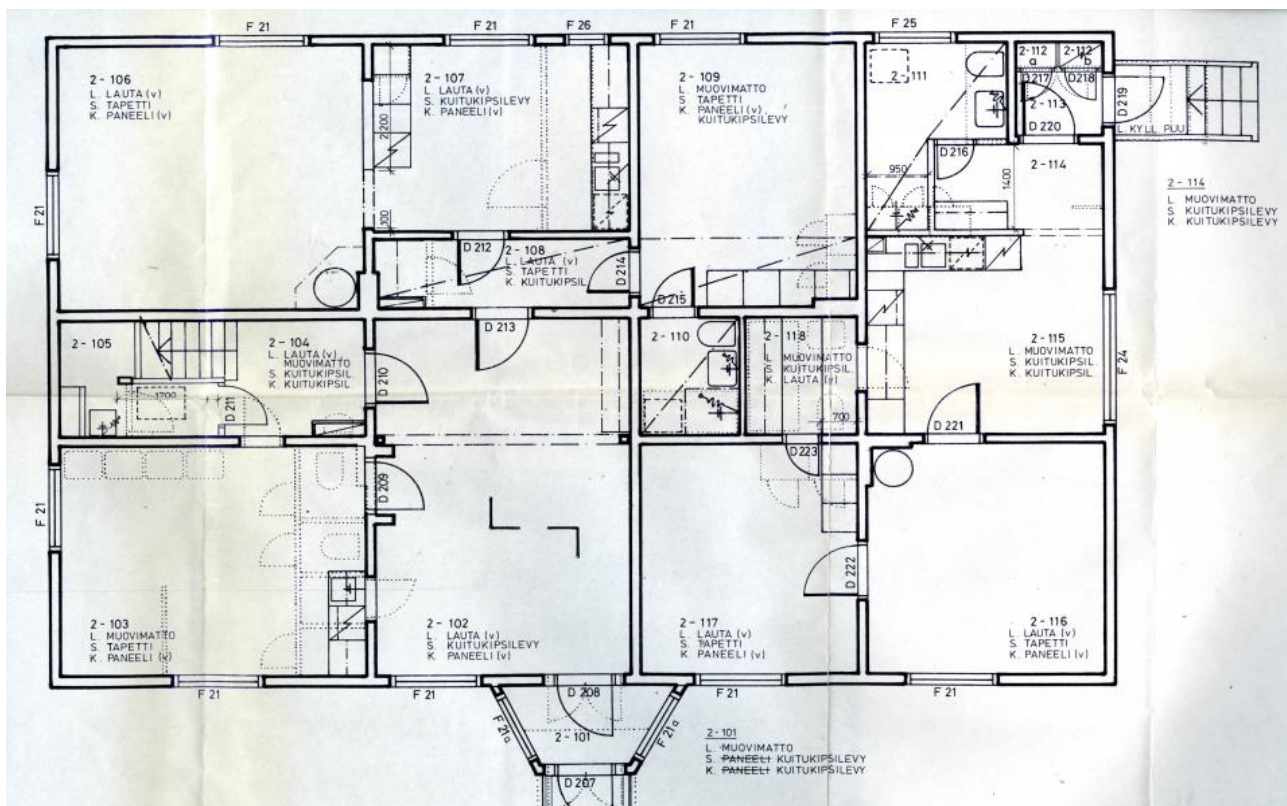
Rakennukseen asennettiin 1950-luvulla vesijohto ja sähkövalo ja rakennus liitettiin keskuslämmitykseen. Uunit purettiin kahta lukuun ottamatta. Oppilaille rakennettiin pesuhuone ensimmäiseen kerrokseen ja oppilashuoneet peruskorjattiin. Lattioihin asennettiin linoleumi.

Rakennuksen paloturvallisuuteen kiinnitettiin huomiota 1960-luvulla. Toisesta kerroksesta tehtiin varapoistumistie porrashuoneen vastaiseen pätyyn. Ulkoseinään kiinnitettiin tikkaat, joihin oli kulku ikkunasta. Myös pääjulkisivuun suunniteltiin varapoistumistieportaita, mutta niitä ei pöytäkirjojen mukaan toteutettu.

Kellarissa oli 1970-luvulla pyykkitupa ja kuivaushuone, jotka on saatettu sijoittaa sinne jo 1950-luvulla vesijohdon asentamisen yhteydessä.

Kun alueelle rakennettiin 1980-luvulla uudet asuntola ja ruokala, tehtiin samassa yhteydessä kaikissa vanhoissa rakennuksissa peruskorjaus. Asuntolan ensimmäisestä kerroksesta purettiin sinne 1950-luvulla tehty pesuhuone wc-koppeineen, kaappeja ja väliseiniä. Aulaan tehtiin uusi ovi, josta oli kulku nurkkahuoneeseen. Uusi ovi sijoitettiin alkuperäisen uunin paikalle. Toiseen kerrokseen rakennettiin pesutilat siten, että kahta huonetta palveli yksi pesuhuone.

Rakennuksen molemmat ulkoportaat uusittiin ja niiden ylätasannetta kasvatettiin.

Kuva 72. Asuntolan ensimmäisen kerroksen pohjapiirros, johon on pisteviivalla merkitty 1980-luvulla puretut rakenteet. SCA

Vuonna 2013 on haettu käyttötarkoituksen muutos toisen kerroksen tiloille majoitushuoneista toimistohuoneiksi. Samalla on rakennukseen asennettu koneellinen tulo-poisto ilmanvaihtojärjestelmä.

Rakennuksen katto on uusittu ja kattorakenteita korjattu laajasti vuosina 2021-22, koska ne olivat päässeet huonoon kuntoon. Vanhat toisen kerroksen ikkunat sekä huoneiden kattojen helmi-ponttipaneloinnit säilytettiin korjauksessa.

Samalla myös julkisivulaudoituksen lahovauriot korjattiin ja julkisivut huoltomaalattiin. Vesikatto maalattiin vuonna 2023.

Tähän selvitykseen liittyvän katselmuksen aikaan rakennuksen sisätiloissa olivat käynnissä korjaustyöt.

Aulaan on tehty ovi jossain vaiheessa 1980-luvun korjausten jälkeen ja sen kautta yhdistetty alkuperäinen opettajan asunto muihin tiloihin.

Käyttöhistoria

Rakennus on toiminut alusta saakka asuntolana tai majoitustilana. Aluksi ensimmäisessä kerroksessa oli myös yksi erillinen asunto, johon oli oma sisäänkäynti. Erillinen asunto esiintyy vielä 1980-luvun muutospiirustuksissa, mutta jossain vaiheessa 1990–2000-luvulla asunto on yhdistetty väliovella muihin tiloihin.

Kellarissa oli alun perin työpajatilaa, mutta todennäköisesti 1950-luvulla vesijohdon myötä kellarin sijoitettiin pesula. Nykyisin siellä on verstaaja varastotilaa.

Kuva 73. Asuntola vuonna 1947. SCA

Ominaispiirteet ja säilyneisyys

Asuntolan julkisivut ovat säilyttäneet alkuperäiset piirteensä hyvin, vaikka esimerkiksi katto on uusittu useaankin kertaan, viimeksi 2020-luvulla. Myös ikkunat ovat alkuperäiset ja etenkin toisen kerroksen katon lappeesta ulkonevat ikkunat antavat rakennukselle erityisen luonteen. Ainoat selkeät muutokset julkisivuissa ovat portaiden mittasuhteiden muutokset sekä katemateriaalin muuttuminen kimpipaanuista pelliksi.

Olennaisia piirteitä julkisivuissa ovat katon muoto, toisen kerroksen ikkunoiden muoto ja ikkunoiden ruutujako sekä julkisivujen punaiseksi maalattu pystylauditus. Myös luonnonkivistä tehdyn kivijalan ”makkarasaumat” ovat tärkeä ja tunnistettava yksityiskohta.

Sisätiloissa tilajakoa on ensimmäisessä kerroksessa muutettu jonkin verran, mikä on hävittänyt alkuperäisen selkeyden, jota muun muassa Arkitecten-lehdessä vuonna 1909 kiiteltiin. Myös toiseen kerrokseen huoneiden välille ja yhteen

huoneeseen tehtyt pesuhuoneet ovat heikentäneet pohjakaavan selkeyttä. Väliovet ovat pääosin vanhoja peiliovia, joitain uudempia ovia on lisätty uusiin väliseiniin tai uusiin oviaukkoihin. Toisessa kerroksessa peiliovien pintoihin on lisätty levyt, minkä vuoksi ne näyttävät laakaoilta.

Niin ensimmäisessä kuin toisessa kerroksessa ovat helmiponttipaneelikatot säilyneet. Lattiat ovat kapeasta laudasta tehtyjä lautalattioita ensimmäisessä kerroksessa, toisessa kerroksessa lattioissa on uudet linoleumimatot.

Kahdessa tilassa on säilynyt alkuperäinen pönttöuuni. Aulassa yhden pönttöuunin paikalle on tehty ovi muuriin.

Rakennus on alun perin tehty huolella, vaikkakin edullisesti ja käytännönläheisesti.

Seuraavat kuvat esittävät asuntolaa vuonna 2024.

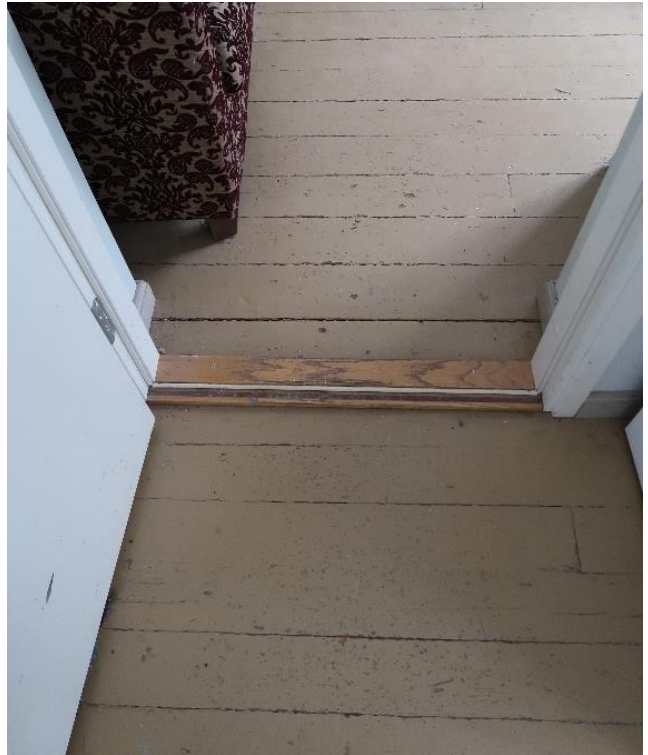
Kuva 74. Asuntola on hahmoltaan hyvin säilynyt ja sen ikkunat ovat alkuperäisiä.

Kuva 75. Asuntolan kivijalan saumaus on tehty huolitellulla makkarasaumalla ja alkuperäisten ikkunoiden profiili on myös pyöristetty.

Kuva 76. Asuntolan aulassa on säilynyt lakattu paneelikatto näkyvine rakenteineen. Vanhan pönttöuunin paikalle on tehty oviaukko, johon on siirretty vanha ovilevy suljetusta oviaukosta. Lattia on kapeaa, maa-lattua lautta.

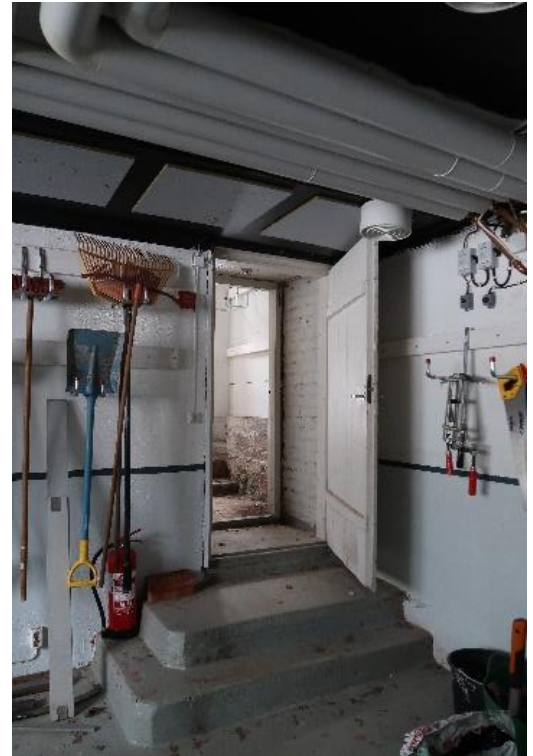
Kuva 77. Asuntolassa on säilynyt kaksi pöytäuunia. Ensimmäisen kerroksen lattiat ovat kapeaa lautta, joka saattaa olla jossain vaiheessa uusittu.

Kuva 78. Asuntolan toisen kerroksen käytävän ovet ovat vanhoja peiliovia, joiden pinnat on levytetty siten, että ovet näyttävät laakaovilta. Kaarevat ikkunat ovat alkuperäiset, mutta ikkunoiden pielet on uusittu vastikään vesikaton korjauksen yhteydessä.

Kuva 79. Asuntolan väliovet ovat yksinkertaisia peiliovia, joissa on yleensä vain kaksi peiliä. Opettajan asunnon eteisen ovi on koristeellisempi pienine ruutuineen ja rihlattuine koristeineen peilin keskellä.

Kuva 80. Asuntolan kellarissa on nykyisin versta- ja varastotilaa.

6.4 Sauna

Sauna on pieni hirsirakennus, jossa on toisessa päädyssä luhtisola ja tikasmaiset portaat. Rakennuksessa on punaiseksi maalattu peiterimavuoraus ja rivipeltikatto. Rakennuksen sisäänkäynti on pienen umpikuisti kautta.

Sisätiloissa on tupa, eteinen, pesuhuone, sauna ja wc-tila. Tupa on alun perin ollut pyykitupa. Rakennuksen huoneistoala on 39 m².

Rakennuksen suunnittelijasta ei ole tietoa, mutta sauna saattaa olla arkkitehtien Cajanus & Taucher tai rakennusmestari Nordqvistin suunnittelema.

Ensimmäinen rakennusvaihe

Rakennuksen rakentamisajankohta ei ole yksiselitteisesti käynyt ilmi käytettävissä olleista aineistoista eikä rakennuksesta ole löytynyt

vanhoja piirustuksia. Oletettavasti saunan rakentaminen liittyy asuntolan rakentamiseen, koska asuntolassa asuville opiskelijoille oli oltava peseytymispaikka. Joten on hyvin todennäköistä, että sauna on rakennettu noin vuonna 1910, erään arkistossa olleen käsin kirjoitetun dokumentin mukaan 1908. Rakennuksen ikkunoiden puitejako, jossa on pienet ruudut ikkunoiden yläreunassa, viittaa myös 1900-luvun alkuun.

Palovakuutusasiakirjojen perusteella rakennuksessa on aluksi ollut pärekatto ja se on ollut hirsipinnalla. Saunan kivijalka on samanlainen kuin 1909 valmistuneessa asuntolassa, mutta sitä ei ole saumattu asuntolan tapaan ”makkarsaumoilla”, vaan saumat ovat sileät.

Rakennus on palanut 1930-luvulla ja asiakirjojen mukaan ”rakennettu uudelleen”.

Muutosvaiheet ja käyttöhistoria

Rakennus on palovakuutusasiakirjojen perusteella ollut hirsipinnalla 1930-luvulle saakka, jolloin se on vuorattu ja maalattu. Päre on vaihdettu peltikatoksi vuonna 1931. Rakennuksessa on ollut tulipalo vuonna 1937, jonka jälkeen se on "uudelleenrakennettu" vuonna 1938.

Vuonna 1949 ulkovuoraus on uusittu ja rakennukseen on asennettu sähköt.

Sauna peruskorjattiin vuonna 1974. Toimenpidekuvauksessa todetaan, että seinät lisälämmöneristettiin, tupaan asennettiin seiniin lastulevyt, suihkuhuoneeseen muovipaneeli ja saunaan puupaneeli. Lattioihin asennettiin lämmöneristeeksi Styrox-levy ja sen päälle joko lastulevy ja muovimatto (kuivat tilat) tai betonivalu ja laatat (sauna ja suihkuhuone). Vanhat ikkunat korjattiin ja ovet uusittiin. Saunaan asennettiin sähkölämmitys. Saunan ensimmäisen kerroksen ikkunoissa

oli valokuvan perusteella ikkunaluukut vielä 1970-luvulla, mutta nykyisin niitä ei enää ole.

Kun alueelle rakennettiin uudet asuntola ja ruokala 1980-luvulla, tehtiin samassa yhteydessä kaikissa vanhoissa rakennuksissa peruskorjaus. Saunassa se tarkoitti julkisivuvuorauksen uusimista ja sisätilojen peruskorjausta. Myös hirsirunkoa korjattiin. Pesuhuoneen ulkoseinään asennettiin uusi lisälämmöneristys ja lattian muovimatto uusittiin. Katto maalattiin.

Rakennus on aina ollut sauna. Sen nykyinen takahuone on alkuperäinen pesutupa. Pesutupa siirtyi vuonna 1909 rakennetun asuntolan kellariin todennäköisesti 1950-luvulla, jonka jälkeen saunan vanha pyykkitupa todennäköisesti muutettiin saunatuvaksi.

Kuva 81. Sauna vuonna 1975, jolloin ikkunaluukut olivat vielä olemassa. Kuvaaja Riitta Paavonen, kuva Espoon kaupunginmuseo.

Ominaispiirteet ja säilyneisyys

Rakennukselle erityistä luonnetta antaa luhtisola sen toisessa päädyssä sekä rakennuksen hahmo, jossa jyrkkä satulakatto tekee pienen mökin mitasuhteista mielenkiintoiset. Saunarakennus on tyyliältään jossain määrin kansallisromanttinen.

Katto on alun perin ollut pärekatto, joka on vaihdettu jo 1930-luvulla peltikatosksi. Alkuperäiset ikkunat ovat säilyneet ja punaiseksi maalattu peiterimavuoraus valkoisine ikkunoihin ja

listoineen on rakennukselle luonteva väritys. Vielä 1970-luvulla jäljellä olleet ikkunaluukut olivat saunan julkisivuissa pieni, mutta luonnetta antava yksityiskohta.

Sisätilat ovat kokeneet useita muutoksia ja vain tuvan takka saattaa olla vanha elementti, todennäköisesti 1950–60-luvulta peräisin.

Seuraavat kuvat esittävät saunaa vuonna 2024.

Kuva 82. Sauna on polun puoleisesta päädyistä katsottuna ”pieni punainen mökki”, mutta toisesta suunnasta sillä on luhtisolan vuoksi enemmän luonnetta.

Kuva 83. Saunan sisätilat on uusittu useaan kertaan, avotakka saattaa olla 1950-luvulta, jolloin tilassa ollut pesutupa todennäköisesti siirrettiin asuntolan kellarin ja saunalle tehtiin saunatupa.

6.5 Asuinrakennus

Rakennus on kaksikerroksinen hirsirunkoinen rakennus, jossa on toisella pitkällä sivulla umpikuisti ja toisessa päädyssä avokuisti. Rakennuksessa on taitekatto ja vesikate on profiilipeltiä. Julkisivut on vuorattu vaakalaudoituksella, joka on maalattu keltaiseksi. Toisen kerroksen päädyt on pystyлаudoitettu ja laudoitus saattaa olla vanhempaa kuin vaakalaudoitus. Listoitukset ja ikkunat on maalattu valkoisiksi. Rakennuksen pinta-ala on 124 m².

Ensimmäinen rakennusvaihe

Rakennus on rakennettu vuonna 1907, samassa yhteydessä kuin asuntola. Se on rakennettu opettajan asunnoksi. Rakennuksen suunnittelijasta ei ole varmaa tietoa, eikä rakennuksesta löytynyt vanhoja piirustuksia tämän tutkimuksen puitteissa. Se mainitaan kuitenkin Espoon museossa

säilytettävässä, rakennusmestari Emil Nordqvistin työluettelossa kuvauksella ”Lärarbostad nybyggad 3 rum o kök”.

Nordqvistin puolesta asuinrakennuksen suunnittelijana puhuu myös se, että hänen samoihin aikoihin suunnittelemansa muut huvilat noudattavat samankaltaista ulkomuotoa kuin Finnsin opettajan asuinrakennus. (Helsingin Sanomat 25.5.2021 ”Huvilat, jotka katosivat”)

Rakennuksen ulkoasusta tai väriykestä ensimmäisessä vaiheessa ei ole tietoja. Rakennuksen kivijalka on tehty suorakaiteen muotoisista kivilohkareista, mikä poikkeaa samaan aikaan tehdyistä asuntolan ja saunan kivijaloista. Kivipaasit muistuttavat maakellarin etuseinän rakennuskiviä, ja kellari on todennäköisesti rakennettu samaan aikaan asuinrakennuksen kanssa.

Muutosvaiheet ja käyttöhistoria

Palovakuutusasiakirjojen mukaan rakennuksessa on vuonna 1922 ollut "Ruberoid"-katto eli huopakatto. Katon toinen lape on uusittu "Semptalin-huovalla" 1950-luvun alussa. Rakennus on ollut 1930-luvun alussa laudoitettu ja maalattu öljymaalilla. Tuolloin rakennuksessa on ollut kolme asuinhuonetta ensimmäisessä kerroksessa ja yksi ullakolla.

Vuodelta 1973 on maininta, että asunnossa ei vielä ole kylpyhuonetta, mutta sellaista suunnitellaan. Vuoteen 1986 mennessä pesuhuone on rakennettu toiseen kerrokseen, koska tuolloin siihen tehdään korjauksia.

Vuonna 1977 todetaan, että rakennuksessa on kaksi asuntoa, toinen ala- ja toinen yläkerrassa. Joten jossain vaiheessa rakennuksen historiaa on yläkertaan rakennettu toinen asunto, koska alun perin rakennuksessa on ollut vain yksi asunto ja

1930-luvun toisen kerroksen asuinhuone saattaa olla nk. "kesähuone".

Kun alueelle rakennettiin uudet asuntola ja ruokala 1980-luvulla, tehtiin samassa yhteydessä kaikissa vanhoissa rakennuksissa peruskorjaus. Asuinrakennuksessa se tarkoitti tuulikaapin rakentamista umpikuistille sekä toiseen kerrokseen johtavan portaan uusimista. Lisäksi pintamateriaaleja uusittiin tai korjattiin.

Todennäköisesti umpikuisti on myöhempi lisäys rakennuksessa, mutta sen rakentamisajankohdasta ei tämän tutkimuksen puitteissa saatu tietoa. Kuistin oven tyyli viittaisi 1950–60-lukuun.

Profiilipeltikaton asennusajankohta ei käynyt ilmi käytettävissä olleista lähtötiedoista.

Rakennus on alusta alkaen ollut asuinrakennus. Aluksi se oli opettajan asunto, myöhemmin sitä on kutsuttu "talonmiehen asunnoksi".

Kuva 84. Asuinrakennus asuntolan taustalla vuonna 1975. Kuva Espoon kaupunginmuseo, kuvaaja Riitta Paavonen.

Ominaispiirteet ja säilyneisyys

Rakennuksen hahmo on tyypillinen rakentamisaajan asuinrakennukselle taitekattoineen. Taitekatto antaa tilaa rakentaa huoneita myös toiseen kerrokseen. Ikkunat ovat todennäköisesti alkuperäisiä tai ainakin niissä on säilytetty pieniruutuisen puitejako.

Sisätiloja ei päästy tämän selvityksen katselmuksen aikana tarkastamaan. Suunnitelmien perusteella sisätiloja on muutettu useaan otteeseen ja pinnat on myös uusittu moneen kertaan. Tulevissa korjauksissa on suositeltavaa tutkia, onko nykyisten pintojen alla mahdollisesti esimerkiksi vanhoja tapettikerroksia tai maalauksia.

Seuraavat kuvat esittävät asuntoa vuonna 2024.

Kuva 85. Asuinrakennuksen kylkeen on rakennettu joskus umpikuisti, päädyn avokuisti saattaa olla alkuperäinen.

6.6 Uusi majoitusrakenus 1984

Rakennus koostuu kolmesta kuutiomaisesta massasta, joissa on kussakin kaksi kerrosta. Rakennus porrastuu maastossa. Rakennuksen runko on betonia. Julkisivut on pystylaudoitettu ja maalattu punaiseksi. Katto on rivipeltiä. Rakennuksen huoneistoala on 621 m².

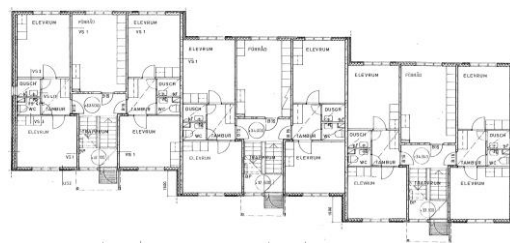
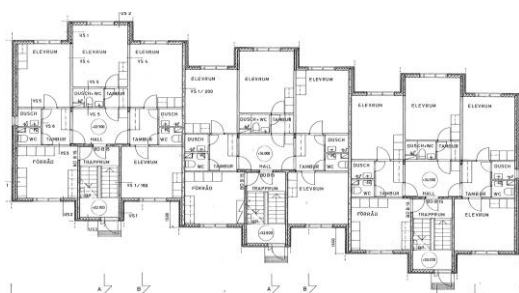
Rakennuksen on suunnitellut arkkitehti Erik Kråkström (1919–2009). Kråkström valmistui arkkitehdiksi vuonna 1948. Hän teki useita opintomatkoja Eurooppaan ja matkusti myös Afrikassa ja Etelä-Amerikassa. Lisäksi hän työskenteli Ruotsissa ja Tanskassa sekä täydensi opintojaan Yhdysvalloissa, jossa sai ensi kosketuksen tietokoneavusteiseen suunnitteluun.

Nuorena Kråkström työskenteli mm. Jussi Paatelan ja Yrjö Lindegrenin toimistoissa. Oman toimiston Kråkström perusti vuonna 1950 ja hän suunnitteli erityisesti teollisuusrakennuksia mm. Imatran Voima Oy:lle sekä Kaukas Oy:lle. Muun muassa Suomen ensimmäinen ydinvoimala on hänen suunnittelemansa. Kråkström suunnitteli myös restaurointeja, joista merkittävin on Merikasarmin korjaus- ja laajennustyö 1989 Helsingissä. (Arkkitehtuurimuseon arkkitehtiesittelyt)

Ensimmäinen rakennusvaihe

Kun Finnsin kansanopiston laajennuksesta oli lopulta päätetty toteuttaa vain uusi asuntola ja ruokala, luonnosteli arkkitehti Kråkström muutamia erilaisia vaihtoehtoja. Aluksi asuntola oli kolme erillistä kuutiomaista massaa, jotka rajasivat ulko-opetustilaksi suunniteltua ulkotilaa kahdelta sivulta ja uusi ruokala kolmannelta sivulta. Seuraavissa luonnoksissa asuntolan rakennusmassat vähitellen yhdistyivät toisiinsa, ensin katosten avulla, sitten oli kaksi erillistä massaa ja lopulta päädyttiin kolmiosisaiseen, porrastettuun massaan. Ruokalan ja asuntolan väliin jäi pieni sisäpiha.

Aluksi rakennusta oli suunniteltu ja sille oli haettu rakennuslupakin hieman monimuotoisempaan kuin millaisena se toteutui. Rakennus koostuu ikään kuin kolmesta kuutiosta, joissa oli aluksi keskellä ulokkeet, mutta ne poistettiin ja rakennus pelkistyi. Myös kussakin portaassa ollut keskeishalli jäi pois. Kyse oli todennäköisesti opetushallituksen vaatimasta kustannusten pienentämisestä.

Kuva 86. Ensimmäinen suunnitelma ja toteutunut, yksinkertaistettu pohjaratkaisu. (Rakennusvalvonnan arkisto, Espoo Arska-palvelu)

Pääurakoitsijana oli Rivirakenne Ky ja muita rakentajia olivat Oy Vatten och Värme Ab, Sähköpartio Oy ja Lounais Lämpö Oy. (Pietikäinen julkaisussa Fellman s.92) Rakennuksen suunnittelutyöstä Kråkströmin toimistossa vastasi arkkitehti Pirkko Jokinen, jonka nimi on suunnitelmien nimissä.

Kuva 87. Vastavalmistunut uusi asuntola ja etualalla ruokala. SCA

Muutosvaiheet ja käyttöhistoria

Rakennuksen muutokset ovat olleet pintakorjauksia ja keittiökalusteiden uusimista yhteiskeittiöissä sekä pesulan sijoittaminen yhteen, alun perin varastotilaksi suunniteltuun tilaan. Merkitäviä muutoksia ei rakennuksessa ole tehty sen valmistumisen jälkeen.

Rakennus on ollut jatkuvasti majoituskäytössä.

Ominaispiirteet ja säilyneisyys

Rakennuksen hahmossa olennaisia piirteitä ovat selkeys ja kolmesta eri massasta ja niiden porrastumisesta muodostuva rytmi. Lisäksi rakennuksen porrastuksessa on huomioitu maaston muodot. Rakennus on säilynyt alkuperäisessä asussaan ja sen tilajako on myös alkuperäinen.

Rakennuksen punaisiksi maalatut julkisivut ja yksinkertainen ulkoasu tekevät siitä talousrakennuksen kaltaisen kansanopiston kokonaisuudessa. Rakennus on selkeästi alisteinen koulurakennukselle, joka on alueen ehdoton päärakennus. Yksinkertainen ja todennäköisesti rakentamiskustannuksiltaan edullinen asuntolarakennus voidaan nähdä ikään kuin uutena tulkintana vuoden 1909 asuntolasta.

Rakennus edustaa 1980-luvun hyvää arkkitehtisuunnittelua ja kulttuuriympäristön täydennysrakentamista.

Seuraavat kuvat esittävät vuoden 1984 asuntolaa vuonna 2024.

Kuva 88. Asuntola 1980-luvulta porrastuu niin maaston kuin rakennuksen porrashuoneiden mukaan.

Kuva 89. Sisätilat ovat selkeät ja niissä on jonkin verran pintamateriaaleja ja todennäköisesti keittiökalusteet uusittu.

6.7 Ruokala 1984

Rakennus on kaksikerroksinen ruokala- ja työpa-jarakennus. Työpajat on sijoitettu alempaan ker-rokseen, johon on käynti rakennuksen toiselta pitkältä sivulta ja joka on muutaman askelman maan pinnan alapuolella. Ylemmässä kerroksessa on sisääntuloaula, josta on käynti kabinetteihin ja ruokasaliin. Keittiön tilat ovat omana massanaan ruokasalin vieressä. Rakennuksen runko on beto-nia ja julkisivut laudoitettu ja maalattu pu-naiseksi. Vesikate on rivipeltiä. Rakennuksen huoneistoala on 609 m².

Ensimmäinen rakennusvaihe

Rakennuksen on suunnittelut arkkitehti Erik Kråkström ja toimistossa työstä on vastannut arkkitehti Pirkko Jokinen, jonka nimi on piirustus-ten nimiössä. Rakennus on rakennettu samaan aikaan viereisen asuntolan kanssa. Urakoitsijat ovat olleet samat kuin asuntolassa.

Peruskiven muuraamisen yhteydessä perustuk-siin upotettiin myös kuparisäiliö, jossa oli koulun vuosikertomus 1982–83, kuvaus opettajista, henkilökunnasta ja oppilaista 1983–84 ja sano-malehdet Hufvudstadsbladet, Västra Nyland ja Borgåbladet. (Fellman s. 96)

Kuva 90. Vastavalmistunut ruokala ja sen pääjulkisivu kohti asuntolaa sekä pihamaata. SCA

Muutosvaiheet ja käyttöhistoria

Rakennusta ei ole juurikaan muutettu. Ainoa selkeä muutos on aulan viereisen tilan jakaminen kiinteällä väliseinällä kahdeksi kabinetiksi. Alun perin se oli yhtä luentosalitilaa, joka oli mahdollista jakaa paljeovella kahdeksi tilaksi.

Ominaispiirteet ja säilyneisyys

Rakennus muodostaa selkeästi parin samaan aikaan rakennetun asuntolan kanssa. Ruokalan pääjulkisivu on asuntolaa kohden ja sen ruokasalin ikkunat avautuvat myös asuntolaa ja rakennusten välistä piha-aluetta kohden.

Rakennuksella on selkeästi pää- ja takajulkisivu. Takajulkisivu on yksinkertaisempi ja muistuttaa pienteollisuusrakennusta. Tämä on luonteva ratkaisu, koska kyseisen julkisivun kautta on kulku työpajoihin. Ruokalarakennus ja ruokalan sisätilat auloihin ovat säilyneet hyvin alkuperäisessä asussaan. Sisätiloissa punainen kvartsivinyyli-laatta ruokalakerroksen lattioissa antaa tiloille luonnetta.

Rakennus edustaa hyvää aikansa arkkitehtisuunnittelua.

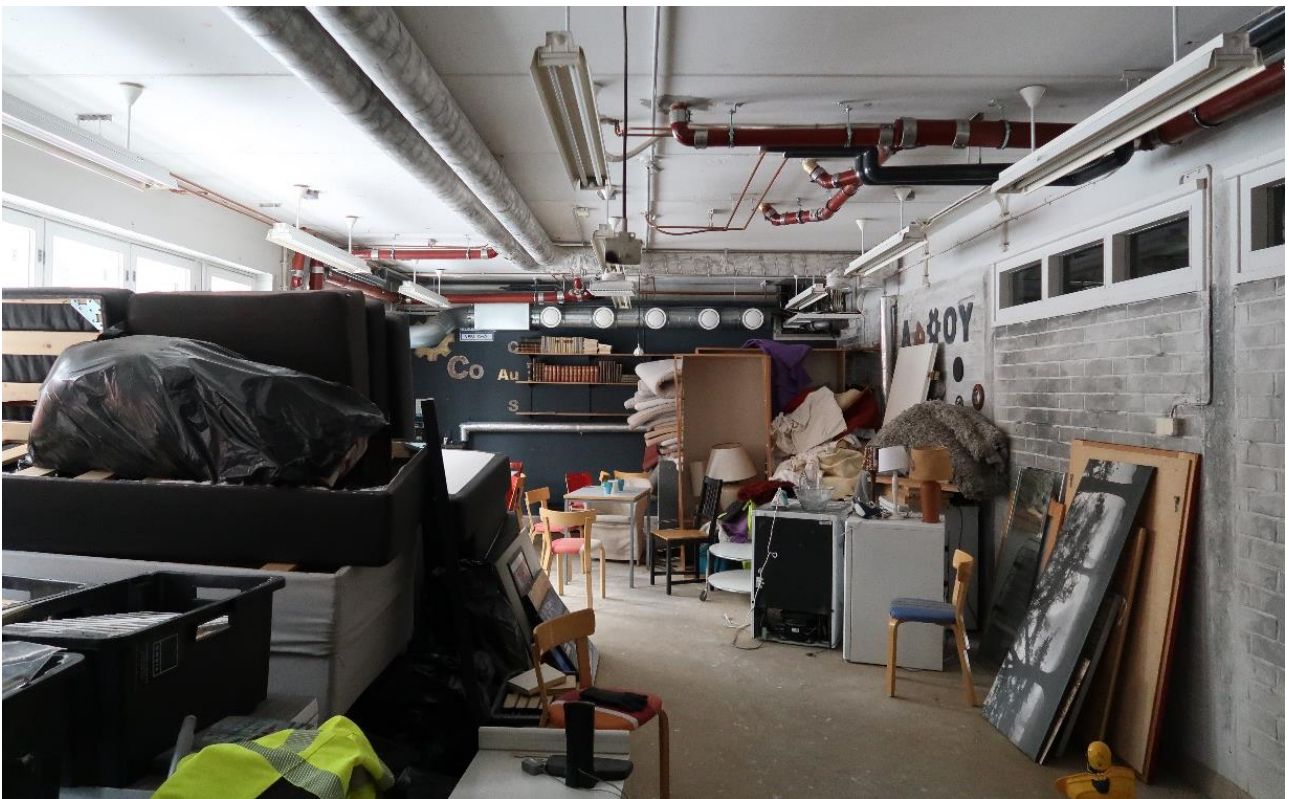
Seuraavat kuvat esittävät ruokala-työpajarakennusta vuonna 2024.

Kuva 91. Ruokala-työpajarakennuksen pääjulkisivu on samaan aikaan rakennettua asuntolaa vasten ja työpajan sisäänkäyntijulkisivu avautuu 1990-luvun asuntolan suuntaan. Asuntolan ja ruokalan välissä on pieni ulko-opetustila, jossa on porrastuva rakenne.

Kuva 92. Ruokalan salissa on punainen lattia ja kattorakenteet ovat tilassa näkyvissä. Ikkunat pitkällä julkisivulla avautuvat kohti samaan aikaan rakennettua asuntolaa.

Kuva 93. Alemman kerroksen työpajat ovat selkeästi käyttötiloja, joiden lisäksi kerroksessa on pukutiloja.

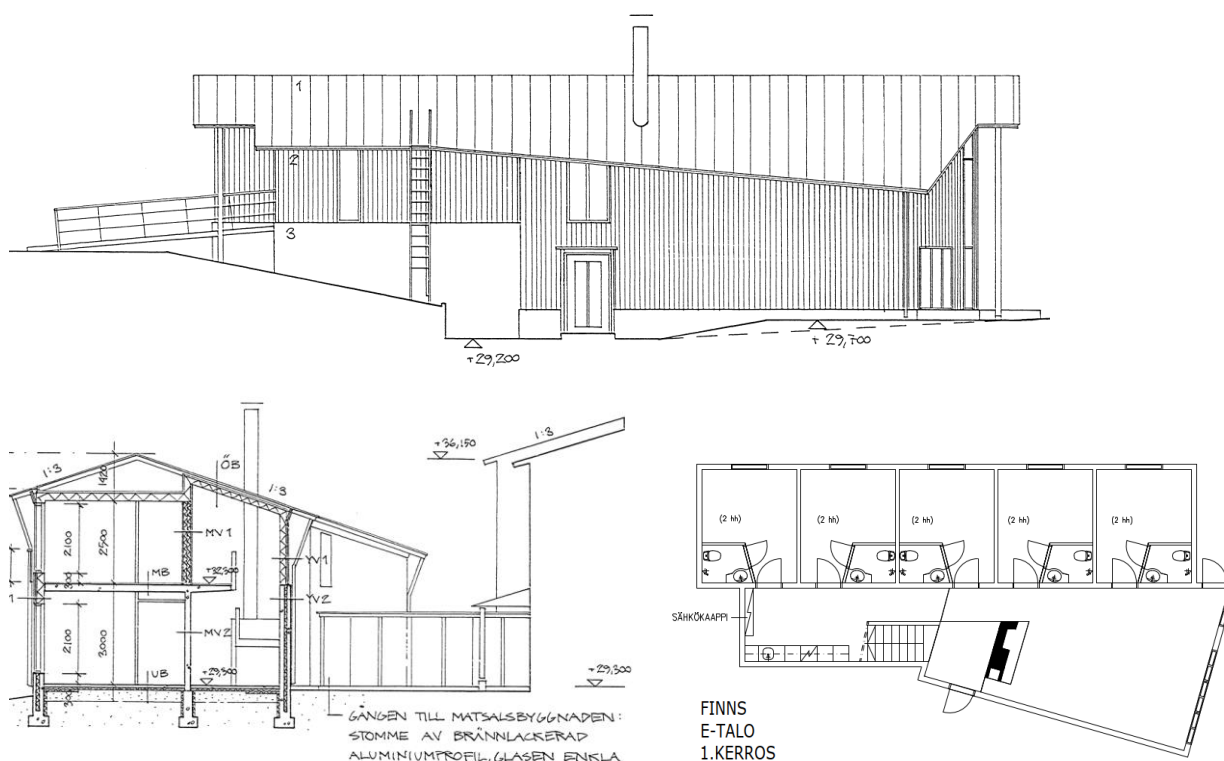
6.8 Uusin majoitusrakennus 1995

Rakennus on kiilamainen, kaksikerroksinen majoitusrakennus. Sen runko on betonia ja julkisivut on laudoitettu ja maalattu punaiseksi. Vesikate on rivipeltiä. Rakennuksen huoneistoala on 609 m².

Rakennuksen on suunnitellut arkkitehti Stefan Ahlman (s.1954). Arkkitehtitoimisto Stefan Ahlman on perustettu vuonna 1981 ja vuodesta 2019 alkaen se on toiminut nimellä Ahlman Arkkitehdit. Ahlman on suunnitellut asuin- ja opiskelija-asuntoja sekä huviloita sen lisäksi että on toteuttanut myös julkisia rakennuksia, kuten Helsingin konservatorion Ruoholahteen (1999) ja Teatterikorkeakoulun vanhaan Kookos-tehtaaseen (2001). Ahlmanin arkkitehtuurin todetaan olevan huolellisesti detaljoitua ja ihmisen mittakaavaista. (uppslagsverket.fi)

Ensimmäinen rakennusvaihe

Rakennus on valmistunut vuonna 1995. Sen majoitustilojen puoleista julkisivua rytmittävät ikkunat ja sisäänkäyntijulkisivu on umpinaisempi. Rakennuksen toisessa päädyssä on kaksikerroksinen oleskelutila, jota rajaa eteisestä takka. Eteisestä lähtee maantasokerroksessa käytävä sekä portaat toisen kerroksen käytävään. Käytävien varrella on molemmissa kerroksissa majoitushuoneita. Rakennus yhdistyy katoksella viereiseen ruokala-työpajarakennukseen.

Kuva 94. Julkisivu-, leikkaus- ja pohjapiirustus. Kuvat Espoon rakennusvalvonnan Arska-palvelu.

Muutosvaiheet ja käyttöhistoria

Rakennusta ei ole muutettu, mutta tämän selvityksen laatimisen aikaan rakennuksessa on meilläään korjaustöitä. Pääasiassa sisäpintoja uusitaan ja siistitään.

Rakennus on toiminut koko ajan majoitusrakennuksena.

Ominaispiirteet ja säilyneisyys

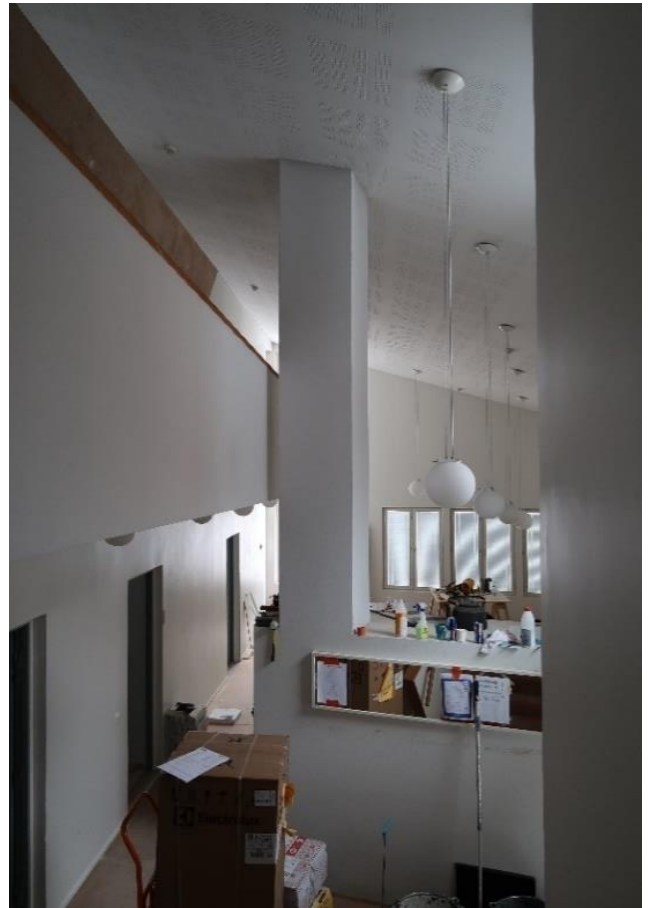
Rakennus erottuu selkeästi 1990-luvun rakennukseksi massoitellunsa ansiosta. Tuolle ajalle oli tyypillistä ikään kuin koota rakennus massoista, jotka ovat hieman eri koordinaatistossa. Tällä tavalla saatiin luotua mielenkiintoinen jännite niin julkisivuihin kuin sisätilaan. Asuntolarakennuksessa tämä kahden koordinaatiston yhdistäminen on toteutettu hyvin onnistuneesti.

Rakennus on sovitettu viereisten ruokalan ja asuntolan kokonaisuuteen julkisivujen punaisella pystylaudoituksella.

Seuraavat kuvat esittävät uusinta asuntolaa vuonna 2024.

Kuva 95. Uusin asuinrakennus edustaa selkeästi 1990-luvun arkkitehtuuria. Sen julkisivut kuvastavat sisätiloja ja yhteinen oleskelutila avautuu koulutalon suuntaan.

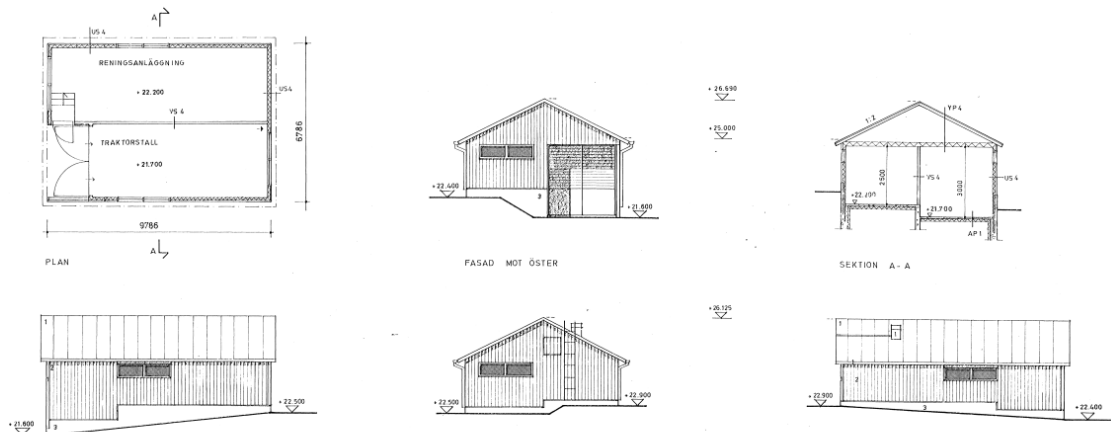
Kuva 96. Uusimassa asuntolassa olivat meneillään korjaustyöt. Takka toimii tilanjakajan yhteistilan ja eteisen välillä. Eteisestä nousevat portaat toiseen kerrokseen ja asuinhuoneet ovat kahdessa kerroksessa rakennuksen toisella reunalla.

6.9 Huoltorakennus

Huoltorakennus on rakennettu yhtä aikaa uusien majoitus- ja ruokalarakennuksen kanssa. Sen on suunnitellut arkkitehti Erik Kråkström. Rakennus on ollut traktoritali ja vedenpuhdistamo. Nykyisin se on tyhjillään.

Rakennuksessa ei ole käytettävissä olleiden tietojen mukaan tehty muutoksia, vaan se on 1980-luvun asussa.

Rakennus ei ole enää käytössä.

Kuva 97. Huoltorakennuksen lupakuvat. Kuvat Espoon rakennusvalvonnan Arska-palvelu.

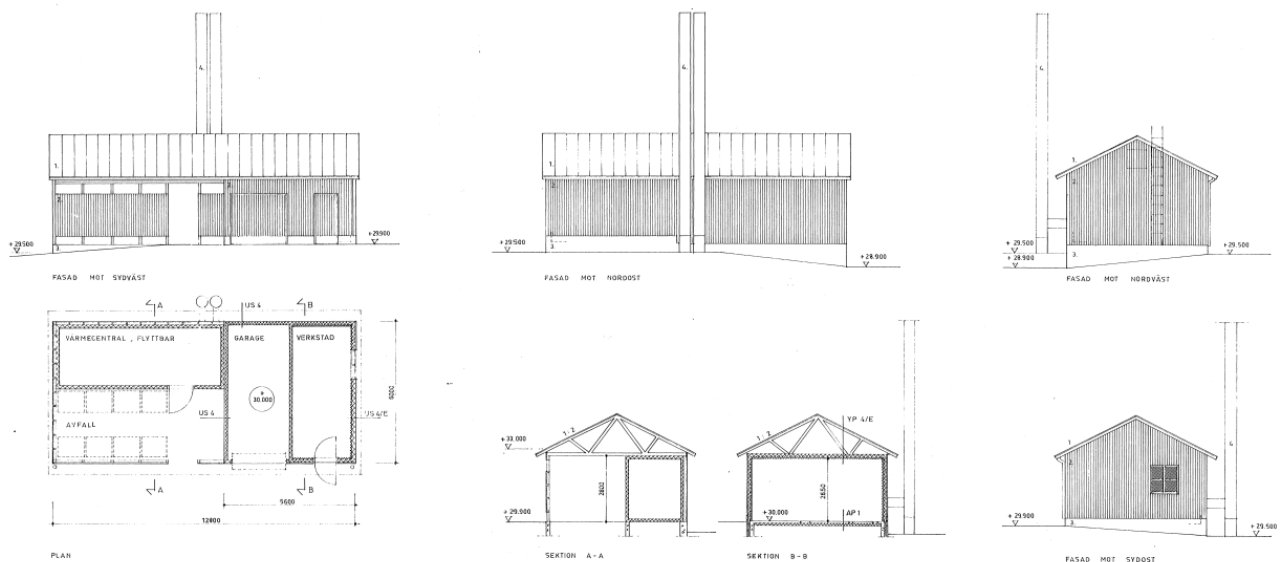
Kuva 98. Huoltorakennus vuonna 2024.

6.10 Voimala

Voimala on rakennettu yhtä aikaa uusien majoi-
tus- ja ruokarakennuksen kanssa. Sen on suun-
nitellut arkkitehti Erik Kråkström. Rakennuksessa
on alueen lämpökeskus sekä autotalli, huolto-
verstaas ja jätekatos. Rakennuksessa ei ole käy-
tettävissä olleiden tietojen mukaan tehty merkit-
täviä muutoksia, vaan se on 1980-luvun asussa.

Lämpökeskus oli 1980-luvulla koulurakennuksen
kellarissa ja sen kahden kattilan teho ei olisi enää
riittänyt vanhojen rakennusten lisäksi uudelle
asuntolalle ja ruokalalle. Siksi päätettiin rakentaa
uusi lämpökeskus. Käytettävää polttoainetta

harkittiin huolella ja lopulta rakennus suunnitel-
tiin väliaikaiseksi, toimimaan siihen saakka kun-
han ”energiakysymys” eli käytettävä polttoaine
ratkeaisi lopullisesti. Väliaikaisen lämpökeskuk-
sen polttoaineeksi valittiin öljy, koska sitä pidet-
tiin tuolla hetkellä sopivana, eikä se vaatinut suu-
ria varastotiloja. Lopullinen lämpökeskus oli tar-
koitus sijoittaa huoltorakennuksen yhteyteen, lä-
helle saunaa. Lopullisen lämpökeskuksen paikan
valinnassa huomioitiin, että valittava polttoaine
saattaa vaatia suuria varastotiloja. Lämpökeskus
jäi kuitenkin pysyväksi.

Kuva 99. Voimalan lupakuvat. Kuvat Espoon rakennusvalvonnan Arska-palvelu.

Kuva 100. Voimala pihapiirissä vuonna 2024.

Kuva 101. Voimala koulun suunnasta ja saunapolulta päin katsottuna. Alun perin rakennus on tarkoitettu väliaikaiseksi.

7 Tontin ja rakennusten kokonaisuuden nykytilanne

Kansanopiston alue on säilynyt rakenteeltaan kohtuullisen muuttumattomana koko opiston olemassaolon ajan. Se on jo varhain rajattu viereisestä tiestä pensasaidalla.

Alueen ”keskus” on kestikievarirakennuksen, koulun ja asuntolan muodostama piha-alue. Se on kansanopiston toiminnan aikana ollut pääosin avointa tilaa, jonka reunalla, asuntolan ja koulurakennuksen välissä on muutamia kuusia. Pihalla on alun perin ollut polkujen verkosto, jossa koulu on ollut keskus, josta on haarautunut kulkureittejä muihin rakennuksiin. Pihalla on vuoteen 1938 ollut myös vanha torppa, joka tuolloin siirrettiin sivummalle. Pihaa on käytetty muun muassa urheilukenttänä.

Muut rakennukset kuten opettajan asunto, työparakennus (vuonna 1938 siirretty torppa) sekä liiteri ja ulkokuoneet on sijoitettu ikään kuin sivummalle opiston keskeisistä rakennuksista. Sauna on perinteiseen tapaan sijoitettu palovaarallisen rakennuksena kauimmas kaikista rakennuksista. Saunalle johtaa asuntolasta koulun taitse kaartuva polku, jonka varrella on tammia ja kuusia koulun ja saunan välisellä osuudella. Vanhojen ilmakuvien perusteella puita on polun varrella ollut nykyistä enemmän. Alueelle ovat tunnusomaisia etenkin suuret kuuset. Vanhan kaivon paikka hahmottuu edelleen maastossa ja sen vieressä on ylikasvanut vanha kuusiaita tontin reunalla.

Kestikievarirakennuksen takana on ollut jo kestikievarin aikaan, mutta myös kansanopiston toimiessa, hyötypuutarha. Yhdessä vanhassa kartassa on ”kaalimaa” saunan kohdalla, joten aluetta kestikievarin ja saunan välillä voidaan pitää tontin hyötypuutarhaosuutena. Omenapuita on lisäksi ollut opettajan asunnon ja työpajan välissä, mutta ne lienee kaadettu 1980-luvun laajennusten tieltä. Maakellarin rakentamisajankohta sijoittuu käytettävissä olleiden tietojen perusteella vuoteen 1907, jolloin koulurakennukseen sijoitettiin keittiö ja samoihin aikoihin (1909) valmistui myös asuntolarakennus. Kellariin ei tämän selvityksen katselmuksen aikana päästy sisälle.

Opettajan asunnon ympärillä on aina ollut metsäinen alue, kun opiston alue muuten on ollut kohtuullisen avoin. Asunnon pihapiiri on pieni ja sitä on tasattu pengertämällä asuntolan suuntaan.

Finnsinmäen tien toisella puolella oli kansanopiston alkuaikoina Gammelfinnsin pihapiiri rakennuksineen. Rakennusten purkamisen myötä alue on ensin pusikoitunut ja sittemmin se on raivattu pysäköintialueeksi. Pysäköintialueen rakentaminen on hävittänyt jäänteet rakennuksista sekä pihapiiristä lukuun ottamatta sikalan kivijalkaa.

Vanhimmista rakennuksista koulu ja asuntola sekä sauna ovat hyvin säilyttäneet tunnistettavuutensa rakentamisajankohtansa rakennuksina. Kestikievaria ja opettajan asuntoa on korjattu ja muutettu siinä määrin, että niitä ei enää heti tunnista rakentamisaikansa edustajiksi. Mutta rakennukset, etenkin kestikievari, kuuluvat olennaisina elementteinä alueen keskeisiin rakennuksiin.

Uusimmat rakennukset, kaksi asuntolaa ja ruokala muodostavat ikään kuin oman kokonaisuutensa. Ne on sijoitettu sille osalle aluetta, jossa on kansanopiston aikana ollut talousrakennuksia. Uudisrakennukset muistuttavatkin toisaalta selkeydessään ja punaisiksi maalattuina talousrakennuksia, mutta toisaalta ne liittyvät myös vuoden 1909 asuntolaan ja vanhaan kestikievariin. Koulurakennus on aina säilyttänyt erityisensä alueella, ollen esimerkiksi aina eri värinen kuin muut rakennukset. Toinen poikkeavan värinen rakennus nykyisin on opettajan asuinrakennus, mutta sen alkuperäisestä värityksestä ei ole tietoa. Jos se on jo alun perin ollut saman värinen koulurakennuksen kanssa, on värityksellä ehkä haluttu tehdä eroa oppilasasuntoloihin.

Finnsin kansanopiston rakentumishistoria on hyvin tyypillinen kansanopistolle ja siellä ovat säilyneet kaikki opiston aikana rakennetut rakennukset. Alueelta puretut rakennukset oli käytettävissä olleiden tietojen mukaan rakennettu ennen kansanopiston aikaa.

Kuva 102. Asuinrakennuksen ja 1980-luvun asuntolan vieressä on luonnontilainen metsikkö.

Kuva 103. Asuinrakennuksen ympärillä on pieni, avoin pihapiiri. Pihaa on pengerretty asuntolan suuntaan matalalla kivimuurilla.

Kuva 104. Saunapolku, jonka päässä näkyvät sauna ja huoltorakennus. Polun varrella on kellarin vierellä kuusia ja polun toisella puolella muutama vanha tammi.

Kuva 105. Maakellari on saunalle johtavan polun varrella, voimalan takana. Kellarin nurkalla on pieni kuusikko.

Kuva 106. Vanha kaivon paikka hahmottuu edelleen maastossa ylikasvaneen kuusiainan vieressä.

Kuva 107. Kansanopiston mäki ja taustalla kestikievari Vanhan Vihdintien suunnasta katsottuina.

Kuva 108. Uusia asuinrakennuksia kansanopiston vierellä Vanhan Vihdintien molemmin puolin.

Kuva 109. Sauna ja huoltorakennus Vanhalta Vihdintieltä katsottuna.

Kuva 110. Keskuspihan nurkassa on yksi vanha kuusi, muuten piha on avointa tilaa.

Kuva 111. Keskuspihaa Finnsinmäen tien suunnasta katsottuna.

Kuva 112. Gammelfinnsin vanha pihapiiri on nykyisin pysäköintialuetta, jota rajaa uusi valkoinen lauta-aita.

8 Tontin ja rakennusten kokonaisuuden muutoskestävyys

Alueella on ollut ikään kuin kolme rakennusvaihetta; ennen kansanopiston aikaa, kansanopiston alkuvaiheet 1910-luvulle saakka ja 1900-luvun lopun täydennysrakentaminen.

Kansanopiston alkuvaiheessa alueella oli vanha kestikievari puutarhoineen, Vanhan Backiksen torppa ja todennäköisesti liiteri. Tien toisella puolella oli Gammelfinnsin pihapiiri.

Koulurakennuksen rakentaminen muutti aluetta jonkin verran ja asuntolan rakentaminen vuonna 1909 täydensi alueen keskeisen pihan rajauksen. Vanhan torpan siirtäminen pihapiiristä sivummalle vuonna 1938 viimeisteli pihan avaran luonteen, joka sittemmin on vakiintunut.

Opettajan asuinrakennus sijoitettiin sivummalle, omaan rauhaansa metsän reunaan. Sauna puolestaan sijoitettiin kauemmas muista rakennuksista palovaaran vuoksi. Maakellari on rakennettu lähelle kestikievarin ja koulun keittiöitä. Näiden rakentaminen ei tuonut juuri muita merkittäviä muutoksia alueelle kuin tarpeellisia kulkureittejä. Polku saunalta koululle on kuitenkin todennäköisesti vanha, kestikievarin aikainen reitti Vihdintieltä tai ainakin ”kaalimaalta” kievarin pihaan.

Alue on ollut hyvin väljästi rakennettu aina 1980-luvulle saakka. Merkittävä muutos ovat olleet 1980–90-lukujen laajennukset, jotka on sijoitettu vanhojen talous- ja apurakennusten paikalle, tiiviisti vierekkäin. Sijoitus on onnistunut ja säilyttää vanhan keskuspihan kokonaisuuden pääosin ennallaan. Uudisrakennusten tieltä on purettu 1980-luvulla vanha työpaja (eli siirretty torppa), liiteri ja ulkohuoneet. Myös omenapuutarha on valokuvien perusteella saanut väistyä tuolloin. Tontille on muodostunut ikään kuin toinen rakennuskokonaisuus vanhan keskuspihan lisäksi.

Uusista 1980-luvun huoltorakennuksista lämpökeskus ja pyöräkatos on sijoitettu melkein pä osaksi keskeisintä pihaa. Lämpökeskus on kuitenkin ajateltu jo alun perin väliaikaiseksi

rakennukseksi, jonka lopullinen sijoituspaikka olisi saunan lähelle tehdyn huoltorakennuksen kupeessa. Pyöräkatos puolestaan on hyvin kevyt-rakenteinen, mutta se korostaa sijaintinsa vuoksi vanhan opettajan asuinrakennuksen erillisyyttä muusta kokonaisuudesta.

Alue on kestänyt hyvin tähän mennessä tehdyt muutokset säilyttäen kansanopiston varhaisvaiheiden piirteet ja luonteen. Laajennukset 1980–90-luvuilla on sijoitettu harkitusti sivummalle ja ne muodostavat oman kokonaisuutensa, joka kuitenkin on alisteinen vanhalle keskuspihalle. Eniten vanhimpaan kokonaisuuteen vaikuttavat voimala ja pyöräkatos, jotka katkaisevat alkuperäisiä näkymiä keskuspihalta.

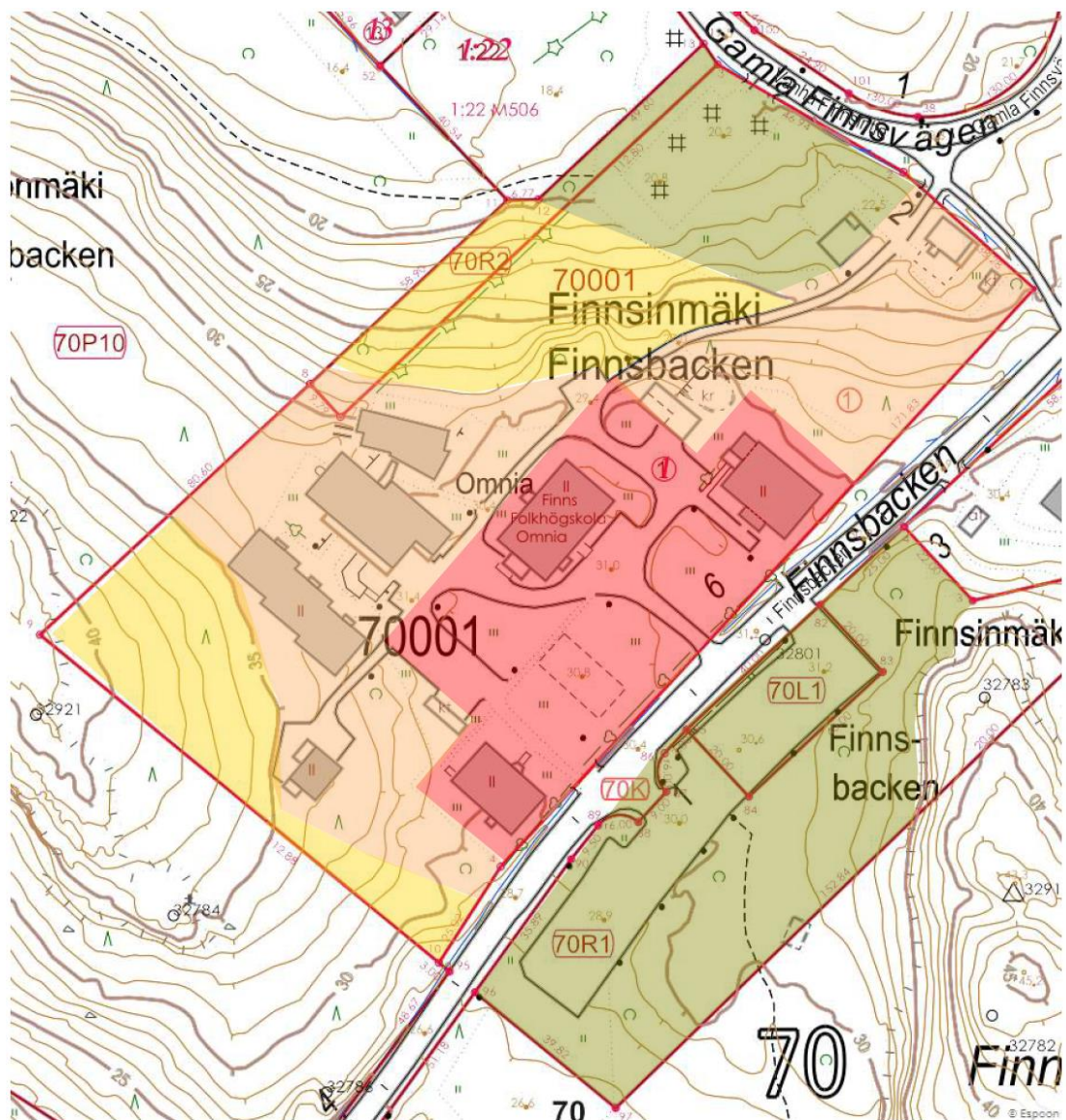
Alueen keskeisimmät osat eli keskuspiha ja sen ympärillä olevien vanhimpien rakennusten lähiympäristö eivät kestä enempää lisärakentamista, jotta pihan ilmavuus ja avaruus säilyisivät ja näkymät pihalta alueen muihin osiin säilyisivät.

Myöskään alueen metsäiset osat eivät kestä suuria muutoksia, jotta metsäinen tunnelma niissä säilyy.

Suurin osa alueesta kestää jonkin verran alueen ominaispiirteisiin sovitettuja tai niitä vahvistavia, pieniä muutoksia, kuten puiden istutusta polun varteen, kasvillisuuden raivaamista vanhan puutarhan alueella tai esimerkiksi pyöräkatoksen purkamisen. Lisärakentamista ei tälle alueelle suositella.

Vanhalla Gammelfinnsin puolella historiallisia ominaispiirteitä ei juurikaan ole tunnistettavissa, mutta alue on suositeltavaa säilyttää avoimena vanhan pihapiirin tapaan. Siellä muutokset voisivat olla esimerkiksi muutamien pienten talousrakennusten tapaisten rakennusten rakentamista.

Selkeästi uudisrakentamista kestävä osuus alueesta on huoltorakennuksen viereinen osuus lähellä saunaa.

Alueen eri osien muutoksensietokyky

- muutokset erittäin haastavia (keskuspiha ja ympäröivät rakennukset)
- muutokset haastavia (pääasiassa metsäiset alueet, jotka suositeltavaa säilyttää metsäisinä)
- muutokset mahdollisia ominaispiirteisiin sovittaen, mutta ei täydennysrakentamista (esimerkiksi uudempien talousrakennusten purkaminen tai muutamien pienten apurakennusten toteuttaminen etenkin pysäköintipaikalle, rakennusten lähiympäristön kehittäminen, istutukset)
- muutokset mahdollisia (talousrakennuksen purkaminen, uusi täydennysrakentaminen, vanhan Gammelfinnsin puolella muutamien pienten apurakennusten rakentaminen)

9 Suositukset asemakaavassa huomioitavista asioita

Nykyisessä asemakaavassa rakennuksista vain vanha koulutalo on suojeltu. Viimeisimmissä korjauksissa muitakin vanhimpia rakennuksia on kuitenkin käsitelty kuin ne olisivat suojeltuja.

Alueen kaikilla 1800-luvulla ja 1900-luvun alussa rakennetuilla rakennuksilla on kulttuurihistoriallista arvoa osana kansanopiston vanhinta kokonaisuutta, joka on hyvin säilynyt ja säilyttänyt piirteensä. Tulevassa asemakaavassa on suositeltavaa suojella koulutalon lisäksi ainakin kestäkievarirakennus sekä asuntola, mutta myös vanha asuinrakennus ja sauna.

Lisäksi Erik Kråkströmin ja Stefan Ahlmanin uudempien rakennusten muodostama kokonaisuus edustaa korkealaatuista täydennysrakentamista vanhassa miljöössä. Siksi asuntolat ja ruokala olisi suositeltavaa myös säilyttää ja suojella.

Suojelu on suositeltavaa kohdentaa keskuspihan ympärillä olevissa rakennuksissa eli kestäkievarissa, koulussa ja asuntolassa niin niiden ulkoasuun kuin myös sisätiloissa säilyneisiin vanhimpiin piirteisiin. Tällaisia ovat alkuperäiset ikkunat ja välitiet, lautalattiat ja paneelikatot. Myös alkuperäinen tilajärjestys olisi suositeltavaa säilyttää tai mahdollisuuksien mukaan selkeyttää pohjaratkaisuja lähemmäs alkuperäistä tilannetta.

Vanhassa asuinrakennuksessa ja saunassa suojelun on suositeltavaa kohdentaa vain niiden ulkoasuun, koska sisätiloja on muutettu jo kohtuullisen paljon ja toisaalta rakennukset eivät ole opiston tärkeimpiä rakennuksia sisätiloiltaan. Niiden arvo muodostuu erityisesti rakennusten roolista osana kokonaisuutta. Lisäksi asuinrakennukselle ja saunalle on suositeltavaa osoittaa piha-alueet. Myös maakellarilla on arvoa osana koulun historiaa ja se on suositeltavaa säilyttää.

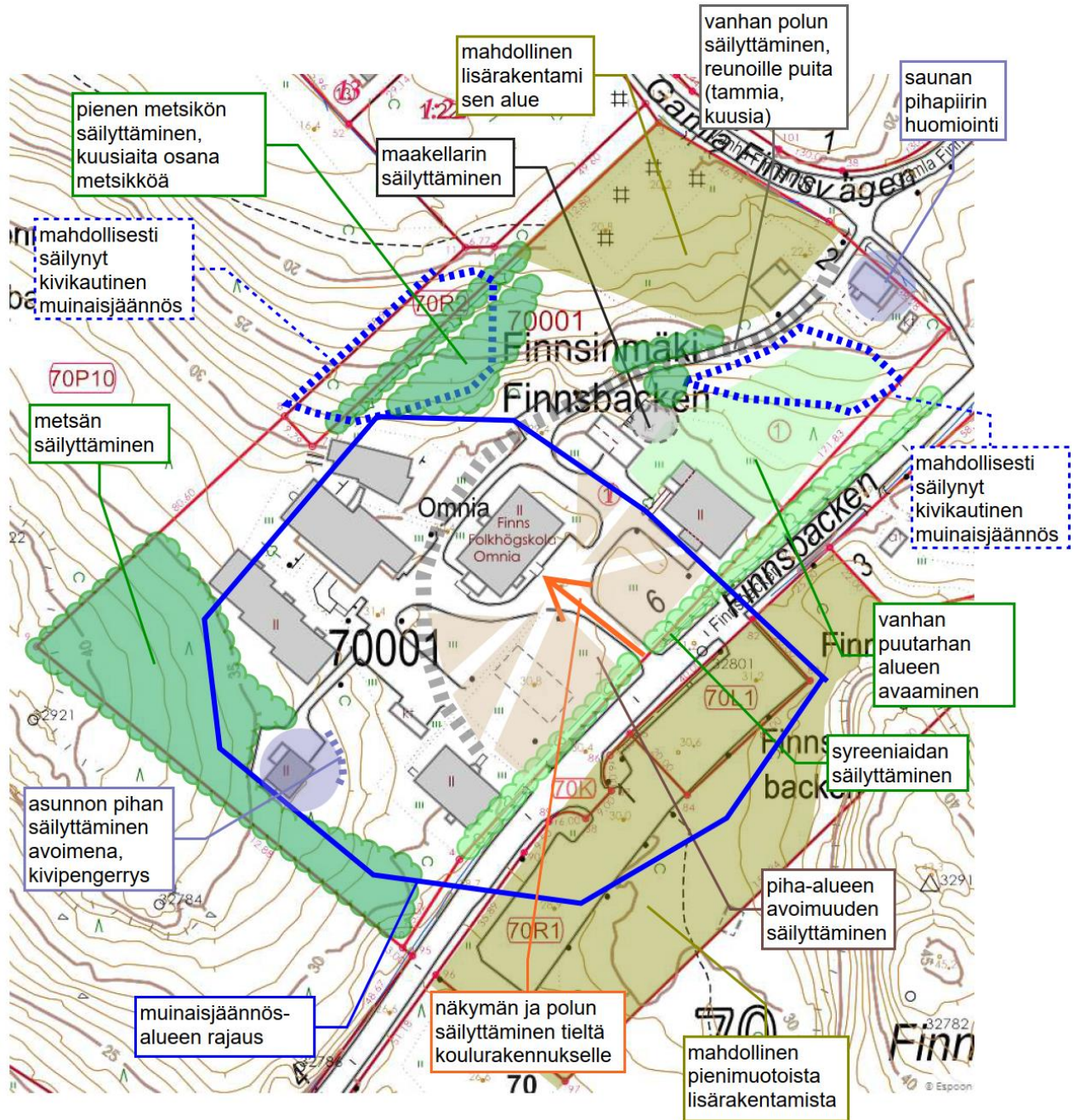
Uudemmissa rakennuksissa suojelu on suositeltavaa kohdentaa vain niiden ulkoasuun, koska niiden arvo muodostuu osana alueen kokonaisuutta ja suhteessa kokonaisuuteen, ei niinkään yksittäisinä rakennuksina.

Tontin osalta tulee huomioida alueen muinaisjäännökset tarkkuusinventoinnin (Museovirasto 4.-5.10.2023) mukaan.

Alueella on suositeltavaa säilyttää opiston vanhimmat kulkureitit kuten polku saunalta asuntolalle koulun takaa ja käytävä sekä näkymä pihan poikki Finnsinmäen tieltä kohti koulurakennusta. Myös tontin metsäiset osat on suositeltavaa säilyttää metsäisinä vanhan asuinrakennuksen vierellä ja koulurakennuksen takana. Vanhan kestäkievarin takana ollut puutarha on suositeltavaa siistiä avoimemmaksi kuin se nykyisin on, muistuttamaan puutarhaa. Finnsinmäen tien suuntaan on alun perin ollut lauta-aita, mutta 1900-luvun alkupuolella se on korvattu pensasaidalla. Istutettu pensasaita kuten syreeniaita on suositeltavaa säilyttää tien vieressä.

Lisärakentamista on 1980-luvulla suunniteltu saunan lähelle, tuolloin rakennetun huoltorakennuksen vierelle. Se on edelleen luonteva sijainti, jos alueelle on tarpeen osoittaa uusia rakennuspaikkoja. Saunapolun ja uudisrakennusten väliin on suositeltavaa jättää tilaa istutuksille kuten puille. Uudisrakennuspaikkaa puoltaa myös se, että Vanhan Finnsintien eli vanhan Vihdintien molemmin puolin on viime vuosina noussut uudisrakennuksia.

Finnsinmäen tien toisella puolella olevan pysäköintialueen yhteyteen olisi alueen historian valossa mahdollista osoittaa pienehköjä talousrakennusten rakennusaloja samaan tapaan kuin siellä on ollut Gammelfinnsin aikana.

Kuva 113. Suosituksia asemakaavaa varten.

10 Yhteenveto

Finnsin kansanopisto on hyvin säilynyt esimerkki varhaisesta kansanopistokokonaisuudesta. Se on ollut kaikista Suomessa perustetuista kansanopistoista kolmas Kangasalan ja Porvoon jälkeen ja ruotsinkielisistä toinen. Opiston alueen ja rakennuskannan kehitys on noudattanut melko tyypillistä kansanopiston kehityskulkua, sillä erotuksella, että toiminta alkoi opistolle lahjoitetussa rakennuksessa eikä vuokratiloissa.

Alueella on ollut kolme rakennusvaihetta, joista vanhimmasta eli kansanopistoa edeltävästä ajasta on jäljellä vain vanha kestikievari, jossa opisto aluksi toimi. Muut vanhimman vaiheen rakennukset on purettu samoin kuin Suuren Rantatien toisella puolella ollut Gammelfinnsin pihapiiri rakennuksineen.

Kansanopiston ensimmäinen rakennusvaihe oli 1897–1909, jolloin valmistuivat koulutalo, asuntola, opettajan asuinrakennus, sauna ja maakellari. Kaikki nämä rakennukset ovat edelleen olemassa. Koulutalo ja asuntola yhdessä vanhimman rakennuksen eli kestikievarin kanssa muodostavat alueen keskuksen.

Viimeisin rakennusvaihe oli 1980–90-luvuilla ja se toteutui huomattavasti suppeampana kuin mitä aluksi oli suunniteltu. Toteutuneet rakennukset eli kaksi asuntolaa ja ruokala-työpaja muodostavat alueella oman kokonaisuutensa, joka on sijoitettu onnistuneesti hieman keskusrakennusten muodostaman pihapiirin taustalle.

Alueen kaikki rakennukset on suositeltavaa suojella tulevassa asemakaavassa. Suojelu on suositeltavaa kohdentaa kolmessa tärkeimmässä rakennuksessa eli kestikievarissa, koulussa ja vanhimmassa asuntolassa julkisivujen lisäksi myös sisätiloihin. Muiden rakennusten osalta riittää julkisivujen suojelu, koska niiden merkitys muodostuu osana kokonaisuutta, eikä niiden sisätiloissa tunnistettu erityisiä arvoja.

Alue on ollut pitkään asuttu jo ennen kansanopiston aikaa, minkä vuoksi tontilla on muinaisjäännösalueita, jotka tulee huomioida alueen maankäyttöä suunniteltaessa.

Alueella on myös joitain muita elementtejä, jotka on suositeltavaa säilyttää. Tällaisia ovat metsiköt, saunapolku ja keskuspihan avoimuus. Mahdollisia lisärakentamiskoja voidaan osoittaa saunan lähelle, 1980-luvulla rakennetun huoltorakennuksen lähelle. Lisäksi Gammelfinnsin pihapiirin paikalla nykyisin olevan pysäköintialueen oheen voidaan osoittaa mahdollisuus rakentaa pieniä apurakennuksia vanhojen talousrakennusten tapaan.

AFRY Buildings Finland Oy

Espoossa 4.4.2023

Anu Laurila, arkkitehti, RTA
Erikoisasiantuntija

Katariina Laine, DI
Tiimipäällikkö

11 Lähteet

Arkistot

Arkkitehtuurimuseon piirustusarkisto

Erik Kråkströmin piirustusarkisto

Espoonkartanon arkisto

Espoon kaupunginmuseo

Kuva-arkisto ja virkätynä otettuja valokuvia

Karttoja

Emil Nordqvistin työluettelo

Arkeologisen muinaisjäännösinventoinnin raporttiluonnos (Museovirasto, Johanna Seppä 2023)

Lausunnot koskien Finns folkhögskolan aluetta

Riitta Paavosen laatima muistikartta Finnsin kansanopiston alueesta

Kartta "Maiseman kulttuurihistorialliset arvoalueet", SITO 31.8.2012

Espoon rakennusvalvonnan arkisto

Kansallisarkiston digitoidut aineistot, vanhoja karttoja

Maanmittauslaitoksen vanhat ilmakuvat (www.kartta.paikkatietoikkuna.fi)

Omnian arkisto

Skannauksia SCA

Rakennusten suunnitelmia

Rakennuksia koskevia asiakirjoja

Svenska Centralarkivet (SCA)

Mellersta Nylands Folkhögskola (Finns)

Svenska folkskolans vänner r.f.

Julkaisut

Arkitekten 8/1909, 9/1923

Espoonkartano Kuninkaantien varrella, KAMU Espoon kaupunginmuseo 2023

Fellman Urban, Finns folkhögskola i bildningens tjänst 1891–1984, Lovisa 1985

Fellman Urban, Finns folkhögskolans byggnader, julkaisussa Kansanopisto 3/2004

Härö, Erkki ja Lehto, Tiina, Espoon rakennuskulttuuri- ja kulttuurimaisema, Espoon kaupunginmuseo 2001

Karttunen M. O., Suomen kansanopisto 1889–1979, Forssa 1979

Kukkonen Heikki, Taucher & Cajanus -tuottelias arkkitehtikaksikko, Kulosaarelaiset-lehti 1/2021

Lahti Matti J., Espoo maalaispitäjästä suurkauppalaksi, Pieksämäki 1975

Nylund E., Mellersta Nylands folkhögskola 1891–1931, Helsingfors 1932

Rostedt Olga, Finns gästgiveri julkaisussa Mellersta Nylands Folkhögskola, MNF elevförbund, 1923

Rostedt Robert, Redogörelse för mellersta Nylands folkhögskolas värksamhet under första lärokursen, Helsingfors 1892

Stadius Uno, Mellersta Nylands folkhögskola samt historiska anteckningar om Esbo, Helsingfors, Kyrkslätt och Sjöunda socknar, Helsingfors 1897

Stadius Uno, Mellersta Nylands folkhögskola, verksamhet under läsåret 1896–1897, Pori 1897

Nettilähteet

Arkkitehtuurimuseon arkkitehtikuvaukset:

<https://www.mfa.fi/kokoelmat/arkkitehdit/erik-krakstrom/>

<https://www.mfa.fi/kokoelmat/arkkitehdit/waldemar-aspelin/>

<https://www.mfa.fi/kokoelmat/arkkitehdit/gunnar-taucher/>

Espoon kaupungin karttapalvelu

Helsingin Sanomat, Kangasluoma Emilia, artikkeli "Huvilat, jotka katosivat" 25.5.2021 www.hs.fi

KAMU Sisällissota pääkaupunkiseudulla, tietopaketti finna.fi-palvelussa

Kansalliskirjaston digitoidut aineistot, mm.

Borgåbladet, Nya Pressen, Aftonposten, Västra Nyland, HBL, Land och Stad, Nyland, Veckans Krönika

Museoviraston Kyppi.fi-palvelu

Muinaisjäännökset

Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY)

Arkeologiset tutkimusraportit:

- Vuosien 1923–24 kaivaukset Finnsin kivikautisella asuinpaikalla Espoon pitäjän Mankbyn kylässä, Aarne Äyräpää 1924
- Espoo, Espoonkartanon historiallisen ajan muinaisjäännösten inventointi 2004 Haggrén
- Espoo, Espoonkartanon esihistoriallisen ajan muinaisjäännösten inventointi 2004 Jansson ja Latikka

<https://www.skolhistoria.fi/finns-folkhogskola-esbo/>

<https://www.uppslagsverket.fi/sv/sok/view-170045-AhlmanStefan> / arkkitehti Stefan Ahlman

<https://www.vanhatkartat.fi>

Liitteet

Koulurakennus (julkisivut)

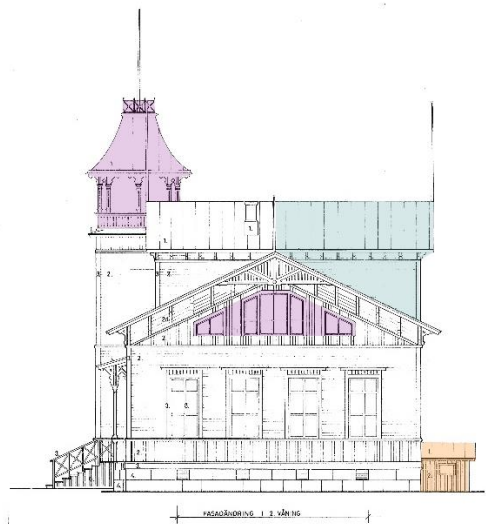
MUUTOSTEN AJOITUKSET:

	AJOITTAMATON, TOD. NÄK. 1900-LUVUN ALUSTA
	1930-LUVULTA
	1950-LUVULTA
	1970-LUVULTA
	1980-LUVULTA

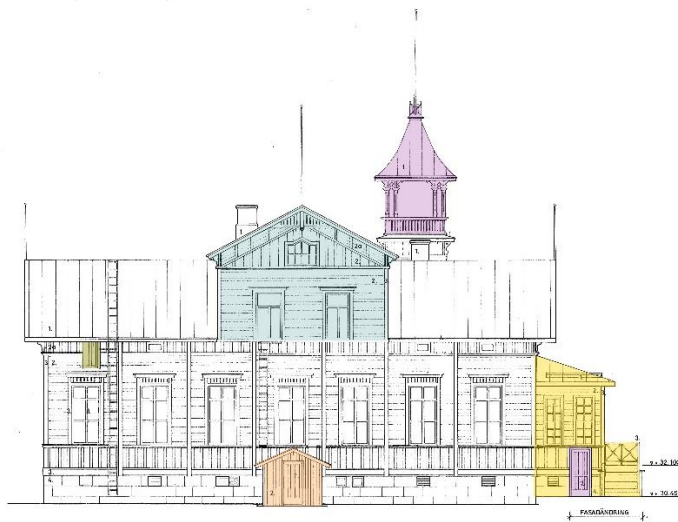
LISÄKSI JULKISIVULAUDOITUS ON UUSITTU 2020-LUVULLA. PELTIKATTO ON AINAKIN OSITTAIN UUSITTU TODENNÄKÖISESTI 2000-LUVULLA.

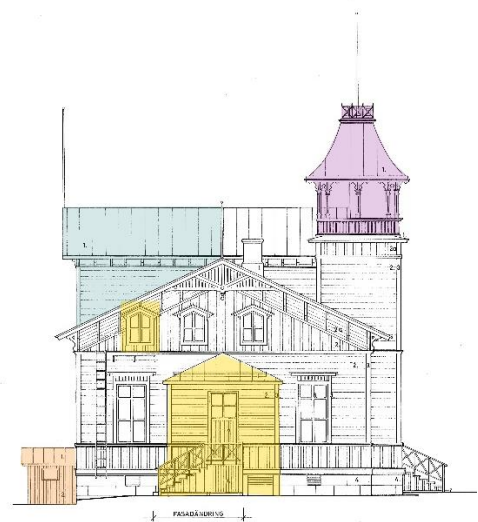
FASAD MOT SYDÖST

FASAD MOT NORDÖST

FASAD MOT NORDVÄST

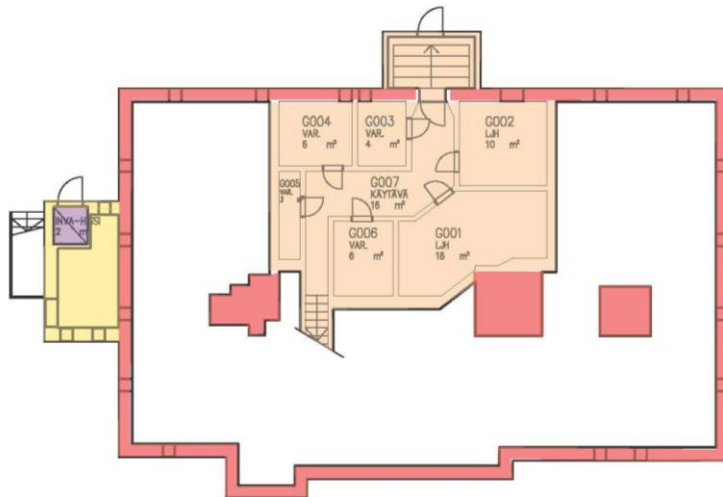

FASAD MOT SVYVÄST

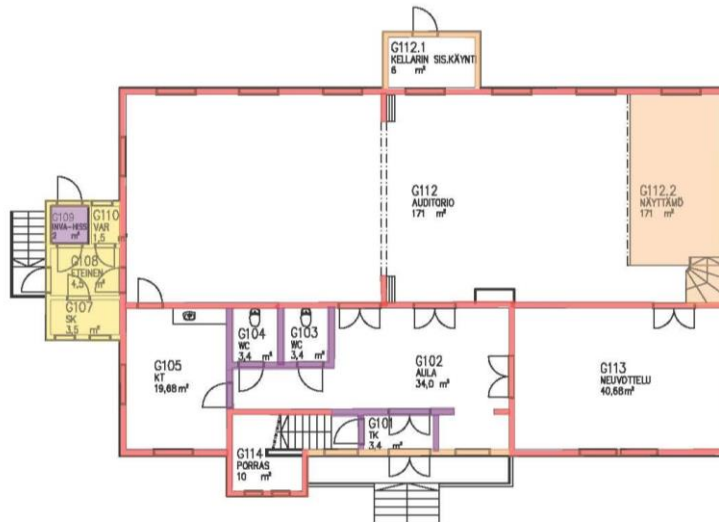
Koulurakennus

RAKENTEIDEN AJOITUKSET:

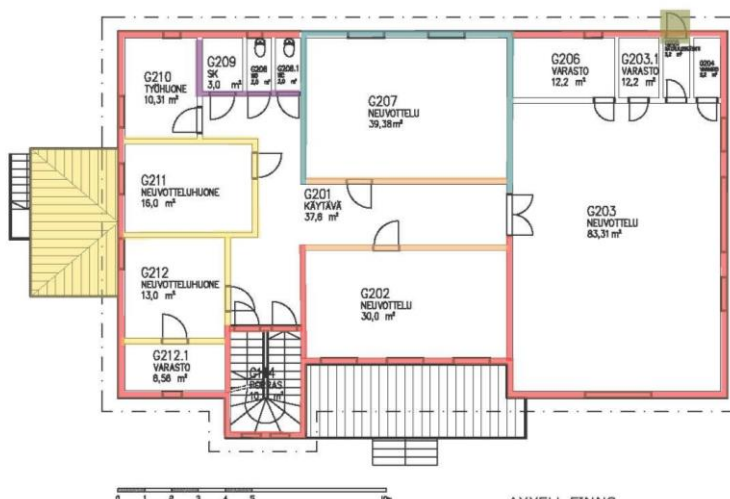
- ALKUPERÄINEN 1897
- 1907 muutokset
- 1930-LUVULTA
- 1950-LUVULTA
- 1970-LUVULTA
- 1980-LUVULTA

AXXELL FINNS
RAKENNUS G
KELLARI

AXXELL FINNS
RAKENNUS G
1.KRS

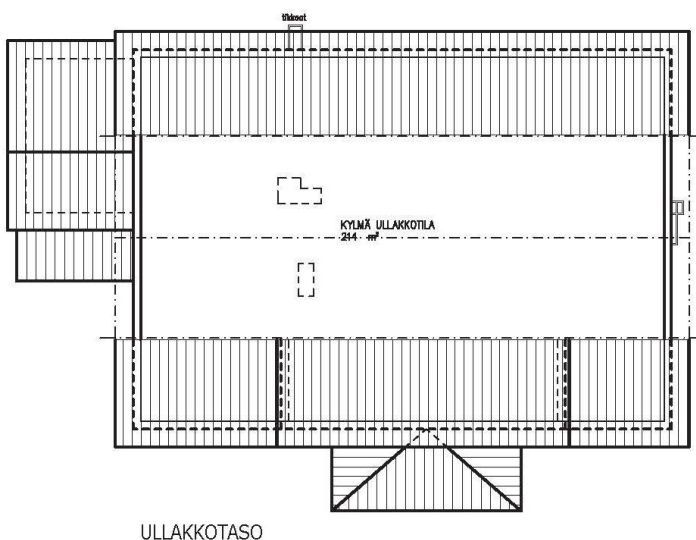
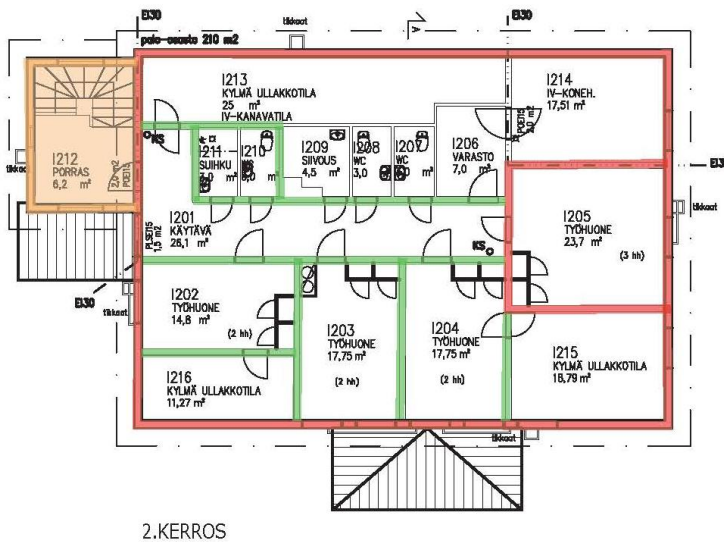
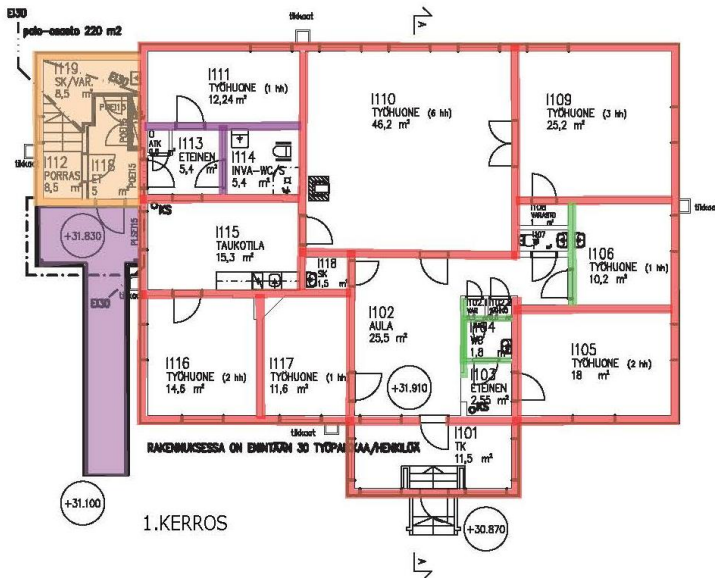
AXXELL FINNS
RAKENNUS G
2.KRS

Kestikievari

RAKENTEIDEN AJOITUKSET:

- AINAKIN 1891 (kansanopiston alku)
- 1950-LUVULTA
- 1960-LUVULTA
- 1980-LUVULTA

VÄRITTÄMÄTTÖMIEN
RAKENTEIDEN AJOITUS EI OLE
SELVILLÄ.

ALKUPERÄINEN 1909
 1950-LUVULTA
 1980-LUVULTA

KELLARI

F113 TYÖTILA 23 m²

F112 KÄITTIÖ 13,8 m²

F110 TYÖTILA 16,2 m² (2 h)

F109 KÄYTÄVÄ 5,31 m²

F102 PESUH

F103 KÄITTIÖ 20 m²

F106 VARASTO 3,6 m²

F105 TYÖTILA 14,4 m² (2 h)

F104 TYÖTILA 16 m² (2 h)

F108 AULA 26 m²

F114 PORRAS

F115 TYÖTILA 20 m²

F107 KÄITTIÖ 2 m²

+31.480

+30.500

1.KERROS

2.KERROS

Helsinki 2024
AFRY Finland Oy

Finns folkshögskola,
rakennushistoriaselvitys